

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร)

ปริญญา

เศรษฐศาสตร์เกษตร

เศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ชลประทาน
น้ำอูน

Economic and Social Factors Affecting Quality of Farmers' Life in Namoon Irrigated
Area

นามผู้วิจัย นายวรพัฒน์ สายสิญจน์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประพิณวดี ศิริสุภลักษณ์, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(อาจารย์กัมปนาท วิจิตรศรีกรม, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่
ชลประทานน้ำอูน

Economic and Social Factors Affecting Quality of Farmers' Life in
Namoon Irrigated Area

โดย

นายวรพัฒน์ สายสิญจน์

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร)

พ.ศ. 2554

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วรพัฒน์ สายสิญจน์ 2554: ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ชลประทานน้ำอูน ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร) สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประพนธ์วดี ศิริศุกถักยณ์, Ph.D. 103 หน้า

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ชลประทานน้ำอูน และวิเคราะห์ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต คุณภาพชีวิตที่นำมาใช้ในการศึกษามีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ สุขภาพอนามัย เศรษฐกิจ ชีวิตครอบครัว การพัฒนาความรู้ และสิทธิและการเป็นที่ยอมรับ การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อคะแนนคุณภาพชีวิตใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน

ผลการศึกษารูปได้ว่า เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดี 2 ด้าน คือ ชีวิตครอบครัว และสิทธิและการเป็นที่ยอมรับ ส่วนคุณภาพชีวิตในด้านสุขภาพอนามัย เศรษฐกิจ และการพัฒนาความรู้มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ผลจากการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ และการศึกษา) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (รายได้) ปัจจัยทางสังคม (ความปลอดภัยในชุมชน และความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉิน) ปัจจัยด้านจิตใจ (ความรู้สึกรู้สึกมีความสุข และความรู้สึกใจเย็นหรือสงบ) และปัจจัยด้านการทำเกษตร (แบบแผนการผลิตพืช) เป็นปัจจัยที่มีผลให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน ส่วนผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน พบว่า คุณภาพชีวิตของเกษตรกรมีผลในเชิงบวกกับรายได้ ความปลอดภัยในชุมชน ความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉิน ความรู้สึกมีความสุข และการปลูกพืชแบบหมุนเวียน โดยปัจจัยทางสังคมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตมากที่สุด รองลงมาเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านจิตใจ ตามลำดับ

จากผลการศึกษา การพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงสามารถทำได้โดยการส่งเสริมการปลูกพืชแบบหมุนเวียน เสริมสร้างความเป็นอยู่ในชุมชนให้มีความปลอดภัย พัฒนาสาธารณูปโภคด้านการสื่อสาร เพิ่มรายได้ และมีเผยแพร่องค์ความรู้ในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึกให้ประชาชนมีสุขภาพจิตที่ดี

ลายมือชื่อนิติสด

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Worapat Saisin 2011: Economic and Social Factors Affecting Quality of Farmers' Life in Namoon Irrigated Area. Master of Science (Agricultural Economics), Major Field: Agriculture Economics, Department of Agricultural and Resource Economics. Thesis Advisor: Assistant Professor Prapinwadee Sirisupluxana, Ph.D. 103 pages.

This study aimed to assess the quality of the life of farmers in the Namoon irrigation area and to analyze the effects of the socioeconomic and production patterns on the quality of life. The determinants of quality of life consist of five factors which are represented by the indicators of health and sanitation, economics, family life, knowledge development, social rights and acceptance thereof. In order to analyze the factors which affect the quality of score of the live of the farmer, multiple regression analysis were applied.

The study results revealed the levels of the quality of the life of farmers to be at acceptable levels for the indicators of family life and social rights and acceptance thereof, while the indicators of health and sanitation, economics, and knowledge development were found to be at moderate levels. The results from descriptive analysis shows the personal characteristics such as age and education, economic factors, represented by revenue, social security, which relates to security in the community and the ability to request emergency assistance from others, psychological factors, for instance sentiments of happiness, and peacefulness, as well as the farming pattern to affect the quality of the live of farmers divergently. Furthermore, the results from the multiple regression analysis indicate the income, security in the community, the ability to request emergency assistance from others, levels of happiness, and the cropping rotation to have a positive impact on the quality of life. Moreover, the social factors were revealed to have a more significant influence on the quality of the live of farmers than either the economic or psychological factors.

Therefore, improvements of the quality of the live of farmers is attainable by support of the cropping rotation practice, enhancement of the community safety, increases in the revenues of farmers, and both education and counseling to accomplish control of emotions.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าและเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ประพิณวดี ศิริสุภลักษณ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ที่ได้ให้แนวคิด คำปรึกษา และข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งสละเวลาตรวจทานแก้ไขและให้การอนุเคราะห์เป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาการศึกษานี้ จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ และขอขอบพระคุณอาจารย์กัมปนาท วิจิตรศรีกรมล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และอาจารย์อิสรียา บุญญะศิริ ที่กรุณาชี้แนะข้อบกพร่อง และตรวจทานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อมูล ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่านของศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลและติดต่อประสานงานต่างๆ

สุดท้ายนี้บุคคลผู้มีความสำคัญที่ข้าพเจ้าขอกราบเท้าขอบพระคุณคือ บิดา มารดา รวมถึงเพื่อนๆ ที่ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้กับข้าพเจ้ามาโดยตลอด ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้และคอยอบรมสั่งสอนจนทำให้ผู้เขียนได้รับความสำเร็จในการศึกษา ประโยชน์อันใดที่วิทยานิพนธ์นี้พึงมี ขอมอบแด่คุณพ่อ คุณแม่ คณาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้เพียงผู้เดียว

วรพัฒน์ สายสิญจน์

สิงหาคม 2554

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(4)
สารบัญภาพ	(8)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่ได้รับ	3
นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	6
แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	6
แนวคิดเกี่ยวกับความจำเป็นขั้นพื้นฐาน	8
ที่มาและความหมายของแนวคิดความจำเป็นขั้นพื้นฐาน	8
การนำแนวคิดความจำเป็นขั้นพื้นฐานมาใช้พัฒนาคุณภาพชีวิต ของคนไทย	10
แนวคิดเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุข	12
ความหมายของความอยู่ดีมีสุข	12
องค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุข	13
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตและปัจจัยกำหนดคุณภาพชีวิต	18
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	25
การเก็บรวบรวมข้อมูล	25
ข้อมูลทุติยภูมิ	25
ข้อมูลปฐมภูมิ	28
การวิเคราะห์ข้อมูล	28
การวิเคราะห์เชิงพรรณนา	28

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การวิเคราะห์เชิงปริมาณ	29
บทที่ 4 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา	34
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอุ่น	34
สภาพทั่วไปหมู่บ้าน โลกเกาะ	36
สภาพทั่วไปหมู่บ้านไร่	36
สภาพทั่วไปหมู่บ้านเปือย	37
สภาพทั่วไปหมู่บ้านด่านพัฒนา	38
บทที่ 5 สภาพเศรษฐกิจ สังคม และการให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	40
ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	40
สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	42
สภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	42
สภาพสังคมของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	46
การให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	49
บทที่ 6 ผลการศึกษา	52
คุณภาพชีวิตของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	52
คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	52
คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	54
คุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	54
คุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	56
คุณภาพชีวิตด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับของเกษตรกร กลุ่มตัวอย่าง	56
ระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	57
การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผน การผลิตพืชกับคะแนนคุณภาพชีวิต	60

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่าง ที่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตพืชแตกต่างกัน	60
การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนเพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทาง เศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตพืชที่มีผลต่อคะแนน คุณภาพชีวิต	63
บทที่ 7 สรุปและข้อเสนอแนะ	66
สรุป	66
ข้อเสนอแนะ	68
ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา	68
ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป	69
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	70
ภาคผนวก	75
ภาคผนวก ก การคำนวณค่าคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิต	76
ภาคผนวก ข รายละเอียดคุณภาพชีวิตของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	81
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	89
ภาคผนวก ง ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน	93
ประวัติการศึกษา และการทำงาน	103

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	20
2	การเปรียบเทียบองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต	22
3	ดัชนี องค์ประกอบ และตัวชี้วัดในการศึกษา	27
4	ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	41
5	รายได้ รายจ่าย และเงินออมของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	43
6	หนี้สินและแหล่งกู้ยืมเงินของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	44
7	การทำสัญญาล่วงหน้าและการมีอาชีพเสริมของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	45
8	การใช้สารเคมีและแนวโน้มการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	46
9	การเป็นที่รู้จัก ความไว้วางใจ และความสามารถในการพึ่งพิงของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	47
10	ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสุขภาพจิต และความปลอดภัยในชุมชนของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	48

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
11	ความรู้สึกด้านความสุขและความใจเย็นหรือสงบของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	49
12	การให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน	51
13	คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	53
14	คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	55
15	คุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	58
16	คุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	58
17	คุณภาพชีวิตด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	59
18	คะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตและระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	59
19	ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ รายได้ ความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ยามฉุกเฉิน แบบแผนการผลิตพืช และความรู้สึกรู้สึกใจเย็นหรือสงบแตกต่างกัน	62
20	ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษา ความปลอดภัยในชุมชน และความรู้สึกรู้สึกมีความสุขแตกต่างกัน	63

สารบัญตาราง (ต่อ)

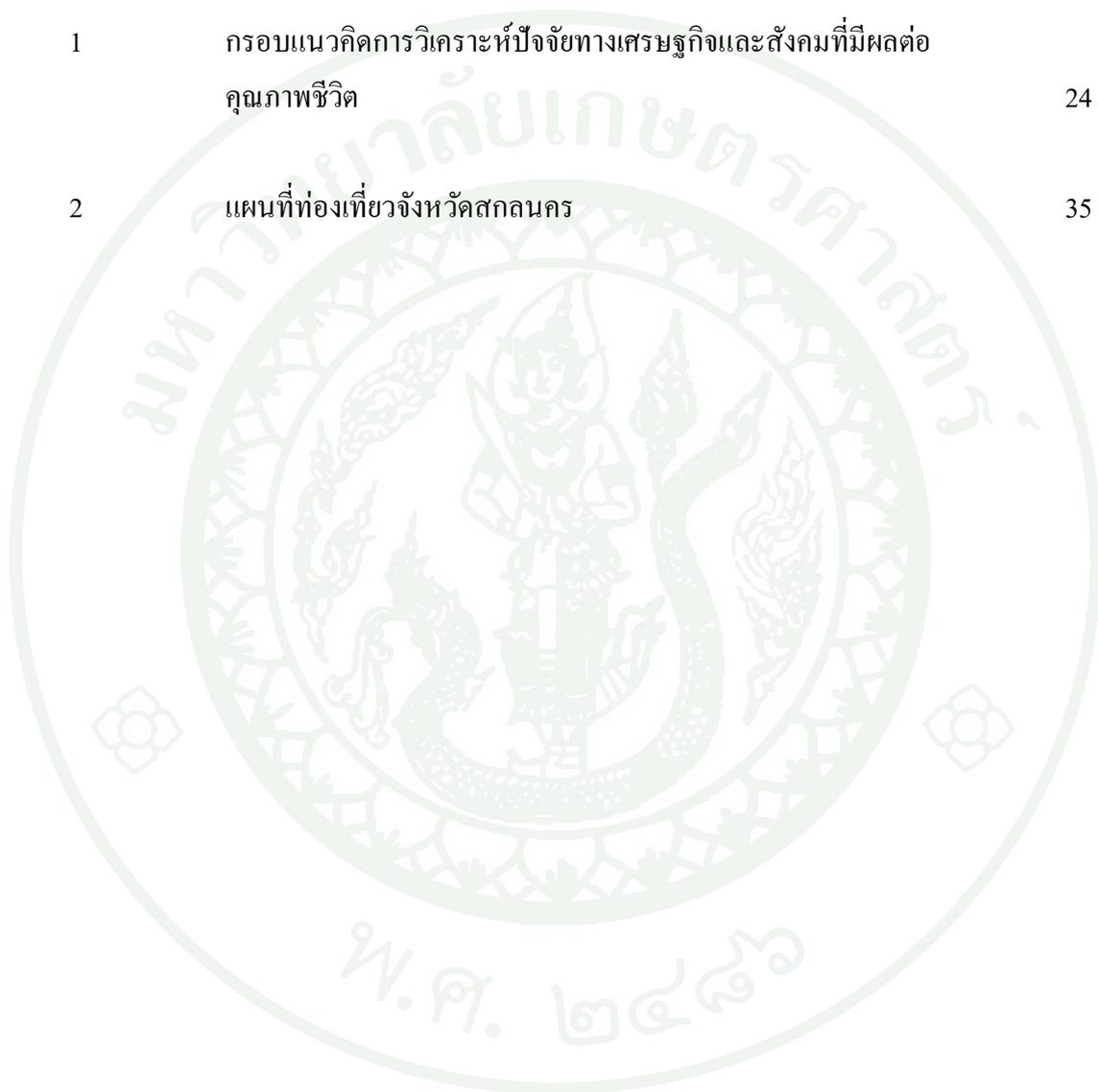
ตารางที่		หน้า
21	ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนของปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตพืชที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต	65
ตารางผนวกที่		
1	การคำนวณค่าคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิต	77
2	รายละเอียดคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	82
3	รายละเอียดคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	84
4	รายละเอียดคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	85
5	รายละเอียดคุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	86
6	รายละเอียดคุณภาพชีวิตด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	87
7	การทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน	90
8	การทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาแตกต่างกัน	90
9	การทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้แตกต่างกัน	90

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
10	การทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีความปลอดภัยในชุมชนแตกต่างกัน	91
11	การทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉินแตกต่างกัน	91
12	การทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีแบบแผนการผลิตพืชแตกต่างกัน	91
13	การทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้สึกมีความสุขแตกต่างกัน	92
14	การทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้สึกใจเย็นหรือสงบแตกต่างกัน	92

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต	24
2	แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดสกลนคร	35

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

จังหวัดสกลนคร เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งเป็นแหล่งชุมชน ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จังหวัดสกลนครเป็นเมืองเก่าแก่ที่มีความสำคัญและหลากหลายในด้านต่างๆ โดยเฉพาะทางด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ สังคม การเมือง ศาสนา และวัฒนธรรมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น และเป็นจังหวัดศูนย์กลางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และศูนย์กลางทางการศึกษาของกลุ่ม 4 จังหวัด คือ สกลนคร นครพนม มุกดาหาร และกาฬสินธุ์ ประชากรที่อาศัยอยู่ในจำนวนสกลนครมีจำนวน 655,026 คน มีครัวเรือนทั้งหมด 186,902 ครัวเรือน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร, 2551) คุณภาพชีวิตของประชาชนจากรายงานคุณภาพชีวิตประชาชนจังหวัดสกลนคร จากข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) ประจำปี 2551 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่าเกณฑ์เป้าหมาย 23 ตัวชี้วัด จากตัวชี้วัดทั้งหมด 42 ตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่าเกณฑ์เป้าหมายอยู่ในกลุ่มของสุขภาพอนามัย การศึกษาค่านิยมในการสูบบุหรี่และดื่มสุรา การมีส่วนร่วมทำกิจกรรมสาธารณะ และที่พักอาศัยและสภาพแวดล้อม โดยอำเภอที่มีคุณภาพชีวิตของประชาชนต่ำกว่าเกณฑ์เป้าหมาย 20 ตัวชี้วัดขึ้นไปมี 6 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสกลนคร อำเภอพรรณานิคม อำเภออากาศอำนวย อำเภอสว่างแดนดิน อำเภอโคกศรีสุพรรณ และอำเภอส่องดาว

อำเภอเมืองสกลนครและอำเภอพรรณานิคมเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตชลประทานน้ำอูน โดยชลประทานน้ำอูนเป็นระบบชลประทานขนาดใหญ่ที่สุดของจังหวัดสกลนคร มีระบบชลประทานครอบคลุมพื้นที่ของ 4 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสกลนคร อำเภอพรรณานิคม อำเภอพังโคน และอำเภอนิคมน้ำอูน ประชาชนในเขตพื้นที่ชลประทานน้ำอูนมีปัญหาคคุณภาพชีวิตในเรื่องที่เหมือนกัน คือ เรื่องสุขภาพอนามัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการมีความรู้ในการใช้ยาที่ถูกต้องเหมาะสม และพฤติกรรมกรรมการบริโภคสุรา ในเรื่องชีวิตครอบครัวมีปัญหาเกี่ยวกับความอบอุ่นในครอบครัว นอกจากนี้ในด้านเศรษฐกิจมีปัญหาเรื่องประชากรมีรายได้น้อย โดยมีครัวเรือนที่ประชากรมีรายได้

ต่ำกว่า 23,000 บาทต่อปี ในพื้นที่ 4 อำเภอประมาณร้อยละ 3.3 และมีปัญหาประชากรไม่มีอาชีพ และรายได้ในพื้นที่ 4 อำเภอประมาณร้อยละ 4.1 (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร, 2551)

จากการสำรวจของโครงการการศึกษาสภาวะเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคมสำหรับ ชุมชนลำน้ำอูน จัดทำโดยศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มเกษตรกรที่ปลูกพืชชนิดเดียวและกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกหลาย ชนิดมีรายได้ที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกพืชหลายชนิดมีรายได้เฉลี่ยสูงกว่ากลุ่ม เกษตรกรที่ปลูกพืชชนิดเดียวประมาณร้อยละ 61.34 นอกจากนี้ ในด้านชีวิตครอบครัว ครอบครัว ของกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกพืชหลายชนิดมีการได้อาศัยอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว และการมี คนในครอบครัวที่สามารถปรับทุกข์ด้วยดีกว่ากลุ่มเกษตรกรที่ปลูกพืชชนิดเดียว

การศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในปัจจุบัน มีหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรมการพัฒนาชุมชน สำนักงาน เศรษฐกิจการเกษตร และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เป็นต้น ได้ดำเนินการสำรวจและเก็บ รวบรวมข้อมูลคุณภาพชีวิตของประชาชน แต่ยังคงขาดการศึกษาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง คุณภาพชีวิตกับปัจจัยต่างๆ ในด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และ แบบแผนการผลิตพืชที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ชลประทานน้ำอูน จังหวัด สกลนคร ซึ่งสามารถทำให้ทราบได้ว่าแบบแผนการผลิตพืชที่มีอยู่ในพื้นที่ปัจจุบันรูปแบบใดที่ทำให้ คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้น นอกเหนือจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อใช้ผลที่ได้จาก การศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ศึกษา และอาจนำไปปรับใช้ สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและพื้นที่อื่นๆ ที่มี สภาพทางภูมิศาสตร์คล้ายคลึงกันของประเทศไทยต่อไปได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่โครงการชลประทานน้ำอูน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตพืชที่มีผลต่อคุณภาพ ชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่โครงการชลประทานน้ำอูน

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการรวบรวมข้อมูลลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของเกษตรกร เพื่อนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตพืชกับคะแนนคุณภาพชีวิต โดยคะแนนคุณภาพชีวิตที่นำมาใช้ทำการศึกษาประกอบด้วยคุณภาพชีวิตใน 5 ด้าน คือ สุขภาพอนามัย เศรษฐกิจ ชีวิตครอบครัว การพัฒนาความรู้ และสิทธิและการเป็นที่ยอมรับ ภายใต้ข้อมูลการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามของโครงการศึกษาภาวะเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคมสำหรับชุมชนลุ่มน้ำอูน ดำเนินการโดยศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2553 ถึงวันที่ 3 พฤษภาคม 2553 ในเขตพื้นที่ 4 หมู่บ้าน ใน 3 อำเภอของจังหวัดสกลนคร คือ 1) หมู่บ้านโคกเกาะ หมู่ที่ 4 ตำบลขมิ้น อำเภอเมือง 2) หมู่บ้านไร่ หมู่ที่ 15 ตำบลไร่ อำเภอพรรณานิคม 3) หมู่บ้านเปือย หมู่ที่ 2 ตำบลวังยาง อำเภอพรรณานิคม และ 4) หมู่บ้านด่านพัฒนา หมู่ที่ 10 ตำบลแร่ อำเภอพังโคน โดยใช้ตัวอย่างในการศึกษาเป็นเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกในเขตจัดรูปที่ดินแบบกึ่งสมบูรณ์จำนวนทั้งสิ้น 95 ตัวอย่าง ซึ่งเป็นเกษตรกรที่ดำเนินการเพาะปลูกพืชในแบบแผนการผลิตพืชที่แตกต่างกัน 3 รูปแบบ คือ ปลูกพืชเชิงเดี่ยว (Mono cropping) จำนวนตัวอย่าง 38 ตัวอย่าง ปลูกพืชผสมผสาน (Multiple cropping) จำนวนตัวอย่าง 24 ตัวอย่าง และปลูกพืชหมุนเวียน (Cropping rotation) จำนวนตัวอย่าง 33 ตัวอย่าง

ประโยชน์ที่ได้รับ

จากการส่งเสริมการเกษตรจากองค์กรของรัฐและบริษัทเอกชน ทำให้เกษตรกรมีทางเลือกในการผลิตตามแบบแผนต่างๆ ซึ่งแบบแผนการผลิตพืชที่ได้รับการส่งเสริมเป็นแบบแผนการผลิตพืชที่นำมาซึ่งการเพิ่มรายได้ของเกษตรกร เกษตรกรไม่สามารถรับรู้ได้ว่าเมื่อเปลี่ยนแปลงแบบแผนการผลิตพืชตามคำแนะนำขององค์กรของรัฐและบริษัทเอกชนจะสามารถทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นได้หรือไม่ ผลการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตพืชที่มีผลต่อคะแนนคุณภาพชีวิต จึงสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจสำหรับเกษตรกรที่มีความต้องการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการผลิตพืชเพื่อให้ตนเองและครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ข้อมูลความสัมพันธ์ของปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมกับคะแนนคุณภาพชีวิตจากผลการศึกษาที่ได้ หน่วยงานราชการในพื้นที่ทั้งหน่วยงานชลประทาน หน่วยงานด้านการเกษตร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ

หน่วยงานอื่นๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ได้ต่อไปในอนาคต

นิยามศัพท์

คุณภาพชีวิต (Quality of life) หมายถึง ระดับการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่ และการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลในสังคม ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ให้คุณภาพมีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ สุขภาพอนามัย เศรษฐกิจ ชีวิตครอบครัว การพัฒนาความรู้ และสิทธิและการเป็นที่ยอมรับ

ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (Basic minimum needs) หมายถึง มาตรฐานขั้นต่ำของคุณภาพชีวิตที่ประชาชนควรมี ณ ช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ ซึ่งประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับครอบครัว และบริการที่จำเป็นต่างๆ ที่รัฐเป็นผู้จัดหาให้แก่ประชาชน

ความอยู่ดีมีสุข (Well-being) หมายถึง การมีชีวิตและการดำเนินชีวิตที่ดี เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องการมองว่าอะไรเป็นองค์ประกอบอยู่ในความสุขของมนุษย์และชีวิตที่ดีที่มุ่งแสวงหา ซึ่งประกอบด้วย 2 ด้าน คือ ความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย (Subjective well-being) และความอยู่ดีมีสุขเชิงภาวะวิสัย (Objective well-being) โดยความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยเป็นความสุขที่เกิดขึ้นจากการตีค่าความรู้สึกของแต่ละบุคคลในลักษณะองค์รวม ส่วนความอยู่ดีมีสุขเชิงภาวะวิสัยเป็นองค์ประกอบหลายอย่างที่คนส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าสามารถสร้างความสุขและสามารถทำให้ชีวิตของบุคคลส่วนใหญ่ดีขึ้นได้จริง

การปลูกพืชเชิงเดี่ยว (Mono cropping) หมายถึง การที่เกษตรกรมีการเพาะปลูกพืชชนิดเดียวกัน เป็นพืชหลักอย่างเดียวในพื้นที่ที่ทำการเกษตร หรือในพื้นที่เกือบทั้งหมด หรือทั้งหมดของพื้นที่ที่ทำการเกษตร การศึกษาครั้งนี้เลือกศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่เป็นเกษตรกรที่ใช้พื้นที่การเกษตรเพื่อการทำนาปลูกข้าวเพียงอย่างเดียว

การปลูกพืชผสมผสาน (Multiple cropping) หมายถึง การที่เกษตรกรทำการเพาะปลูกพืชโดยการแบ่งพื้นที่ทำการเกษตรออกเป็นส่วนๆ ตามจำนวนชนิดพืชที่ปลูก ซึ่งในพื้นที่แต่ละส่วนเพาะปลูกพืชเพียงชนิดเดียวเท่านั้น และไม่มีการสลับชนิดพืชที่ปลูกในพื้นที่นั้นๆ การศึกษาครั้งนี้เลือกศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็น

เกษตรกรปลูกพืชผสมผสานที่เป็นเกษตรกรที่ใช้พื้นที่การเกษตรเพื่อการทำนาปลูกข้าวกับปลูกพืชอื่นๆ เช่น พริก ยูคาลิปตัส มันสำปะหลัง และมันฝรั่ง เป็นต้น

การปลูกพืชหมุนเวียน (Cropping rotation) หมายถึง การปลูกพืชต่างชนิดกันลงบนพื้นที่เดียวกันหมุนเวียนกันไป เช่น ในพื้นที่แปลงหนึ่งหลังจากปลูกข้าวแล้ว อาจจะปลูกมะเขือเทศ มันฝรั่ง หรือแตงโม เป็นต้น จากนั้นจึงเวียนมาปลูกข้าวอีกครั้งหนึ่ง ช่วงเวลาดังแต่ปลูกข้าวจนกระทั่งเก็บเกี่ยวพืชอื่นๆ ก่อนการปลูกข้าวใหม่ คือ การหมุนเวียนจนครบ 1 รอบนั้น อาจจะน้อยกว่าหรือมากกว่า 1 ปี และจำนวนชนิดของพืชที่นำมาปลูกหมุนเวียนนั้นมีตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป การศึกษาครั้งนี้เลือกศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรปลูกพืชหมุนเวียนที่เป็นเกษตรกรที่ใช้พื้นที่การเกษตรเพื่อการทำนาปลูกข้าวสลับกับการใช้พื้นที่เดิมปลูกพืชอื่นๆ เช่น มะเขือเทศ แตงกวา พักทอง และไม้ดอก เป็นต้น

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำการศึกษาเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ชลประทานน้ำอุ่น สามารถแบ่งองค์ประกอบของการตรวจเอกสารออกเป็น 4 ส่วน คือ แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต (Quality of life) แนวคิดเกี่ยวกับความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (Basic minimum needs) แนวคิดเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุข (Well-being) และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตและปัจจัยกำหนดคุณภาพชีวิต โดยมีรายละเอียดดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิต (Quality of life) เป็นแนวคิดที่ยากจะนิยามให้เป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการ เนื่องจากเหตุผล 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก คือ เป็นกระบวนการทางด้านจิตใจที่สามารถบรรยายตีความโดยผ่านตัวกรองด้านความคิดและภาษาที่แตกต่างกัน ความคลาดเคลื่อนจากการมองที่หลากหลายเกิดจากประสบการณ์ พื้นฐานความรู้ ประเด็นการนำเสนอและข้อเท็จจริงต่างๆ ประการที่สอง คือ แนวความคิดในเรื่องคุณภาพชีวิตขึ้นอยู่กับคุณค่าที่แฝงอยู่อย่างมาก นักวิจัยจึงต้องกำหนดกรอบความหมายให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถประเมินผลได้ กระบวนการและผลต่างๆ ที่ถือว่าเป็นคุณภาพชีวิตที่ “ดีกว่า” นั้น ย่อมเป็นการยอมรับและกำหนดคุณค่าโดยบุคคลในสังคมเดียวกัน ซึ่งมักพบว่าเป็นชนชั้นกลางของสังคมนั้น และประการที่สาม คือ แนวคิดคุณภาพชีวิตเป็นความคิดที่ก่อให้เกิดความเข้าใจในความเจริญของงานและพัฒนาการของมนุษย์ การมีอายุยืนยาว กระบวนการทางด้านจิตใจ ล้วนอยู่ภายใต้อิทธิพลขององค์ประกอบต่างๆ รวมทั้งค่านิยมด้วย ซึ่งหากนิยามเป็นแบบเดียวกันก็หมายความว่าความถึงคนทุกคน โดยไม่มีการคำนึงถึงความแตกต่างทางด้านอายุ ช่วงชั้นทางสังคม การศึกษา ล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งต่างๆ ซึ่งคงยากที่จะยอมรับจุดนี้ได้ (สุภางค์ จันทวานิช และวิศนี สิตตระกูล, 2539: 57-58)

จากเหตุผลทั้ง 3 ประการข้างต้น จึงเป็นการยากที่จะกำหนดนิยามของ “คุณภาพชีวิต” ให้เป็นที่ยอมรับกันเป็นสากล อย่างไรก็ตามก็มิใช่ผู้ให้นิยามไว้ในลักษณะต่างๆ กันไป ทั้งที่เป็นการมอง

คุณภาพชีวิตในมิติเดียว จนถึงหลายมิติ และระหว่างมิติเหล่านั้น มีบางอย่างที่เหมือนกันและแตกต่างกัน โดยสิ้นเชิง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ กรอบการรับรู้ ความเข้าใจ และทฤษฎีต่างๆ ที่ยึดถือ ตัวอย่างของนิยามความหมายของคุณภาพชีวิต เช่น องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 1993 อ้างใน อนุชาติ พวงสาส์ และ อรทัย อาจอ่ำ, 2539: 59-60) ได้นิยามคำว่า คุณภาพชีวิต ไว้ในชุดฝึกอบรมทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตว่า หมายถึง ระดับความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม และระดับความพึงพอใจในความต้องการส่วนหนึ่งของมนุษย์ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ด้าน คือ 1) มาตรฐานการครองชีพ พิจารณาจากรายได้ต่อบุคคล สุขภาพ การศึกษา และที่อยู่อาศัย 2) การเปลี่ยนแปลงของประชากร พิจารณาจากโครงสร้างทางอายุและเพศ อัตราการเติบโตของประชากร อัตราการเกิด อัตราการตาย และการย้ายถิ่น 3) ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม พิจารณาจากระบบสังคม ค่านิยมทางศาสนา ค่านิยมทางวัฒนธรรม และชีวิตความเป็นอยู่ 4) กระบวนการพัฒนา พิจารณาจากลำดับความสำคัญของการพัฒนาประสิทธิภาพ และความสามารถของบุคคล การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการค้า และ 5) ทรัพยากร พิจารณาจากทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ อาหาร เงินทุน และเทคโนโลยีต่างๆ นอกจากนี้องค์การอนามัยโลก (The WHO Group, 1994 อ้างใน สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ, 2540: 5) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นมโนทัศน์หลายมิติที่ประสานการรับรู้ของบุคคลในด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านระดับความเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพา ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความเชื่อส่วนบุคคลภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยม และเป้าหมายในชีวิตของแต่ละบุคคล สำหรับในประเทศไทยโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาหนังสือและโฮมเพจ ชุดพัฒนาสังคมตามแนวพระราชดำริ ศูนย์ศึกษาแนวพระราชดำริ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่จัดทำโดย เทเวศร์ พิริยะพูนท์ และคณะ (2553) ได้ให้ความหมายว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสม ตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานในสังคมหนึ่งๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง ประชาชนมีหน้าที่พัฒนาตนเองและครอบครัวให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตเพื่อพัฒนาให้ตนเองมีสุขภาพกายและจิตดี มีครอบครัวที่อบอุ่น มีที่อยู่อาศัย มีรายได้พอสมควร ประหยัดสร้างตนเองและครอบครัว นอกจากนี้ อัจฉรา นวจินดา (2553) ได้กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีคุณภาพชีวิตของบุคคล คือ ความพึงพอใจของบุคคลที่เกิดจากการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ตามความต้องการของร่างกายและจิตใจ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาวะแวดล้อมด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างพอเพียงจนก่อให้เกิดการมีสภาวะสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี

นอกเหนือจากความหมายของคุณภาพชีวิตที่ได้นิยามขึ้นโดยหน่วยงานและนักวิชาการต่างๆ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้มีบทบัญญัติที่ให้รัฐดูแลคุณภาพชีวิต

ของประชาชนด้านต่างๆ แบ่งได้เป็น 5 ด้าน คือ 1) คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการที่ประชาชนมีงานทำ โดยที่มีความพึงพอใจในงานหรืออาชีพในเรื่องที่เกี่ยวกับความมั่นคง มีความก้าวหน้าของงานที่ทำ ตลอดจนมีความพึงพอใจในรายได้ สภาพแวดล้อมในการทำงาน และความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 2) คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว ซึ่งเกี่ยวข้องกับความผูกพัน การช่วยเหลือ และความรับผิดชอบต่อกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว 3) คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและความเครียด ซึ่งเกี่ยวข้องกับการที่ประชาชนมีภาวะสุขภาพกายที่แข็งแรงและมีสุขภาพจิตที่ดี รัฐต้องจัดและส่งเสริมการสาธารณสุขให้ประชาชนได้รับบริการที่ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง 4) คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการที่ประชาชนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่ได้มีความรู้สึกว่าได้รับผลกระทบจากมลพิษต่างๆ ที่เกิดขึ้นในบริเวณที่อยู่อาศัยและในชีวิตประจำวัน และ 5) คุณภาพชีวิตด้านชีวิตในเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการที่ประชาชนได้รับการบริการที่ดีของภาครัฐในด้านการศึกษา คมนาคม สาธารณสุข สาธารณูปโภคต่างๆ และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงความพอใจในด้านราคาสินค้าอุปโภค และบริโภค และสาธารณูปโภคที่เป็นอยู่ด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับความจำเป็นขั้นพื้นฐาน

1. ที่มาและความหมายของแนวคิดความจำเป็นขั้นพื้นฐาน

แนวคิดความจำเป็นขั้นพื้นฐานเป็นแนวคิดหนึ่งที่มีการนำมาใช้สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งหลักการจากแนวคิดความจำเป็นขั้นพื้นฐานถูกนำมาใช้เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องชี้วัดระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี โดยแนวคิดความจำเป็นขั้นพื้นฐานเป็นแนวคิดที่เริ่มเกิดขึ้นในช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 เนื่องจากหลักการพัฒนาประเทศในยุคก่อนหน้ายึดถือการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นจุดหมายสูงสุด ทำให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจและการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชากรต่อหัว แต่ขณะเดียวกันความยากจนของประชาชนก็ได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วควบคู่กันไปด้วยได้ มีนักวิชาการ 2 คน คือ I. Adelman และ C.T. Morris แสดงให้เห็นถึงผลกระทบของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับประเทศด้อยพัฒนาไว้ 2 ประการใหญ่ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2534: 53) คือ ประการแรก การพัฒนาได้ส่งผลให้รายได้เฉลี่ยของประชาชนที่ยากจนอยู่แล้วลดลงไปอีก และประการที่สอง ประชาชนที่ยากจนจำนวนหลายร้อยล้านคนได้รับความเดือดร้อนมากกว่าที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจ ผลกระทบดังกล่าว

ทำให้เกิดการแสวงหากลยุทธ์ หรือแนวทางการพัฒนาที่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนและความทุกข์ยากของมวลมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

จากปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาแบบเก่าที่เน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว ทำให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักการพัฒนามาในรูปแบบใหม่ที่เป็นการพัฒนาโดยใช้ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ซึ่งคาดหวังว่าจะสามารถแก้ไขความไม่เท่าเทียมกันที่เพิ่มมากขึ้นในสังคมประเทศกำลังพัฒนาได้ โดยในปี ค.ศ. 1976 องค์การคณะกรรมการแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization) ได้เสนอแนวคิดความจำเป็นขั้นพื้นฐานให้เป็นแนวคิดเพื่อใช้สำหรับการพัฒนา โดยมีจุดเน้นในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างจริงจัง เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องการจ้างงานไม่เต็มที สร้างการกระจายความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเป็นธรรม ในส่วนของความหมายของความจำเป็นขั้นพื้นฐาน Director General of International Labor Office ได้เสนอความหมายของความจำเป็นขั้นพื้นฐานไว้ 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับครอบครัว เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัย และข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ภายในบ้าน และประการที่สอง ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน หมายถึง การบริการที่จำเป็นต่างๆ ที่ชุมชนเป็นผู้จัดหาให้แก่ประชาชนในชุมชน เช่น น้ำสะอาด การสุขภาพ การขนส่งมวลชน การสาธารณสุข และการศึกษา (กรมพัฒนาชุมชน, 2550: 2)

สำหรับความหมายของความจำเป็นขั้นพื้นฐานของสังคมไทย คณะกรรมการอำนวยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พพช.) ได้ให้ความหมายของความจำเป็นขั้นพื้นฐานว่าประกอบไปด้วย 4 ความหมาย (กรมการพัฒนาชน, 2549: 21) ได้แก่

ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน หมายถึง ความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์แต่ละคนในสังคม ได้แก่ ความต้องการด้านอาหาร น้ำ อากาศ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการป้องกันและรักษาโรคร้ายไข้เจ็บ

ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน หมายถึง สิ่งจำเป็นแก่การครองชีพพื้นฐานของบุคคลหรือเป็นความต้องการพื้นฐานขั้นต่ำของชุมชนเพื่อที่จะให้เป็นเกณฑ์ตรวจสอบได้ว่าในชุมชนหนึ่งๆ ขาดแคลนในเรื่องใดบ้างและขาดแคลนแค่ไหน ซึ่งการวัดมาตรฐานการครองชีพพื้นฐานโดยปกติวัดจากรายได้ และรายจ่ายของครัวเรือน

ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน หมายถึง ความต้องการขั้นต่ำที่ชาวบ้านทุกคนหรือชุมชน ควรจะมี หรือจำเป็นเพื่อให้มีชีวิตอยู่อย่างปกติสุขพอสมควร (พออยู่พอกิน) ในช่วงเวลาหนึ่งๆ

ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน หมายถึง ความต้องการต่ำสุดที่จะให้คุณภาพชีวิตของมนุษย์ดีขึ้น ได้และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างปกติสุขพอสมควร ได้แก่ การศึกษาเรียนรู้ เสรีภาพ ความมั่นคงปลอดภัย และการได้รับการยอมรับและอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมอย่างผูกพันใกล้ชิด

ในการนำหลักการของแนวคิดความจำเป็นขั้นพื้นฐานมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต มุ่งเน้นให้ความสำคัญของการพัฒนาไปที่ตัวคนเป็นหลัก โดยเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มอง คน อย่างเป็นองค์รวมพร้อมทุกด้านทั้งสุขภาพร่างกาย จิตใจ ชีวิตความเป็นอยู่ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้หลักการนี้เป็นที่ยอมรับและแพร่หลายไปทั่วโลก (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2534: 68)

2. การนำแนวคิดความจำเป็นขั้นพื้นฐานมาใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทย

ในประเทศไทยหลักการของแนวคิดความจำเป็นขั้นพื้นฐาน เริ่มถูกกล่าวถึงตั้งแต่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) ซึ่งเกิดจากการที่พิจารณาว่า ประเทศไทยมีความเจริญทางเศรษฐกิจ รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น แต่การกระจายรายได้กลับไม่เป็นธรรม คนส่วนใหญ่ของประเทศยังยากจน ควรจะดำเนินการพัฒนาในแง่ของการสร้างคุณภาพชีวิต ให้แก่คนในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มที่ด้อยโอกาส เช่น เกษตรกร ผู้ใช้แรงงาน ลูกจ้าง ประเทศไทยจึง ได้นำการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักความจำเป็นขั้นพื้นฐานมาใช้ในการพัฒนาชนบทแต่ยังไม่ได้ ถูกกำหนดเป็นนโยบายของรัฐบาล จนถึงช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) จึงได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อตอบสนองการพัฒนาชนบทแนวใหม่ ซึ่งเน้น การกระจายงบประมาณไปในเขตพื้นที่ยากจนเป้าหมาย โดยมุ่งหวังให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ แก้ไขปัญหาของตนเองเพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัวให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี อย่างน้อยผ่านเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2550: 2)

ในปี พ.ศ. 2528 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบและอนุมัติเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2528 ให้ ดำเนินการ โครงการปรีณรงค์คุณภาพชีวิต และประกาศใช้เป็นปรีณรงค์คุณภาพชีวิตของประชาชน ในชาติ (ปรีช.) (ระหว่าง 20 สิงหาคม พ.ศ. 2528 ถึง 31 ธันวาคม พ.ศ. 2530) โดยใช้เครื่องชี้วัดความ

จำเป็นพื้นฐาน 8 หมวด 32 เครื่องชี้วัดเป็นเครื่องมือที่ใช้วัดคุณภาพชีวิตของคนไทยอย่างน้อยคน
ไทยควรมีคุณภาพชีวิตในเรื่องอะไรบ้าง และควรมีระดับความเป็นอยู่ไม่ต่ำกว่าระดับไหน ในช่วง
ระยะเวลาหนึ่งๆ

ในปี พ.ศ. 2531 คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) มีมติให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มอบโครงการปีรณรงค์ให้กระทรวงมหาดไทย
โดยกรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานรับผิดชอบดำเนินงานต่อ ภายใต้ชื่องานว่า งานพัฒนา
คุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท (พชช.)

ในปี พ.ศ. 2533 มีการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ทุกครัวเรือนทั่วประเทศทุก
ปีและกรมการพัฒนาชุมชนทำการประมวลผลวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของคนไทยในภาพรวมทั้ง
ประเทศปี พ.ศ. 2535 มีการปรับปรุงเครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานเป็น 9 หมวด 37 ตัวชี้วัดเพื่อใช้
จัดเก็บข้อมูลในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ปี พ.ศ. 2540 มีการปรับปรุงเครื่องชี้
วัดความจำเป็นพื้นฐานเป็น 8 หมวด 39 ตัวชี้วัดเพื่อใช้จัดเก็บข้อมูลในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8
(พ.ศ. 2540-2544)

ในปี พ.ศ. 2545 มีการปรับปรุงเครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานเป็น 6 หมวด 37 ตัวชี้วัด เพื่อ
ใช้จัดเก็บข้อมูลในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา มีการ
ปรับปรุงเครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานเพื่อใช้จัดเก็บข้อมูลในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.
2550-2554) โดยแบ่งเครื่องชี้วัดความจำเป็นขั้นพื้นฐานออกเป็น 6 หมวด 42 ตัวชี้วัด คือ หมวด
สุขภาพดีมี 13 ตัวชี้วัด หมวดมีบ้านอาศัยมี 8 ตัวชี้วัด หมวดฝึกฝนการศึกษามี 7 ตัวชี้วัด หมวดรายได้
ก้าวหน้ามี 3 ตัวชี้วัด หมวดปลูกฝังค่านิยมไทยมี 6 ตัวชี้วัด และหมวดร่วมใจพัฒนามี 5 ตัวชี้วัด
ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นข้อมูลที่ได้แสดงให้เห็นว่า คนไทยมี
พัฒนาการของคุณภาพชีวิตเป็นอย่างไร ณ ห้วงเวลานั้นๆ ซึ่งเครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานที่ได้
กำหนดขึ้นในช่วงเวลานั้นๆ เป็นเครื่องมือที่มีความเหมาะสมสำหรับการใช้วัดระดับคุณภาพชีวิต
ของประชาชน ณ ห้วงเวลานั้นๆ

แนวคิดเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุข

1. ความหมายของความอยู่ดีมีสุข

แนวคิดความอยู่ดีมีสุขเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่มีการนำหลักการจากแนวคิดมาใช้เพื่อการสร้างกรอบของเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม ซึ่งความอยู่ดีมีสุข (Well-being) หรือ ความเป็นอยู่ที่ดี เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมองว่าอะไรเป็นองค์ประกอบอยู่ในความสุขและชีวิตที่ดีที่มุ่งแสวงหา การวัดความอยู่ดีมีสุขสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ ความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย (Subjective well-being) และ ความอยู่ดีมีสุขเชิงภาวะวิสัย (Objective well-being) ซึ่งทั้งสองคำนี้มีหลักการและความหมายแตกต่างกัน ดังนี้

1.1 ความอยู่ดีมีสุขในเชิงอัตวิสัย หมายถึง ความอยู่ดีมีสุขที่เกิดขึ้นจากการตีค่าความรู้สึกของแต่ละบุคคลในลักษณะองค์รวมว่าตนเองมีความสุขอยู่ในระดับใดเกิดขึ้นได้จากการประเมินและมองชีวิตของตนเองแบบปัจเจกบุคคล ซึ่งการวัดระดับความสุขของปัจเจกบุคคลสามารถทำได้โดยการให้บุคคลตอบคำถามที่ว่า “ตอนนี้ท่านรู้สึกอย่างไร” และมีระดับความรู้สึกสำหรับการตอบแบ่งออกเป็น 11 ระดับ ตั้งแต่ 0-10 โดย 0 หมายถึง มีความทุกข์ที่สุด 5 หมายถึง ไม่ทุกข์ไม่ทุกข์ และ 10 หมายถึง มีความสุขที่สุด ซึ่งความรู้สึกที่ได้ดังกล่าวสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามช่วงเวลาดำเนินการ วิถีชีวิต และประสบการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย จึงเป็นการตีค่าความสุขของบุคคลแบบองค์รวมจากความรู้สึกภายใน โดยในแต่ละบุคคลจะมีระดับความรู้สึกที่แตกต่างกันไปตามวิถีชีวิตและประสบการณ์ของตนเอง

1.2 ความอยู่ดีมีสุขเชิงภาวะวิสัย หมายถึง ความสุขที่เกิดจากองค์ประกอบภายนอก ซึ่งเป็นสิ่งที่ “คน” ชาติไม่ได้หรือสมควรได้รับเพื่อการมีชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งคนส่วนใหญ่ต้องเห็นพ้องต้องกันว่าสิ่งเหล่านี้สามารถนำมาซึ่งความสุขให้แก่บุคคลได้จริง ดังนั้นความอยู่ดีมีสุขเชิงภาวะวิสัย จึงเป็นความสุขที่เกิดขึ้นจากการร่วมกันขององค์ประกอบหลายอย่างที่คนส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าสามารถสร้างความสุขและสามารถทำให้ชีวิตของบุคคลส่วนใหญ่ดีขึ้นได้จริง (สาสิณี เทพสุวรรณ, 2550: 5) ตัวอย่างขององค์ประกอบภายนอกที่นำมาซึ่งความสุข เช่น การมีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรง มีฐานะทางเศรษฐกิจดี อาศัยอยู่ในสังคมที่สงบสุข การไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ และได้รับการศึกษามีความรู้ที่ดี เป็นต้น

2. องค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุข

ความอยู่ดีมีสุขหรือความเป็นอยู่ที่ดี เป็นเครื่องชี้วัดทางสังคมประเภทหนึ่งที่เกิดจากความพยายามในการจัดการและการวัดองค์ประกอบในมิติต่างๆ ด้านสวัสดิการและสังคม โดยในช่วงปี ค.ศ. 1974 ได้มีการริเริ่มพัฒนาเครื่องชี้วัดทางสังคมระหว่างประเทศขึ้นมาชุดหนึ่ง ดำเนินการภายใต้ องค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development – OECD) แผนงานในช่วงแรกของ OECD คือ นิยามสาระของ “ความเป็นอยู่ที่ดี” เพื่อจะได้พัฒนาเครื่องชี้วัดเพื่อการเปลี่ยนแปลงขึ้นมาเฉพาะ มีจุดเน้น คือ สารสนเทศวิธีโดยภาพรวม ซึ่ง OECD ดำเนินการ โดยการจำกัดขอบเขตเครื่องชี้วัดทางสังคมให้เหลือเรื่องเดียว คือ เครื่องชี้วัด ความเป็นอยู่ที่ดี (Measures of well-being) ถึงแม้จะเป็นเรื่องยากแต่ก็เป็นข้อตกลงระดับนานาชาติที่ยังเป็นที่ยอมรับจนถึงปัจจุบัน (อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ่ำ, 2539: 59-60) OECD ซึ่งได้วัด ความเป็นอยู่ที่ดีของประเทศต่างๆ โดยศึกษาจาก 8 ด้าน คือ 1) สุขภาพ 2) การพัฒนาปัจเจกบุคคล โดยการเรียนรู้ 3) การจ้างงานและคุณภาพชีวิตการทำงาน 4) เวลาว่างและการใช้เวลาว่าง 5) ความ ต้องการในเรื่องสินค้าและบริการต่างๆ 6) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (บ้าน ประชากร ประโยชน์ที่ ประชาชนได้รับจากสิ่งแวดล้อม) 7) ความปลอดภัยของบุคคลและการบริหารกระบวนการยุติธรรม (Administration justice) และ 8) โอกาสทางสังคมและความไม่เสมอภาค (UNESCO, 1976 อ้างใน อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ่ำ, 2539: 104) นอกจากนี้องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ที่ได้นิยามความหมายของ สุขภาพว่าเป็นความสมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ ความเป็นอยู่ที่ดีด้านสังคมและจิตวิญญาณ ซึ่งองค์การอนามัยโลกมิได้มองสุขภาพเพียงแค่เรื่อง ปราศจากโรคร้ายไข้เจ็บเท่านั้น แต่ได้มองสุขภาพครอบคลุมถึงปัจจัยและสภาวะแวดล้อมต่างๆ ที่ ส่งผลกระทบต่อความแข็งแรงด้านร่างกายและจิตใจของคน และองค์การอนามัยโลกได้กำหนด เกณฑ์ความเป็นอยู่ที่ดี (Well-being Index) ที่ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ความเป็นอยู่ที่ดีในการ ดำเนินชีวิตประจำวัน (Functional well-being) 2) การดำเนินชีวิตในทางที่เอื้อต่อสุขภาพ มีจิตใจ เข้มแข็ง 3) ความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตใจและสังคม 4) ความเป็นอยู่ที่ดีทางเศรษฐกิจ และ 5) ความพึง พอใจในชีวิต

ในประเทศไทยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กำหนด ความหมาย “ความอยู่ดีมีสุข” ภายใต้กรอบแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และ 9 โดยให้ความอยู่ ดีมีสุข หมายถึง การมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้ มีงานทำที่ทั่วถึง มีรายได้ พอเพียงต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีและอยู่ภายใต้ระบบ

บริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ ความอยู่ดีมีสุขตามความหมายข้างต้นครอบคลุมทุกมิติของการดำรงชีวิตที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวม และสามารถจำแนกองค์ประกอบได้เป็น 7 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ความรู้ ชีวิตการทำงาน รายได้และการกระจายรายได้ ชีวิตครอบครัว สภาพแวดล้อม และการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ โดยสรุปสาระสำคัญขององค์ประกอบ ได้ดังนี้

สุขภาพอนามัย หมายถึง ภาวะที่ปราศจากโรคร้ายไข้เจ็บอันเกิดจากการสร้างสุขภาวะที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา รวมถึงการมีภาวะโภชนาการที่ดี การรู้จักป้องกันดูแลสุขภาพที่ดีของตนเองและสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุข ซึ่งจะ使人มีอายุยืนยาว สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข สร้างสรรค์ประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวและสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ

ความรู้ เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการยกระดับความอยู่ดีมีสุขของคนไทย เพราะความรู้ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของคนให้มีทักษะความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างโอกาสและพัฒนาสติปัญญาให้สามารถคิดเป็น ทำเป็น เรียนรู้ที่จะพึ่งตนเองและใช้ประสบการณ์ ศักยภาพ และทักษะของตนให้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติภารกิจในสังคมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ชีวิตการทำงาน เป็นปัจจัยกำหนดความอยู่ดีมีสุขของคน การทำงานจะเป็นที่มาของรายได้และอำนาจซื้อ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จและคุณภาพที่ดีขึ้น การมีงานทำที่ดี มีความมั่นคงและปลอดภัยในการทำงาน มีรายได้อย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลให้คนเราสามารถดูแลความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัวให้อยู่ดีมีสุขได้

รายได้และการกระจายรายได้ ความอยู่ดีมีสุข คือ การเสริมสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีอำนาจซื้อเพียงพอต่อการดำรงชีวิตที่ได้มาตรฐาน หลุดพ้นจากปัญหาความยากจนและมีการกระจายรายได้ในกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

ชีวิตครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่มีความสำคัญยิ่งต่อคนในการดำรงชีวิต ความสัมพันธ์ในครอบครัวถือเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่ดีมีสุข ครอบครัวอยู่ดีมีสุข คือ ครอบครัวที่มีความรัก ความอบอุ่น อบอุ่นหน้าทีของครอบครัว มี

สัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ลดปัจจัยเสี่ยงของครอบครัว สามารถพึ่งตนเองได้ และมีการถือคุณธรรมอย่างมีคุณธรรม

สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต มีความสำคัญต่อความอยู่ดีมีสุข สภาพแวดล้อมที่ดีย่อมส่งผลต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี เอื้อต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตในสังคม การมีสภาพแวดล้อมที่ดีหมายความว่ารวมถึงการมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง การได้รับบริการสาธารณสุขที่พอเพียง และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยคุณภาพการดำรงชีวิตให้เกิดการสนับสนุนความอยู่ดีมีสุขของคน

การบริหารจัดการที่ดีของรัฐ ความอยู่ดีมีสุขของประชาชนส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ มีการดูแลคนในสังคมให้มีสิทธิและเสรีภาพในการดำรงชีวิต มีส่วนร่วมในการพัฒนาและตรวจสอบภาครัฐ ได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันตามกฎหมาย และรัฐกับประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นำไปสู่สังคมที่คนอยู่ดีมีสุขตลอดไป

ในส่วนของเครื่องชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของเกษตรกร ในปี พ.ศ. 2553 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งได้ดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ “เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี ประชาชนมีอาหารบริโภคปลอดภัย และต้องสร้างรายได้ให้กับแผ่นดิน” โดยใช้กรอบแนวคิดความอยู่ดีมีสุขของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นหลัก สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรจึงได้กำหนดตัวชี้วัดภายใต้หลักเกณฑ์ที่สามารถสะท้อนประเด็นปัญหาได้อย่างเหมาะสมและเป็นตัวชี้วัดที่มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และผลการจัดสัมมนาระดมความคิดเห็นจากผู้แทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกษตรกร และปราชญ์ชาวบ้าน ได้ข้อสรุปว่า ความผาสุกของเกษตรกรควรวัดจากองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขอนามัย ด้านการศึกษา ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้ข้อมูล 16 ตัวชี้วัด รายงานผลการเปลี่ยนแปลง โดยมีสาระสำคัญดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจ คือ รายได้เกิดจากการมีงานทำ มีความมั่นคงและปลอดภัยในการทำงาน การมีรายได้ที่ต่อเนื่อง อยู่ภายใต้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพ มีการกระจายรายได้ในกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรม การทำการเกษตรที่มีความหลากหลาย ประกอบกับความขยัน และความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร รวมทั้งการอำนวยความสะดวกในโครงสร้างพื้นฐานด้านต่างๆ ของรัฐจะทำให้เศรษฐกิจของคนในภาคเกษตรดีขึ้นและนำไปสู่การพึ่งตนเองได้

ในระยะยาว ตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ รายได้ครัวเรือนเกษตร การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน การมีงานทำของแรงงานเกษตร รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร (การบริโภค เครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์และยาสูบ) การออมของครัวเรือนเกษตร และสัดส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตร

ด้านสุขอนามัย สุขอนามัย ได้แก่ การบำรุง ป้องกัน ส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่งสภาพแห่งความสมบูรณ์ของร่างกายและจิตใจ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ คนที่มีร่างกายแข็งแรงไม่เจ็บป่วย มีอายุยืนยาว มีสุขภาพจิตที่ดี ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม คิดเป็น ทำเป็น มีความเป็นเหตุและเป็นผล มีทักษะในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข สร้างสรรค์ประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว และสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ ในแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาสุขภาพที่เป็นองค์รวมทั้งทางกาย ใจ สังคม และจิตวิญญาณ เพื่อมุ่งสู่ระบบการพัฒนาสุขภาพในทุกมิติ ทุกระดับ และทุกภาคส่วน เป้าหมายอายุเฉลี่ยของคนไทยสูงขึ้นเป็น 80 ปี เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ตัวชี้วัดด้านสุขอนามัยประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ ครัวเรือนได้กินอาหารมีคุณภาพได้มาตรฐาน และครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ

ด้านการศึกษา การศึกษา คือ วิธีการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ อาจเรียนรู้ด้วยตัวเองหรือจากผู้อื่นสอน การศึกษามีทั้งในระบบและนอกระบบ การศึกษาทำให้คนมีความรู้ มีสติปัญญา มีเหตุผล มีคุณธรรมและวัฒนธรรม มีพลานามัยที่สมบูรณ์ มีทักษะในการประกอบอาชีพ พึ่งตนเองได้ และมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังรวมถึงการได้ฝึกอบรมด้านอาชีพต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้และทักษะที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ ในส่วนของระดับการศึกษาของเกษตรกรเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนถึงความสามารถในการผลิตและการยกระดับมาตรฐานการครองชีพ เนื่องจากทำให้สามารถรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีสารสนเทศของรัฐบาลได้ดีขึ้น และสามารถใช้บริการในรูปแบบต่างๆ ที่รัฐอำนวยความสะดวกให้ จะทำให้สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นการพัฒนาองค์ความรู้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่จะช่วยสร้างภาคเกษตรให้เข้มแข็งเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน และนำไปสู่การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของเกษตรกร ตัวชี้วัดด้านการศึกษาประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ สมาชิกครัวเรือนเกษตรกรได้รับการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับ และจำนวนเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรม

ด้านสังคม เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพคน ให้คนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ ทักษะการประกอบอาชีพและมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต ครอบคลุม ทุกกลุ่มเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับตนเองที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชนและสังคมไทย ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตอยู่ใน ชนบทและยังคงประกอบอาชีพการเกษตร แต่ในบางช่วงเวลาคคนในภาคเกษตรเข้าเมืองเพื่อหางาน ทำในสาขาการผลิตอื่นๆ ซึ่งเป็นไปตามความต้องการของแรงงานและภาวะเศรษฐกิจของประเทศ และในยามเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เกิดปัญหาการว่างงานรุนแรง ภาคเกษตรจะมีศักยภาพในการ รองรับแรงงานกลับคืนสู่ชนบทและช่วยบรรเทาไม่ให้เกิดปัญหาสังคมตามมา และในช่วงเศรษฐกิจ ภาคเกษตรสดใส แรงงานภาคเกษตรจะกลับคืนสู่ชนบทมากขึ้น จะเห็นได้ว่าวิถีชีวิตของคนใน ชนบทส่วนใหญ่ยังคงถนัดและคุ้นเคยกับการประกอบอาชีพการเกษตร สังคมเกษตรโดยรวมมีความ สงบสุขแม้จะมีความแตกต่างจากทรัพยากรธรรมชาติและสภาพพื้นที่ รวมทั้งการมีความสุขจากการ มีอิสรภาพ ความอบอุ่นในครัวเรือน และความภาคภูมิใจในอาชีพ ตัวชี้วัดด้านสังคมประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ ความภูมิใจของเกษตรกร ครัวเรือนมีความอบอุ่น การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม/ สถาบันเกษตรกร และคนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่

ด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อม คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ รวมทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม เช่น วัฒนธรรม แบบแผน ประเพณี ความเชื่อ ซึ่งมีอิทธิพลเกี่ยวโยงและเกี่ยวพันซึ่ง กันและกัน ผลกระทบจากปัจจัยหนึ่งจะมีส่วนเสริมสร้างหรือทำลายอีกส่วนหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ คุณภาพสิ่งแวดล้อมดีจะส่งผลต่อการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตของบุคคล สำหรับเกษตรกร จะได้รับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้รายงานว่ามีการใช้ทรัพยากรอย่าง ไม่ยั่งยืนและกำลังมีความเสื่อมโทรมลง ทรัพยากรทางด้านพันธุกรรมกำลังลดลงในอัตราที่รวดเร็ว มาก รวมทั้งปัญหาเรื่องอื่นๆ เช่น การขาดแหล่งน้ำดื่มที่มีคุณภาพ ภัยธรรมชาติ การกินอยู่ชั้น พื้นฐาน การสาธารณสุข และการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ของประเทศไทยมี เป้าหมายสร้างความมั่นคงของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยให้รักษาความอุดมสมบูรณ์ของ ทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพ สำหรับตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ สัดส่วนของพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ และการฟื้นฟูทรัพยากรดิน

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตและปัจจัยกำหนดคุณภาพชีวิต

การศึกษาคุณภาพชีวิตและปัจจัยกำหนดคุณภาพชีวิตเป็นงานวิจัยที่มีการทำการศึกษาในหลายพื้นที่ของประเทศไทย โดยในปี พ.ศ. 2540 สมพร แก้วทงนงค์ (2540: 42-57) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนาและหมู่บ้านทั่วไป จังหวัดนครราชสีมา จากการวิเคราะห์เพื่อศึกษาปัจจัยหรือตัวแปรที่ส่งผลโดยตรง และโดยอ้อมต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนาและหมู่บ้านทั่วไป จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้การวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกายและคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจิตกับตัวแปรต่างๆ ซึ่งพบว่า ปัจจัยที่มีผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกายของประชาชน คือ อายุ รายได้ การเป็นผู้ชี้แนะตนเอง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และปัจจัยที่มีผลโดยอ้อมต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย คือ รายได้ การเป็นผู้ชี้แนะตนเอง และการรับรู้ข่าวสารข้อมูล ส่วนปัจจัยที่มีผลโดยตรงคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจิต คือ ระดับการศึกษา การเป็นผู้ชี้แนะตนเอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความพึงพอใจต่ออาชีพ และปัจจัยที่มีผลโดยอ้อมต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจิต คือ การเป็นผู้ชี้แนะตนเอง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2541 สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ได้นำเสนอผลงานวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของคนในเขตเมืองในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคใต้ และคุณภาพชีวิตของคนในกรุงเทพมหานคร ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 ได้นำเสนอผลงานวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของคนในเขตเมืองภาคกลาง และในปี พ.ศ. 2545 ได้นำเสนอผลงานวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานครในยุคเศรษฐกิจถดถอย งานวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของคนในเขตเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคใต้ และคุณภาพชีวิตของคนในกรุงเทพมหานคร มีการใช้อองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตในเรื่องที่เหมือนกัน 3 ด้าน คือ คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว และคุณภาพชีวิตด้านความเครียด โดยการศึกษาคุณภาพชีวิตของคนในเขตเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการเพิ่มคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในเมืองมาใช้ในการศึกษา ส่วนการศึกษาคุณภาพชีวิตของคนในกรุงเทพมหานครมีการเพิ่มคุณภาพชีวิตด้านฐานะทางเศรษฐกิจ และความพึงพอใจบริการของรัฐมาใช้ในการศึกษา สำหรับการศึกษาคูณภาพชีวิตของคนในเขตเมืองภาคเหนือ มีการเพิ่มคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในเมือง และคุณภาพชีวิตด้านฐานะทางเศรษฐกิจมาใช้ในการศึกษา ในส่วนของงานวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของคนในเขตเมืองภาคกลาง ได้กำหนดให้คุณภาพชีวิตมีองค์ประกอบ 12 มิติ คือ 1) คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2) คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม 3) คุณภาพชีวิตด้านสาธารณูปโภค 4) คุณภาพชีวิตด้านการรับข้อมูลข่าวสาร 5)

คุณภาพชีวิตด้านการพักผ่อนหย่อนใจ 6) คุณภาพชีวิตด้านสังคม 7) คุณภาพชีวิตด้านการงาน 8) คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว 9) คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย 10) คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจิต 11) คุณภาพชีวิตด้านสติปัญญา และ 12) คุณภาพชีวิตด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สำหรับงานวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานครในยุคเศรษฐกิจถดถอย องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตที่นำมาใช้มี 5 ด้าน คือ คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจิต คุณภาพชีวิตด้านชีวิตในเมือง และคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดคุณภาพชีวิตของสำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส และสถานภาพในครอบครัว กลุ่มปัจจัยทางเศรษฐกิจ คือ รายได้ และกลุ่มปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม คือ ทัศนคติต่อสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ

ในปี พ.ศ. 2550 สสุระ เสียงสนั่น (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรหุบกระพง จังหวัดเพชรบุรี โดยนำใช้เครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานของกรมการพัฒนาชุมชน ที่ใช้เก็บข้อมูลในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) มาทำการวัดระดับคุณภาพชีวิต ซึ่งได้แบ่งคุณภาพชีวิตออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพอนามัย และด้านสิ่งแวดล้อม การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของคุณภาพชีวิตและปัจจัยต่างๆ ใช้สถิติไค-สแควร์ ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ คือ การเข้าร่วมประชุมและอบรม และมลพิษในอากาศและน้ำ ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ คือ การศึกษา สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม คือ การศึกษา และการมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1

นอกจากการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตและปัจจัยกำหนดคุณภาพชีวิต พรชัย พิลาหาวาส (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การวัดระดับความสุขและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสุขของเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอนนทบุรี จังหวัดชลบุรี โดยมีวิธีการวัดความสุข 3 วิธี คือ ดัชนีชี้วัดความสุขคนไทย (Thai Happiness Indicators: TMHI – 66) การสำรวจข้อมูลเรื่องความสุข และการวัดความสุขในชีวิตของประชาชน ซึ่งดัชนีชี้วัดความสุขคนไทยจัดทำโดยกรมสุขภาพจิต เป็นดัชนีชี้วัดที่ประกอบด้วยคำถาม 66 ข้อ และมีดัชนีชี้วัด 4 ด้าน ได้แก่ สภาพจิตใจ คุณภาพของจิตใจ สมรรถภาพของจิตใจ และปัจจัยสนับสนุน การสำรวจข้อมูลเรื่องความสุขเป็นเครื่องชี้วัดที่จัดทำโดย General Social Surveys (GSS) เป็นการสำรวจความสุขจากคำถาม 1 ข้อ คือ

ถ้านำทุกๆ เรื่องมารวมกันคุณคิดว่าชีวิตปัจจุบันของคุณเป็นอย่างไร มีคำตอบทั้งหมด 3 ตัวเลือก คือ คุณสามารถพูดได้ว่าชีวิตคุณมีความสุขมาก คุณสามารถพูดได้ว่าชีวิตคุณมีความสุขปานกลาง และคุณสามารถพูดได้ว่าชีวิตคุณไม่มีความสุขเลย สำหรับการวัดความสุขในชีวิตของประชาชนที่จัดทำโดย German Socio-Economic Panel Study (GSOEP) เป็นเครื่องชี้วัดความสุขจากคำถาม 1 ข้อ คือ ถ้านำทุกๆ เรื่องมารวมกันคุณรู้สึกมีความสุขกับชีวิตมากน้อยเพียงไร และมีเกณฑ์ให้บุคคลเลือกตอบระดับความสุข ตั้งแต่ 0 แปลว่าไม่มีความสุขเลย ถึง 10 แปลว่า มีความสุขมากที่สุดแล้วนำค่าที่ได้ไปเป็นตัวแทนของความสุขของบุคคล

ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสุขโดยใช้การเปรียบเทียบแบบจำลอง Cumulative logit model ที่ได้จากการวัดความสุขทั้ง 3 วิธี พบว่า ความสุขที่วัดด้วยดัชนีความสุขของคนไทยมีความเหมาะสมมากที่สุด จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสุขที่วัดด้วยดัชนีชี้วัดความสุขของคนไทย พบว่า ปัจจัยที่สามารถทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีความสุขเพิ่มขึ้น ได้แก่ การอาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีการส่งเสริมกิจกรรมความพอเพียงอย่างต่อเนื่อง การปฏิบัติกิจกรรมที่แสดงถึงความพอเพียง และการมีรายได้จากภาคการเกษตรด้านอื่นๆ ที่ไม่รวมการทํานาข้าว ขณะที่ปัจจัยที่มีผลทำให้ความสุขของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวลดลง ได้แก่ จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา และการมีรายได้เท่าเดิมหรือลดลงเมื่อเทียบกับรายได้ของตนเองในอดีต

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัย	สมุทร (2540)	NIDA	NIDA	NIDA	NIDA	NIDA	NIDA	สระ (2550)
		ภาค อีสาน (2541)	ภาค เหนือ (2541)	ภาค กลาง (2542)	ภาคใต้ (2541)	กรุงเทพฯ (2541)	กรุงเทพฯ (2545)	
ปัจจัยส่วนบุคคล								
เพศ		✓			✓		✓	
อายุ	✓	✓		✓	✓	✓		
การศึกษา	✓	✓	✓	✓		✓		✓
การเป็นผู้จำหน่ายตนเอง	✓							
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	✓							
สถานภาพสมรส		✓	✓	✓	✓			

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัจจัย	สมุทร (2540)	NIDA	NIDA	NIDA	NIDA ภาคใต้ (2541)	NIDA กรุงเทพ ๗(2541)	NIDA กรุงเทพ๗ (2545)	อิสระ (2550)
		ภาค อีสาน (2541)	ภาค เหนือ (2541)	ภาค กลาง (2542)				
ปัจจัยส่วนบุคคล (ต่อ)								
สถานภาพใน ครอบครัว		✓			✓			
ความพึงพอใจต่อ อาชีพ	✓							
อาชีพ			✓	✓	✓	✓		✓
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ								
รายได้	✓	✓		✓	✓		✓	
ปัจจัยด้านสังคม								
การรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร	✓							
การเข้าร่วมประชุม และอบรม								✓
ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม								
ทัศนคติต่อ สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ						✓		
มลพิษในอากาศและ น้ำ								✓

จากการทบทวนเอกสารในประเด็นต่างๆ ข้างต้นพบว่า ในแต่ละหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ มีการกำหนดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันออกไป เนื่องมาจากการยึดถือในกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ต่างกัน ซึ่งได้แสดงความแตกต่างขององค์ประกอบคุณภาพชีวิตที่หน่วยงานต่างๆ นำมาใช้แสดงดังตารางที่ 2 ในการศึกษาครั้งนี้ได้พิจารณาองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตจาก 3 หน่วยงาน คือ กรมการพัฒนาชุมชน องค์กรอนามัยโลก และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เนื่องจากเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของกรมการพัฒนาชุมชน และองค์กรอนามัยโลก เป็นเครื่องชี้วัดที่สามารถแสดงถึงคุณภาพชีวิตระดับครัวเรือน ในส่วนเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของ

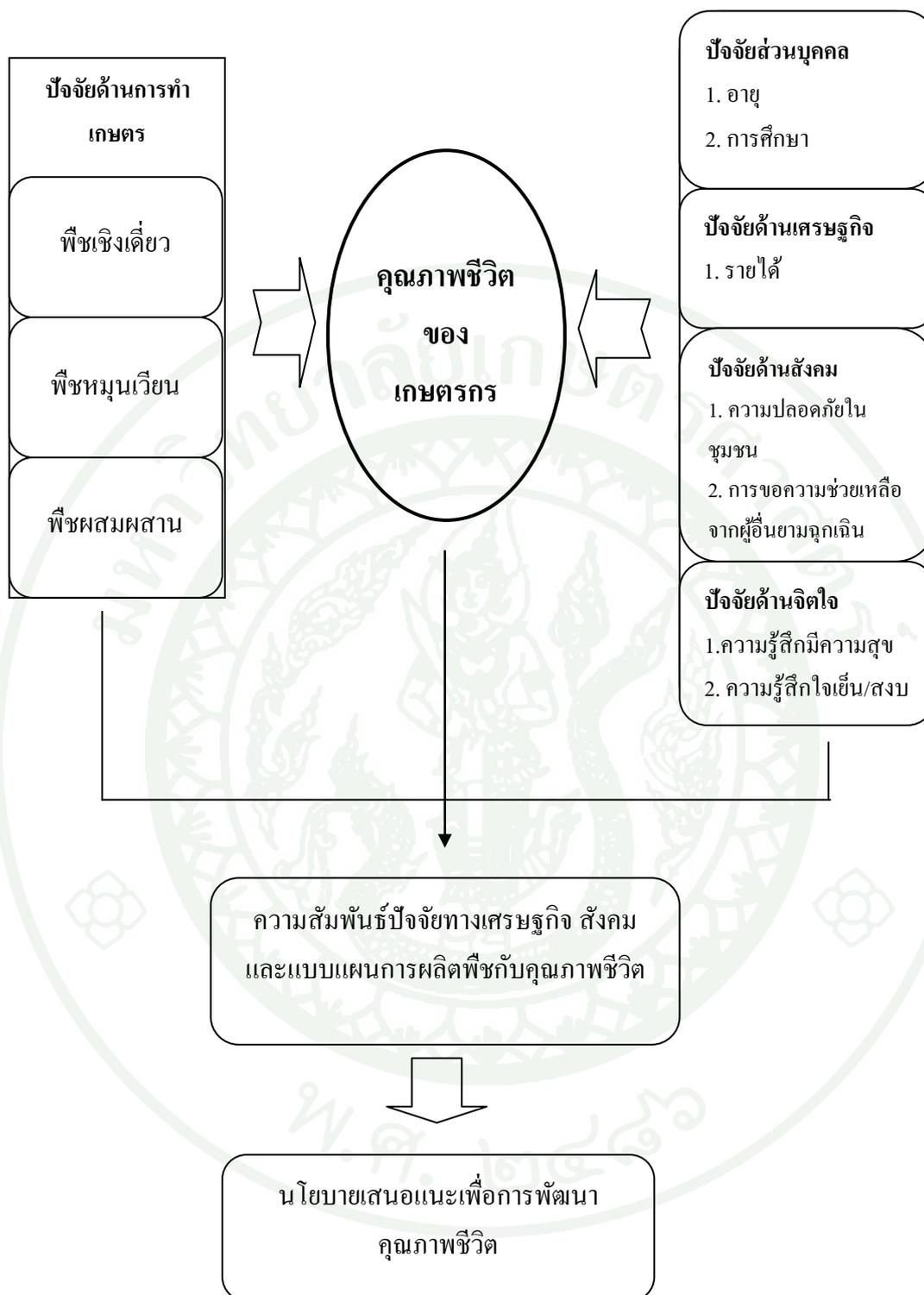
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเป็นเครื่องชี้วัดที่นำหลักการจากเครื่องชี้วัดความอยู่ดีมีสุข ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มาพัฒนาเพิ่มเติมให้มีความเหมาะสมสำหรับการนำมาใช้แสดงระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตระดับชุมชนแต่ตัวชี้วัดสามารถนำมาปรับใช้สำหรับการวัดคุณภาพชีวิตของเกษตรกรระดับครัวเรือนได้ การพิจารณาเลือกองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตจาก 3 หน่วยงาน เลือเฉพาะองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตที่มีการนำมาใช้เหมือนหรือคล้ายกันเท่านั้น ซึ่งจากการพิจารณาดัชนีและตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของ 3 หน่วยงาน พบว่าเรื่องของสุขภาพอนามัยและเศรษฐกิจทั้ง 3 หน่วยงาน มีการนำมาใช้เป็นหมวดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตแต่มีการใช้ข้อความที่แตกต่างกัน ในส่วนเรื่องการศึกษากรมการพัฒนารัฐบาลและสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรได้นำมาใช้เป็นหมวดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตเหมือนกัน นอกจากนี้เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดในหมวดต่างๆ นอกเหนือจากเรื่องของสุขภาพอนามัย เศรษฐกิจ และการศึกษาและความรู้ ยังพบว่าตัวชี้วัดที่ทั้ง 3 หน่วยงานให้ความสำคัญเหมือนกัน คือ เรื่องชีวิตครอบครัว และเรื่องสิทธิและการเป็นที่ยอมรับ ทำให้ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้กำหนดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตออกเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านสุขภาพอนามัย 2) ด้านเศรษฐกิจ 3) ด้านการพัฒนาความรู้ 4) ด้านชีวิตครอบครัว และ 5) ด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับ

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

มิติ	OECD	ศสช	WHO	กชช	สสท
สุขภาพอนามัย	✓	✓	✓	✓	✓
เศรษฐกิจ/รายได้		✓	✓	✓	✓
การทำงาน	✓	✓			
ชีวิตครอบครัว		✓		✓	
การศึกษาและความรู้	✓	✓		✓	✓
สังคม			✓		✓
สิทธิและการเป็นที่ยอมรับ	✓	✓		✓	
สภาพแวดล้อม		✓			✓
เวลาว่าง	✓				
ความต้องการในสินค้าและบริการ	✓				
ความปลอดภัยของบุคคลและการบริหาร	✓				
กระบวนการยุติธรรม					
ความพึงพอใจในชีวิต			✓		

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตและปัจจัยกำหนดคุณภาพชีวิตเรื่องต่างๆ ที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วยเพศ การศึกษา อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส สถานภาพทางครอบครัว การเป็นผู้ชี้นำตนเอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความพึงพอใจต่ออาชีพ 2) กลุ่มปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจประกอบด้วยรายได้ จำนวนผู้มีรายได้ในครอบครัว และความเพียงพอของรายได้ 3) กลุ่มปัจจัยด้านสังคมประกอบด้วยการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการเข้าร่วมประชุมและอบรม และ 4) กลุ่มปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมประกอบด้วยทัศนคติต่อสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ และมลพิษในน้ำและอากาศ นอกจากนี้ การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสุขของเกษตรกร พบว่ามีปัจจัยที่มีผลต่อความสุข 3 กลุ่ม คือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคลมีจำนวนปีที่ได้รับการศึกษา 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจประกอบด้วยรายได้จากภาคการเกษตรด้านอื่นๆ ที่ไม่รวมการทำนาข้าว และการมีรายได้เท่าเดิมหรือลดลงเมื่อเทียบกับรายได้ของตนเองในอดีต และ 3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพอเพียงประกอบด้วยการปฏิบัติกิจกรรมที่แสดงถึงความพอเพียง และการอาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีการส่งเสริมกิจกรรมความพอเพียงอย่างต่อเนื่อง สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ได้เลือกใช้ปัจจัยเพื่อทำการศึกษาอิทธิที่มีต่อคุณภาพชีวิตจำนวน 5 กลุ่ม คือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วยอายุและการศึกษา 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นรายได้ 3) ปัจจัยด้านสังคมประกอบด้วยความปลอดภัยในชุมชน และความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉิน 4) ปัจจัยด้านการทำเกษตรเป็นแบบแผนการผลิตพืช และ 5) ปัจจัยด้านจิตใจประกอบด้วยการมีความรู้สึกมีความสุข และการมีความรู้สึกใจเย็นหรือสงบ

โดยในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งตัวแปรต่างๆ ออกเป็น 5 กลุ่ม คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านการทำเกษตร และปัจจัยด้านจิตใจ ในส่วนของคุณภาพชีวิตมีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านเศรษฐกิจ ด้านชีวิตครอบครัว ด้านการพัฒนาความรู้ และด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับ ซึ่งแสดงรายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษานี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์จากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) และข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ

ข้อมูลทุติยภูมิที่นำมาใช้เป็นข้อมูลของโครงการการศึกษาภาวะเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคมสำหรับชุมชนลำน้ำอูน รับผิดชอบโดยศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2553 ถึงวันที่ 3 พฤษภาคม 2553 มีเกษตรกรตัวอย่างที่นำมาศึกษาจำนวน 95 ราย นำข้อมูลส่วนนี้มาใช้ในการอธิบายลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของเกษตรกร รวมทั้งการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับคะแนนคุณภาพชีวิตของเกษตรกร โดยข้อมูลที่ใช้มีที่มาจากส่วนต่างๆ ของแบบสอบถาม โครงการการศึกษาภาวะเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคมสำหรับชุมชนลำน้ำอูน ได้แก่ 1) ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) การศึกษาและการฝึกอบรม 3) ความมั่นคงในการทำงานและทรัพย์สิน 4) การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและทรัพยากรส่วนรวม 5) สถิติการด้านสาธารณสุขและสุขภาพอนามัย 6) สถานภาพทางสังคมและการมีส่วนร่วมภายในชุมชน 7) ความพึงพอใจในชีวิต และ 8) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับข่าวสารและการสื่อสารของคนในชุมชน

ข้อมูลคุณภาพชีวิตในการศึกษาครั้งนี้มีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านเศรษฐกิจ ด้านชีวิตครอบครัว ด้านการพัฒนาความรู้ และด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับ โดยมีรายละเอียดสำคัญของคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน ดังนี้

สุขภาพอนามัย เป็นการบำรุง ป้องกัน ส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่งสภาพแห่งความสมบูรณ์ของร่างกายและจิตใจ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ โดยประชาชนต้องมีภาวะโภชนาการที่ดี มีการรู้จักป้องกันดูแลสุขภาพที่ดีของตนเองและสามารถ

เข้าถึงบริการสาธารณสุข ซึ่งจะทำให้คนมีอายุยืนยาว สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข
สร้างสรรค์ประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวและสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ

เศรษฐกิจ คือ การทำงานหรือกระบวนการผลิตที่นำทรัพยากรมาใช้เพื่อให้เกิดผลผลิต และ
นำมาซึ่งรายได้และอำนาจซื้อ โดยรายได้ของครัวเรือนเกษตรจะถูกนำมาใช้เพื่อจัดหาปัจจัยสี่ขั้น
พื้นฐาน ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต ในส่วนของทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการผลิตภาค
การเกษตร คือ ที่ดินทำกิน การที่เกษตรกรมีที่ดินทำกินเป็นของตนเองย่อมแสดงถึงความมั่นคงใน
การถือครองที่ดิน และมีแรงจูงใจในการสร้างผลผลิต สามารถยกระดับรายได้ให้สูงขึ้น

ชีวิตครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่มีความสำคัญยิ่งต่อคนในการดำรงชีวิต
ชีวิตครอบครัวที่ดี คือ การที่สมาชิกในครอบครัวได้อยู่ร่วมกันด้วยความรัก อบอุ่นทบทวนหน้าที่ของ
ครอบครัว มีความสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถดำรงความเป็นครอบครัว สมาชิกมีสภาพ
จิตใจที่ดีมีความมั่นคงทางอารมณ์ สามารถเผชิญปัญหาต่างๆ ได้อย่างเข้มแข็ง

การพัฒนาความรู้ คือ วิธีการที่ทำให้เกิดความรู้ อาจเกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือผู้อื่น
สอน การศึกษาเรียนรู้มีทั้งในระบบและนอกระบบ การเรียนรู้ทำให้คนมีความรู้ มีสติปัญญา มี
เหตุผล มีทักษะความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้ทันในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
มีคุณธรรมและวัฒนธรรม มีพละทานมัชฌิมาธรรมะ มีทักษะในการประกอบอาชีพ พึ่งตนเองได้ และมี
ความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังรวมถึงการได้ฝึกอบรมด้าน
อาชีพต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้และทักษะที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ

สิทธิและการเป็นที่ยอมรับ คือ ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพการยอมรับและเคารพในศักดิ์ศรี
ความเป็นคนที่เท่าเทียมกันตามระบอบประชาธิปไตย ประพฤติปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของ
ตนเองและเคารพในสิทธิหน้าที่ของผู้อื่น ชุมชนสามารถบริหารจัดการ พัฒนาและแก้ไขปัญหาด้วย
ตนเองอย่างมีเหตุผล และมีการบริหารจัดการที่ดี ประชาชนและองค์กรในชุมชนสามารถร่วมมือ
ช่วยเหลือเกื้อกูลและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข นอกจากนี้ยังรวมถึงการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มและ
สถาบัน ซึ่งทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและตัดสินใจ มีจิตสำนึกและร่วมกันรักษาสิทธิ
ของตนเอง เพื่อประโยชน์ของตนเอง ชุมชน และท้องถิ่น โดยรายละเอียดขององค์ประกอบและ
ตัวชี้วัดของดัชนีคุณภาพชีวิตที่นำมาใช้ทั้ง 5 ด้าน สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ดัชนี องค์ประกอบ และตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตในการศึกษา

ดัชนี	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
สุขภาพอนามัย	การดำเนินชีวิตที่เอื้อต่อสุขภาพ	1. การบริโภคอาหารอย่างเพียงพอและมีการเลือกอาหารที่ดีต่อสุขภาพ 2. การไม่สูบบุหรี่และดื่มสุรา 3. เวลาว่างและการนอนหลับพักผ่อน
	บริการด้านสาธารณสุข	4. การตรวจสุขภาพ
เศรษฐกิจ	เกี่ยวข้องกับรายได้	5. ความสามารถในการทำงานหารรายได้ 6. ความเพียงพอของรายได้ 7. ความมั่นคงของรายได้
	กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน	8. การมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง 9. การมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง
ชีวิตครอบครัว	ความใกล้ชิดกันในครอบครัว	10. ครอบครัวอาศัยอยู่ร่วมกัน หรือส่งข่าวหากันเมื่ออยู่ห่างไกล
	การพึ่งพาอาศัยในครอบครัว	11. การมีคนในครอบครัวที่สามารถปรับทุกข์ 12. การมีโอกาสเลี้ยงดูและสั่งสอนลูกหลาน 13. การมีผู้ให้การดูแลเมื่อเจ็บป่วย
	ความอบอุ่นของครอบครัว	14. การทำกิจกรรมในครอบครัวร่วมกัน
การพัฒนาความรู้	การได้รับการถ่ายทอดความรู้	15. การเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานภาครัฐหรือบริษัทเอกชน
	การได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์	16. ความถี่ในการได้รับข่าวสารจากเสียงตามสาย 17. ความถี่ในการได้รับข่าวสารจากวิทยุ 18. ความถี่ในการได้รับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์
	สิทธิด้านสาธารณสุข	19. การได้รับสิทธิ์และการรักษาที่เท่าเทียม
สิทธิและการเป็นที่ยอมรับ	การเลือกตั้ง	20. การมีสิทธิ์และไปใช้สิทธิ์ในการเลือกตั้ง
	การแสดงความคิดเห็น	21. การได้แสดงความคิดเห็นและเป็นที่ยอมรับ
	การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร	22. การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการหรือสมาชิกของกลุ่มสถาบันเกษตรกร

2. ข้อมูลปฐมภูมิ

ข้อมูลปฐมภูมิที่ใช้เป็นข้อมูลที่ดำเนินการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์จากกลุ่มตัวอย่างเดิมทั้งหมด 95 ราย เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดค่าถ่วงน้ำหนัก ซึ่งการสัมภาษณ์เป็นการสอบถามถึงการให้ลำดับความสำคัญของคุณภาพชีวิตใน 5 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านเศรษฐกิจ ด้านชีวิตครอบครัว ด้านการพัฒนาความรู้ และด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับ ทำโดยการให้กลุ่มตัวอย่างเรียงลำดับความสำคัญของคุณภาพชีวิตจากด้านที่ให้ความสำคัญมากที่สุดไปหาด้านที่มีความสำคัญน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้สามารถแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) และการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative analysis) เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

การวิเคราะห์เชิงพรรณนาที่ใช้เป็นการวิเคราะห์เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ในการศึกษาาระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่โครงการชลประทานน้ำอูน ซึ่งเป็นการวัดระดับคุณภาพชีวิตแยกตามองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 5 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านเศรษฐกิจ ด้านชีวิตครอบครัว ด้านการพัฒนาความรู้ และด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับ เพื่อให้ทราบว่าเกษตรกรมีคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านดีระดับใด ทำโดยการรวบรวมข้อมูลของคุณภาพชีวิตนำมาคำนวณหาค่าคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตเฉลี่ยต่อคนในแต่ละด้านนั้นๆ ค่าคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านเป็นค่าเฉลี่ยที่ได้จากค่าของตัวชี้วัดในด้านนั้นๆ ส่วนค่าตัวชี้วัดเป็นค่าเฉลี่ยที่ได้จากคะแนนของข้อคำถามในแต่ละตัวชี้วัดนั้นๆ ค่าคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตเฉลี่ยนำมาใช้เพื่อแบ่งระดับของคุณภาพชีวิต ซึ่งการศึกษาครั้งนี้แบ่งระดับคุณภาพชีวิตออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

คุณภาพชีวิตระดับต่ำ	มีค่าคะแนนเท่ากับ	0.00 – 59.99
คุณภาพชีวิตระดับค่อนข้างต่ำ	มีค่าคะแนนเท่ากับ	60.00 – 69.99
คุณภาพชีวิตระดับปานกลาง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	70.00 – 79.99

คุณภาพชีวิตระดับดี	มีค่าคะแนนเท่ากับ	80.00 – 89.99
คุณภาพชีวิตระดับดีมาก	มีค่าคะแนนเท่ากับ	90.00 – 100.00

ในส่วนของการวิเคราะห์เชิงพรรณนาที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตพืชที่มีผลต่อคะแนนคุณภาพชีวิต ใช้การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มโดยสถิติทดสอบเอฟ (F-test Statistic) และสถิติทดสอบที (T-test Statistic) ในการทดสอบสมมติฐานเพื่อให้ทราบว่าคะแนนคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่างที่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตพืชที่ต่างกันมีคะแนนคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันหรือไม่ ซึ่งค่าคะแนนคุณภาพชีวิตที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์เป็นค่าของคะแนนคุณภาพชีวิตที่แสดงออกมาในรูปของค่าผลรวมของคะแนนคุณภาพชีวิตทั้งหมด 5 ด้าน แสดงได้ดังสมการต่อไปนี้

$$QOL = \omega_h H + \omega_e E + \omega_f F + \omega_s S + \omega_r R$$

$$\text{โดยที่ } \omega_h + \omega_e + \omega_f + \omega_s + \omega_r = 1$$

คะแนนคุณภาพชีวิต (QOL) เป็นผลรวมของคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านคูณด้วยค่าถ่วงน้ำหนักในด้านนั้นๆ โดยคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตมี 5 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย (H) ด้านเศรษฐกิจ (E) ด้านชีวิตครอบครัว (F) ด้านการพัฒนาความรู้ (S) และด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับ (R) ในส่วน of ค่าถ่วงน้ำหนักในแต่ละด้านของคุณภาพชีวิตได้มาจากการให้กลุ่มตัวอย่างเรียงลำดับความสำคัญของคุณภาพชีวิตทั้ง 5 ด้าน โดยด้านที่มีความสำคัญมากที่สุดให้ค่าถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 0.33 ในด้านที่มีความรองลงมาให้ค่าถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 0.27, 0.20, 0.13 และ 0.07 ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ

การวิเคราะห์เชิงปริมาณที่นำมาใช้ในการศึกษา คือ การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple regression analysis) เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อคะแนนคุณภาพชีวิต ทำโดยใช้ตัวแปรต่างๆ ที่นำมาใช้ในการศึกษามาสร้างเป็นแบบจำลองเพื่อการทำนายค่าคะแนนคุณภาพชีวิต โดยตัวแปรตามที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นค่าคะแนนคุณภาพที่เป็นค่าผลรวมของ

คะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตคุณด้วยค่าถ่วงน้ำหนักเช่นเดียวกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และแผนการผลิตพืชที่มีผลต่อคะแนนคุณภาพชีวิตในเชิงพรรณนา สำหรับตัวแปรอิสระที่นำมาใช้ในวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับคะแนนคุณภาพชีวิตประกอบด้วยแปรจาก 5 กลุ่มคือ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านการทำเกษตร และปัจจัยด้านจิตใจ ซึ่งตัวแปรที่นำมาใช้มีจำนวนทั้งหมด 8 ตัวแปร มีรายละเอียดดังนี้

อายุ อายุที่เพิ่มขึ้นทำให้มีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตมากขึ้น มีทักษะความชำนาญในการประกอบอาชีพที่ดีขึ้น สามารถเลือกช่องทางการประกอบอาชีพที่มีรายได้สูง รู้วิธีการลดต้นทุนการผลิต รวมทั้งสามารถป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดกับผลผลิตได้ นำมาซึ่งการมีรายได้ที่มั่นคงและเพียงพอสำหรับการใช้จ่ายและการบริโภคของตนเองและครอบครัว ซึ่งจากการศึกษาคุณภาพชีวิตของคนในเขตเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวและคุณภาพชีวิตด้านความเครียด จากอายุที่เพิ่มขึ้นทำให้มีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตมากขึ้น จึงคาดว่าอายุน่าจะมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับคะแนนคุณภาพชีวิต โดยอายุที่เพิ่มขึ้นน่าจะทำให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ใช้หน่วยวัดของอายุเป็นจำนวนปี

การศึกษา การที่ได้รับการศึกษานั้นอาจจะส่งผลให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้น เนื่องจากการศึกษาจะช่วยให้บุคคลรู้จักใช้ความรู้ ความคิดของตนแก้ไขปัญหาการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม รู้จักป้องกัน โรคร้ายไข้เจ็บ รักษาอนามัยของครอบครัวดีขึ้น และมีผลดีต่อสุขภาพจิตคือ ทำให้สามารถปรับตัวเมื่อเกิดปัญหา รู้ขอบเขตความต้องการของตน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น รับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น นอกจากนี้การศึกษายังช่วยเสริมสร้างโอกาสในการได้มาซึ่งรายได้เพื่อนำไปจัดหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น จึงคาดว่าการศึกษาที่สูงน่าจะมีผลให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ใช้การวัดการศึกษาเป็นจำนวนปีที่ได้รับการศึกษา

รายได้ คือ จำนวนรายรับคิดเป็นตัวเงินที่เกษตรกรได้รับจากการประกอบอาชีพทั้งจากในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตรในรอบปีการเพาะปลูก ซึ่งรายได้ที่เกษตรกรได้รับน่าจะมีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร เนื่องจากการที่มีรายได้น้อยแสดงถึงความยากจน ทำให้ไม่สามารถแสวงหาปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีพ เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคได้อย่างเพียงพอ ดังนั้นการที่มีรายได้มากพอเพียงนอกจากจะส่งผลที่ดีต่อสุขภาพกายแล้ว ยังจะช่วยส่งผลต่อสุขภาพจิตใจที่ดีขึ้น เพราะจะช่วยคลายความกังวลในการจัดหา

สิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีพให้กับตนเองและครอบครัว จึงคาดว่ารายได้น่าจะมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในทางบวก คือ ผู้มีรายได้มากน่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้มีรายได้น้อย ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ให้รายได้ คือ จำนวนรายรับในปีการเพาะปลูก 2552/2553 คิดเป็นตัวเงินมีหน่วยเป็นบาท

ความปลอดภัยในชุมชน คือ การที่คนในชุมชนช่วยดูแลป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในชุมชน โดยมีความตระหนักว่าตนเองมีภาระหน้าที่ต้องช่วยสอดส่องดูแลภัยอันตรายไม่ให้เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งการช่วยสอดส่องดูแลที่ดีสามารถทำให้สมาชิกทุกคนในสังคมมีความอุ่นใจ รู้สึกปลอดภัย และลดความวิตกกังวล รวมทั้งเป็นการลดความเสียหายจากภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับตนเองและคนในครอบครัวได้ ดังนั้น การที่ได้รับการช่วยป้องกันภัยอันตรายจากคนในชุมชน ทำให้เกิดความปลอดภัยในชุมชนน่าจะส่งผลทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งความปลอดภัยในชุมชนออกเป็น 3 ระดับ และใช้คะแนนเป็นตัวแทนของระดับความปลอดภัยสำหรับการวิเคราะห์ ดังนี้ 1) มีความปลอดภัยในชุมชนน้อยมีค่าเท่ากับ 1 คะแนน มีความปลอดภัยในชุมชนปานกลางมีค่าเท่ากับ 2 คะแนน และมีความปลอดภัยในชุมชนมากมีค่าเท่ากับ 3 คะแนน

ความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉิน การติดต่อสื่อสารหรือขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ที่อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ทุกคนที่มีโอกาสประสบปัญหาที่ต้องได้รับการช่วยเหลือจากผู้อื่น ความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉินได้ดี หมายถึง การติดต่อขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ในสังคมนับว่าการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉินที่ทำได้ง่ายที่สุดเป็นการขอความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านที่มีบ้านเรือนอยู่ติดกันหรือเพื่อนและญาติพี่น้องในละแวกบ้าน ต่างจากสังคมเมืองที่ต้องใช้การติดต่อผ่านทางระบบสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ การมีความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉินได้ดีจึงน่าจะทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉินออกเป็น 3 ระดับ และใช้คะแนนเป็นตัวแทนของระดับความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉินสำหรับการวิเคราะห์ ดังนี้ 1) มีความสามารถขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉินน้อยมีค่าเท่ากับ 1 คะแนน 2) มีความสามารถขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉินปานกลางมีค่าเท่ากับ 2 คะแนน และ 3) มีความสามารถขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉินมากมีค่าเท่ากับ 3 คะแนน

แบบแผนการผลิตพืช คือ การทำการเกษตรของเกษตรกรที่มีการใช้ที่ดินเพื่อการปลูกพืชในลักษณะที่แตกต่างกัน 3 แบบ ได้แก่ 1) การปลูกพืชเชิงเดี่ยว (Mono cropping) 2) การปลูกพืชผสมผสาน (Multiple cropping) 3) การปลูกพืชหมุนเวียน (Cropping rotation) ซึ่งการเพาะปลูกทั้ง 3 แบบ ส่งผลให้เกษตรกรมีลักษณะการทำงาน รายได้ ต้นทุนการผลิต ความเสี่ยง และระยะเวลาของการทำงานที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในด้านของเศรษฐกิจจากผลของรายได้และต้นทุนการผลิต รวมถึงอาจมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย ชีวิตครอบครัว การพัฒนาความรู้ และสิทธิและการเป็นที่ยอมรับอันมีผลมาจากระยะเวลาในการทำงาน และความเหนื่อยล้าของร่างกายจากการทำงาน ซึ่งการศึกษานี้คาดว่า การปลูกพืชหมุนเวียนน่าจะมีผลให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้นได้ โดยในการครั้งนี้ใช้ตัวแปรหุ่น (Dummy variables) เพื่อเป็นตัวแทนของแบบแผนการผลิตพืชจำนวน 2 ตัว คือ ตัวแปรหุ่นการปลูกพืชเชิงเดี่ยว (มีค่าเป็น 1 = ปลูกพืชเชิงเดี่ยว และมีค่าเป็น 0 = ปลูกพืชแบบอื่น) และตัวแปรหุ่นการปลูกพืชหมุนเวียน (มีค่าเป็น 1 = ปลูกพืชหมุนเวียน และมีค่าเป็น 0 = ปลูกพืชแบบอื่น)

ความรู้สึกรู้สึกมีความสุข หมายถึง การมีอารมณ์ประเภทหนึ่งที่ทำให้คนมีความรู้สึกสบายใจ เพลินเพลิน หรือสนุกสนาน อารมณ์ของความสุขเกิดได้กับตนเองและคนรอบข้าง เช่น การมีความสุขกับครอบครัว มีความสุขกับเพื่อน และมีความสุขกับหน้าที่การงาน เป็นต้น ซึ่งบุคคลเมื่อมีความสุขแสดงถึงการมีสุขภาพจิตใจที่ดี นำมาซึ่งการมีสุขภาพกายที่ดีด้วย โดยการศึกษาครั้งนี้ใช้ความสม่ำเสมอของการมีความรู้สึกมีความสุขในช่วงเวลาที่ผ่านมาเพื่อใช้เป็นตัวแปรในการศึกษา โดยคาดว่า การที่บุคคลมีความรู้สึกมีความสุขอยู่เป็นประจำจะส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี การศึกษาครั้งนี้แบ่งความสม่ำเสมอของการรู้สึกมีความสุขเพื่อใช้ในการศึกษาออกเป็น 3 ระดับ และใช้คะแนนเป็นตัวแทนของระดับความสม่ำเสมอของการรู้สึกมีความสุขสำหรับการวิเคราะห์ ดังนี้ 1) มีความรู้สึกมีความสุขแบบนานๆ ครั้งมีค่าเท่ากับ 1 คะแนน 2) มีความรู้สึกมีความสุขแบบบางครั้งมีค่าเท่ากับ 2 คะแนน และ 3) มีความรู้สึกมีความสุขแบบเป็นประจำมีค่าเท่ากับ 3 คะแนน

ความรู้สึกใจเย็นหรือสงบ เป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นแล้วทำให้จิตใจความสงบนิ่ง ปลอดภัย ปลอดภัย และไม่มีมีความกระวนกระวาย การมีอารมณ์และความรู้สึกใจเย็นหรือสงบ เป็นสิ่งที่เกิดจากการจิตใจไม่ถูกรบกวนจากเรื่องที่ทำให้ความเดือดเนื้อร้อนใจ หรือเรื่องต่างๆ ที่ทำให้เกิดความทุกข์ ทั้งความทุกข์ที่เกิดจากชีวิตของตนเอง จากคนในครอบครัว และจากคนรอบข้าง โดยการศึกษาครั้งนี้ใช้ความสม่ำเสมอของการมีความรู้สึกมีใจเย็นหรือสงบในช่วงเวลาที่ผ่านมาเพื่อใช้เป็นตัวแปรในการศึกษา โดยคาดว่า การที่บุคคลมีความรู้สึกใจเย็นหรือสงบอยู่เป็นประจำจะส่งผล

ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี การศึกษาครั้งนี้แบ่งความสม่ำเสมอของความรู้สึกใจเย็นหรือสงบเพื่อใช้ในการศึกษาออกเป็น 3 ระดับ และใช้คะแนนเป็นตัวแทนของระดับความสม่ำเสมอของความรู้สึกใจเย็นหรือสงบสำหรับการวิเคราะห์ ดังนี้ 1) มีความรู้สึกใจเย็นหรือสงบแบบนานๆ ครั้งมีค่าเท่ากับ 1 คะแนน 2) มีความรู้สึกใจเย็นหรือสงบแบบบางครั้งมีค่าเท่ากับ 2 คะแนน และ 3) มีความรู้สึกใจเย็นหรือสงบแบบเป็นประจำมีค่าเท่ากับ 3 คะแนน

บทที่ 4

ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

การศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ชลประทานน้ำอูน ได้ทำการศึกษาข้อมูลจากเกษตรกรผู้ใช้น้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน จังหวัดสกลนคร ซึ่งน้ำในระบบชลประทานที่เกษตรกรนำมาใช้เพื่อการเกษตรเป็นน้ำที่กักเก็บได้จากเขื่อนน้ำอูนที่สร้างขวางกั้นลำน้ำอูน ซึ่งเป็นลำน้ำสาขาหนึ่งของแม่น้ำสงคราม มีต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาภูพาน ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอกุศุดาบ จังหวัดสกลนคร ไหลผ่านอำเภอพังโคนและอำเภอพรรณานิคม แล้วไหลลงสู่แม่น้ำสงคราม ในเขตอำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม โดยสามารถดูรายละเอียดที่ตั้งของเขื่อนน้ำอูนและอำเภอในจังหวัดสกลนครได้จากภาพที่ 2

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน เป็นโครงการชลประทานประเภทเขื่อนเก็บกักน้ำสร้างปิดกั้นลำน้ำอูนที่บ้านหนองบัว ตำบลแร่ อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร โดยเริ่มก่อสร้างตัวเขื่อนและระบบส่งน้ำในปี พ.ศ. 2510 ซึ่งได้งบประมาณจากรัฐบาลไทยและความช่วยเหลือจากองค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (USADID) เริ่มกักเก็บน้ำในปี พ.ศ. 2516 และเริ่มโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาในปี พ.ศ. 2517 โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน มีหน้าที่รับผิดชอบวางแผน ควบคุมตรวจสอบ และดำเนินการส่งน้ำและบำรุงรักษาในเขตพื้นที่ 203,000 ไร่ ประกอบด้วยอาคารชลประทานขนาดกลาง อาคารชลประทานขนาดเล็ก คลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำ มีหน้าที่ควบคุมการจัดสรรน้ำ การปรับปรุงซ่อมแซมระบบการส่งน้ำและระบบระบายน้ำที่สามารถส่งน้ำแก่พื้นที่เพาะปลูกได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งรวบรวมสถิติข้อมูลเกี่ยวกับน้ำท่า น้ำฝน คุณภาพของน้ำ ลักษณะของดินที่มีความเหมาะสมสำหรับไว้เพื่อการเพาะปลูกพืชต่างๆ ควบคุมและบริหารงานทั่วไปด้านธุรการ การเงิน การพัสดุ ติดต่อประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการวางแผนการส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูก เพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคข้อขัดแย้งในเรื่องของการใช้น้ำ ให้คำแนะนำและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการส่งน้ำ การซ่อมแซมบำรุงรักษาอาคารชลประทานแก่เกษตรกรผู้ใช้น้ำ ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ อบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรให้รู้จักใช้น้ำชลประทานอย่างถูกวิธี รวมทั้งปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของ

สภาพทั่วไปหมู่บ้านโคกเกาะ

บ้านโคกเกาะ หมู่ที่ 4 เป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลขมิ้น อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร หมู่บ้านโคกเกาะตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2363 เมื่อเริ่มตั้งมีราษฎร 2 ตระกูล 4 ครอบครัว คือ ครอบครัวของนายสีวนายไชยจักร ต้นตระกูล ลาดำ และครอบครัวของนายสี นายพลเสนา ต้นตระกูลเรียบแสน ราษฎรต้นกำเนิดย้ายมาจาก อำเภอตระกาศพิบูล จังหวัดอุบลราชธานี และชักชวนพี่น้องบ้านพานทองมาตั้งรกราก แต่เดิมพื้นที่หมู่บ้านเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์มีป่าดงดิบและโคกล้อมรอบ จึงได้ชื่อหมู่บ้านว่า บ้านโคกเกาะ โกล้หมู่บ้านมีหนองน้ำขนาดใหญ่ล้อมรอบด้วยป่าไม้นานาชนิด ในพื้นที่หนองน้ำมีงูเหลือมชุกชุมจึงตั้งชื่อหนองน้ำว่า หนองงูเหลือม สภาพภูมิประเทศของหมู่บ้านในปัจจุบัน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสำหรับการทำเกษตรและที่อยู่อาศัย มีพื้นที่ป่าเป็นบางส่วน ที่ดินส่วนหนึ่งมีสภาพเป็นดินร่วนปนทรายและอีกส่วนหนึ่งเป็นหินลูกรัง ปัจจุบันในหมู่บ้านมีครัวเรือนทั้งหมด 337 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 1,095 คน เป็นชาย 548 คน หญิง 547 คน ประชากรนับถือศาสนาพุทธและมีเชื้อสายไทยย้อยทั้งหมด ในด้านอาชีพประชากรส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพหลัก คือ การทำนา โดยมีพื้นที่นาข้าว 2,800 ไร่ (ขงธรรม ใฝ่ตาแก้ว, 2553) ในส่วนของอาชีพอื่นๆ ได้แก่ การรับจ้าง การปลูกพืชสวน เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย รับราชการ ผลิตรองเท้าและทำขนม เป็นต้น ในหมู่บ้านมีการจัดตั้งกลุ่มและองค์กรของชุมชนที่เป็นทางการจำนวน 8 กลุ่ม คือ กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มรดไถและเครื่องจักรกลการเกษตร กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มปู้ยหมัก กลุ่มถั่วลิสง กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข และกลุ่มทอผ้า ในส่วนของปราชญ์และผู้รู้ในชุมชนมีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่อง หมอธรรม หมอขวัญ หมอสูตร การสานเครื่องจักรสาน และการทอผ้า เป็นต้น

สภาพทั่วไปหมู่บ้านไร่

บ้านไร่ หมู่ที่ 15 เป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลไร่ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร บ้านไร่ หมู่ที่ 15 เป็นหมู่บ้านที่แยกการปกครองออกจาก บ้านไร่ หมู่ที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2546 ชุมชนบ้านไร่มีบรรพบุรุษเป็นเผ่าผู้ไทยหรืออุไทย สมัยตั้งชุมชนในครั้งแรกบรรพบุรุษของหมู่บ้านมีชื่อว่า ตาแก้ว ทะโล้ กับ ตาเรืองราชา เป็นต้นตระกูล พรหมสิทธิ์ กับ เรืองสวัสดิ์ ครั้งแรกตั้งบ้านเรือนมีเพียง 6-7 หลังคาเรือน ส่วนที่มาของชื่อบ้านไร่ จากตำนานข้างมิ่งเมืองมีการกล่าวว่า มีนายพรานติดตามไล่ยิงข้างมาที่หนองน้ำโกล้หมู่บ้านนี้ แต่เดิมเรียกชื่อหนองน้ำนั้นว่า หนองโล้ และต่อมาตาแก้วทะโล้ได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านโล้ ตามชื่อของหนองน้ำ ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นหมู่บ้าน กำนันสมัยนั้นจึงมีการเปลี่ยนชื่อ บ้านโล้ เป็น บ้านไร่ ในปี พ.ศ. 2546 ได้มีการแบ่งแยกหมู่บ้านไร่

ออกเป็น 2 หมู่บ้าน เพื่อให้สามารถปกครองได้อย่างทั่วถึง โดยให้พื้นที่หมู่บ้านทางทิศตะวันออก เป็นหมู่บ้านไร่ หมู่ที่ 1 และให้พื้นที่ทางทิศตะวันตกเป็นหมู่บ้านไร่ หมู่ที่ 15 ในส่วนของลักษณะ พื้นที่หมู่บ้านเป็นพื้นที่เนินสูงไปทางทิศใต้สู่เชิงเขาภูพานมีที่ราบลุ่มทางทิศเหนือ มีลำห้วยยาง และ ห้วยไร่ ไหลผ่านในช่วงฤดูฝน มีคลองส่งน้ำชลประทานสายใหญ่ และสายย่อยจากเขื่อนน้ำอูนตัด ผ่านทางทิศเหนือและทิศใต้ของหมู่บ้าน ปัจจุบันหมู่บ้านไร่ หมู่ 15 มีครัวเรือนทั้งหมด 157 ครัวเรือน มีประชากร 641 คน เป็นชาย 333 คน หญิง 308 คน ในส่วนของการประกอบอาชีพมี จำนวน 150 ครอบครัวที่มีอาชีพทำนา มีครอบครัวที่ปลูกพืชสวนจำนวน 101 ครัวเรือน(ปรารณา เรื่องสวัสดิ์, 2553) การผลิตพืชสวนที่สำคัญของหมู่บ้านไร่ คือ การผลิตเมล็ดพันธุ์แดงโม นอกจากนี้ประชากรในหมู่บ้านมีการประกอบอาชีพอื่นๆ ได้แก่ เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง ค้าขาย และ ข้าราชการ ในหมู่บ้านมีกลุ่มที่สำคัญ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์แดงโมบ้านไร่ และกลุ่มออม ทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านไร่ ในส่วนของปราชญ์และผู้รู้ในชุมชนมีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในด้าน ศิลปวัฒนธรรม การจักรสาน และการทอผ้า เป็นต้น

สภาพทั่วไปหมู่บ้านเปือย

บ้านเปือย หมู่ที่ 2 ตำบลวังยาง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร บ้านเปือยเกิดเมื่อ ประมาณ พ.ศ. 2425 ชาวบ้านเปือยได้อพยพมาจากบ้านวังยาง มาตั้งถิ่นฐานจับจองพื้นที่บริเวณหัว ไร่ปลายนาเป็นบริเวณชายป่าทึบ ซึ่งนำมาโดยนายจันตา จันตัญญู (โพธิ์) นายแก้ว และนายบั้ง ซึ่งอยู่ ทางทางทิศเหนือของบ้านวังยางมีชื่อเรียกว่า โคนบ้านบ่อ อยู่ได้ประมาณ 5 ปี ได้เกิดโรคระบาดคาด ว่าเป็น โรคฝีดาษ จึงย้ายครอบครัวหนีโรคระบาดมาตั้งอยู่บริเวณทิศตะวันออกของหมู่บ้านใน ปัจจุบัน ซึ่งแต่ก่อนเป็นบริเวณที่มีต้นยางใหญ่ขึ้นกันอย่างหนาแน่นชุกชุม จึงเรียกชื่อว่า ยางชุม ซึ่งมี อยู่ประมาณ 15 ครัวเรือน และมีชาวบ้านบางส่วนย้ายไปอยู่บ้านหนองหวายทางทิศเหนือของ หมู่บ้าน แต่ต่อมาเกิดน้ำท่วมที่ทำกินในบ้านหนองหวายชาวบ้านจึงอพยพย้ายกลับมา เมื่อมีผู้คนมา อาศัยอยู่กันมากจึงได้มีการสร้างวัดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2432 โดยพระอาจารย์ลา เมื่อมีการสร้างวัดเสร็จ จากจำนวนชาวบ้านที่มีมาก ทำให้มีการขยายพื้นที่หมู่บ้านออกไปทางทิศตะวันตก ซึ่งติดกับที่ราบ ขนาดใหญ่ และเป็นป่าที่มีต้นเปือยขึ้นอยู่จำนวนมาก ชาวบ้านที่ผ่านไปผ่านมา จึงเรียกชื่อพื้นที่ตาม ทำเลที่ตั้งและที่ทำกิน ที่มีหนองน้ำขนาดใหญ่ที่แวดล้อมด้วยป่าเปือย โดยเรียกและตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านเปือย ในปัจจุบันหมู่บ้านเปือยมีเนื้อที่ประมาณ 2,500 ไร่ หรือประมาณ 2.5 ตารางกิโลเมตร มี จำนวนประชากรทั้งหมดในปัจจุบัน 756 คน เป็นหญิง 390 คน และชาย 366 คน ประชากรมีเชื้อ สายไทยลาวและนับถือศาสนาพุทธทั้งหมด ในด้านการประกอบอาชีพประชาชนมีการทำนา 180

ครอบครัว มีการปลูกพืชสวน 136 ครอบครัว (หัตถ์ สัพโส, 2553) ซึ่งพืชสวนที่สำคัญของบ้านเป็ย คือ มะเขือเทศสำหรับจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ โดยเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศทั้งหมดที่ผลิตได้ของหมู่บ้านจะถูกจำหน่ายให้บริษัทตามสัญญาล่วงหน้าที่ทำไว้ก่อนการเพาะปลูก นอกจากการทำและปลูกพืชสวนในหมู่บ้านมีการประกอบอาชีพอื่นๆ ได้แก่ เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง ค้าขาย ทำไร่ และรับราชการ เป็นต้น ในหมู่บ้านมีกลุ่มที่ได้จัดตั้งขึ้น ได้แก่ กลุ่มชุมชนเข้มแข็ง กลุ่มสัจจะรายเดือน กลุ่มนุ้ยหมักชีวภาพ กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มเยาวชน เป็นต้น ในส่วนของปราชญ์และผู้รู้ในชุมชนมีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องของสมุนไพรพื้นบ้าน งานช่าง พิธีกรรม ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การทำเกษตร และการถนอมอาหาร เป็นต้น

สภาพทั่วไปหมู่บ้านด่านพัฒนา

บ้านด่านพัฒนา หมู่ที่ 10 ตำบลแร่ อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร เป็นหมู่บ้านที่แยกออกมาจากบ้านแร่ หมู่ที่ 1 ซึ่งแต่เดิมบ้านแร่หมู่ที่ 1 เป็นชุมชนขนาดใหญ่ ต่อมาได้แบ่งแยกการปกครองออกเป็น 3 หมู่บ้าน คือ บ้านแร่ หมู่ที่ 1 กับ 14 และบ้านด่านพัฒนา หมู่ที่ 10 การตั้งถิ่นฐานของชุมชน เริ่มต้นเมื่อหลายร้อยปีมาแล้ว กลุ่มไทยโย้ยจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงได้อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านแฮ่ เพราะในสมัยก่อนผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่าได้มีขบวนแห่ช้างเผือกผ่านมาในหมู่บ้านนี้ จึงได้ตั้งชื่อว่าบ้านแฮ่ ตามภาษาอีสาน ต่อมาจึงได้มาเป็นบ้านแร่ กลุ่มไทยโย้ยเหล่านี้ได้ร่วมกันสร้างบ้านแปงเมืองเป็นปีกแผ่น ต่อมาเกิดเหตุเภทภัย (บ้านเดือด) ผู้คนล้มตายกันมากชาวบ้านจึงพากันอพยพหนีภัยไปอยู่ที่วานรนิวาส จึงมีชื่อเล่าขานกัน เมื่ออ้างถึงไทยโย้ยบ้านแร่ และไทยโย้ยวานรนิวาสว่า บ้านแร่เมืองวา เพราะยังมีไทยโย้ยบางส่วนยังอยู่ที่บ้านแฮ่ไม่ได้อพยพไปทั้งหมด ต่อมาเมื่อประมาณ 150 – 200 ปีมาแล้ว ไทยลาวได้อพยพมาจากเมืองอุบลมาอยู่ที่บ้านแฮ่ร่วมกับไทยโย้ยร่วมกันสร้างบ้านสร้างเมือง ชาวบ้านแร่จึงมีเชื้อสายไทยโย้ยและลาวอุบล การประกอบอาชีพของประชาชนในหมู่บ้านในอดีตเป็นการปลูกข้าวและเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภคในครัวเรือนที่เหลือก็นำไปขายหรือแลกเปลี่ยนสิ่งของ โดยที่การทำเกษตรในสมัยนั้นอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ดิน แหล่งน้ำและทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ ไม่มีการใช้สารเคมี ไม่มีโรคพืช แมลง และศัตรูพืช ใช้แรงงานจากสัตว์เลี้ยง เช่น วัว ควาย ในการไถและขนส่งผลผลิต ทำให้ต้นทุนในการผลิตต่ำ ขายก็ได้กำไรดี ประชาชนมีความพออยู่พอกิน ไม่มีหนี้สิน จนกระทั่งมีเขื่อนน้ำอูนและระบบชลประทานในพื้นที่ของตำบลแร่และอำเภวาริชภูมิ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการสร้างเพื่อให้เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านได้รับประโยชน์ ในพื้นที่เริ่มมีประชาชนเข้ามาอาศัยอยู่มากขึ้น ประกอบกับการขยายพื้นที่ทำการเกษตร ทำให้พื้นที่ป่าที่เคยมีความอุดมสมบูรณ์มี

พื้นที่ลดลง ในด้านการเกษตรจากเดิมที่ประชาชนทำนาปีละ 1 ครั้ง มีการหันมาทำนาปรังและปลูกพืชฤดูแล้งด้วย หน่วยงานต่างๆ เริ่มมาสนับสนุนเกษตรกรที่อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานให้ทำการเกษตรที่หลากหลายมากขึ้น มีการนำปุ๋ยเคมีและสารเคมีมาใช้มากขึ้นเพื่อบำรุงพืชที่ปลูกให้ได้ผลดี มีการนำเครื่องจักรกลการเกษตรมาใช้มากขึ้น ทำให้มีการแพร่กระจายของโรคและศัตรูพืชมาก มีต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น ประชาชนเริ่มมองหาแหล่งเงินทุนเพื่อนำมาลงทุนในการผลิต เริ่มมีหนี้สินและได้กำไรจากการขายผลผลิตลดลง ทรัพยากรธรรมชาติที่เคยอุดมสมบูรณ์ก็เริ่มเสื่อมโทรมลง โดยในปัจจุบันหมู่บ้านด้านพัฒนาไม้คร้วเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทั้งหมด 230 ครัวเรือน มีประชากร มีจำนวน 762 คน เป็นชายจำนวน 364 คน และเป็นหญิงจำนวน 398 คน (สัตยา ลีทอง, 2553) ในส่วนของกิจกรรมหมู่บ้านที่ทำร่วมกัน เช่น งานบุญกองข้าวเปลือกหรือบุญประทายข้าว กิจกรรมวันที่ 5 ธันวาคม และวันที่ 12 สิงหาคม เป็นวันพัฒนาชุมชน สำหรับการถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณีไปยังลูกหลานมีปราชญ์ของชุมชนเข้าไปสอนเด็กนักเรียนในเรื่องการจักรสาน และมีการเล่านิทานโดยผู้ประกอบพิธีทางศาสนา เป็นต้น

บทที่ 5

สภาพเศรษฐกิจ สังคม และการให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิต ในแต่ละด้านของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ชลประทานน้ำอูนครั้งนี้ ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเกษตรกรผู้ใช้น้ำจากโครงการชลประทานน้ำอูนจำนวน 95 ราย โดยมีการนำเสนอสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านของเกษตรกรแบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง และการให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 95 ราย เป็นเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยวจำนวน 38 ราย คิดเป็นร้อยละ 40 ปลูกพืชผสมผสาน 24 ราย คิดเป็นร้อยละ 25.26 และปลูกพืชหมุนเวียนจำนวน 33 ราย คิดเป็นร้อยละ 34.74 ซึ่งเป็นประชากรจาก 4 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านไร่ 9 ราย หมู่บ้านเปือย 14 ราย หมู่บ้านโคกเกาะ 54 ราย และหมู่บ้านด่านพัฒนา 18 ราย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุโดยเฉลี่ย 49 ปี โดยกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวมีอายุเฉลี่ยสูงที่สุดรองลงมาเป็นกลุ่มปลูกพืชผสมผสานและกลุ่มปลูกพืชหมุนเวียน ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสเป็นคู่สมรสที่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน มีสถานะในครอบครัวเป็นหัวหน้าครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 46.32 และเป็นคู่สมสร้อยละ 49.47 กลุ่มตัวอย่างมีสมาชิกในครัวเรือนโดยเฉลี่ยประมาณ 5 คน นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายคิดเป็นร้อยละ 88.42 รายละเอียดข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างแสดงดังในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของตัวอย่าง	พืชเชิงเดี่ยว		พืชผสมผสาน		พืชหมุนเวียน		รวม	
	คน	(ร้อยละ)	คน	(ร้อยละ)	คน	(ร้อยละ)	คน	(ร้อยละ)
จำนวนตัวอย่าง	38	(40.00)	24	(25.26)	33	(34.74)	95	(100.00)
หมู่บ้าน								
บ้านไร่	2	(5.26)	1	(4.17)	6	(18.18)	9	(9.47)
บ้านเปือย	2	(5.26)	1	(4.17)	11	(33.33)	14	(14.74)
บ้านโคกเกาะ	26	(68.42)	20	(83.33)	8	(24.24)	54	(56.84)
บ้านด่านพัฒนา	8	(21.05)	2	(8.33)	8	(24.24)	18	(18.95)
เพศ								
ชาย	12	(31.58)	7	(29.17)	13	(39.39)	32	(33.68)
หญิง	26	(68.42)	17	(70.83)	20	(60.61)	63	(66.32)
อายุเฉลี่ย								
	53		48		44		49	
สถานภาพสมรส								
โสด	3	(7.89)	3	(12.50)	-	-	6	(6.32)
สมรสอยู่ร่วมกัน	32	(84.21)	18	(75.00)	33	(100.00)	83	(87.37)
หม้าย	3	(7.89)	3	(12.50)	-	-	6	(6.32)
สถานะในครอบครัว								
หัวหน้าครัวเรือน	18	(47.37)	11	(45.83)	15	(45.45)	44	(46.32)
คู่สมรส	17	(44.74)	12	(50.00)	18	(54.55)	47	(49.47)
บุตรยังไม่สมรส	1	(2.63)	1	(4.17)	-	-	2	(2.11)
บุตรสมรสแล้ว	1	(2.63)	-	-	-	-	1	(1.05)
ญาติ	1	(2.63)	-	-	-	-	1	(1.05)
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนโดยเฉลี่ย								
	5		5		5		5	
ระดับการศึกษาที่จบสูงสุด								
ไม่มีการศึกษา	1	(2.63)	-	-	-	-	1	(1.05)
ประถมศึกษาตอนปลาย	33	(86.84)	22	(91.67)	29	(87.88)	84	(88.42)
มัธยมศึกษาตอนต้น	2	(5.26)	-	-	2	(6.06)	4	(4.21)
มัธยมศึกษาตอนปลาย	2	(5.26)	1	(4.17)	1	(3.03)	4	(4.21)
ปวส. อนุปริญญา	-	-	1	(4.17)	1	(3.03)	2	(2.11)

ที่มา: จากการสำรวจ

สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

1. สภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) ข้อมูลรายได้ รายจ่าย และเงินออมของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง 2) ข้อมูลหนี้สิน และแหล่งกู้ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง 3) ข้อมูลการทำสัญญาล่วงหน้า และการมีอาชีพเสริมของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง และ 4) ข้อมูลการใช้สารเคมี และแนวโน้มการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 รายได้ รายจ่าย และเงินออมของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างมีรายได้รวมทั้งหมดเฉลี่ยประมาณ 70,705 บาท ซึ่งในกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชหมุนเวียนมีรายได้รวมเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นกลุ่มปลูกพืชผสมผสานและกลุ่มปลูกพืชเชิงเดี่ยว รายได้รวมของกลุ่มตัวอย่างเป็นรายรับที่ได้รับจากการทำเกษตรของตนเอง (รายได้ในฟาร์ม) และรายได้เสริมนอกเหนือจากการทำเกษตรของตนเอง (รายได้นอกฟาร์ม) รายได้จากการทำเกษตรของตนเองมีค่าเฉลี่ยประมาณ 56,609 บาท ในกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชหมุนเวียนมีรายได้จากการทำเกษตรของตนเองเฉลี่ยสูงสุด คือ 72,995 บาท รองลงมาเป็นกลุ่มปลูกพืชผสมผสานและปลูกพืชเชิงเดี่ยว มีรายได้จากการทำเกษตรของตนเองเฉลี่ย 56,042 บาท และ 42,737 บาท ตามลำดับ ในส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพเสริมและมีรายได้เสริมนอกเหนือจากการทำเกษตรของตนเองมีรายได้เสริมเฉลี่ยประมาณ 23,913 บาท โดยกลุ่มปลูกพืชเชิงเดี่ยวยังมีรายได้เสริมสูงสุด คือ 29,557 บาท รองลงมาเป็นกลุ่มปลูกพืชผสมผสานและกลุ่มปลูกพืชหมุนเวียน มีรายได้เสริมเฉลี่ย 25,158 บาท และ 15,624 บาท ตามลำดับ ในส่วนของรายจ่ายและเงินออม กลุ่มตัวอย่างมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเฉลี่ยประมาณ 65,998 บาท มีค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพเฉลี่ยประมาณ 18,459 บาท และมีค่าใช้จ่ายรวมเฉลี่ยประมาณ 84,458 บาท โดยกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชหมุนเวียนมีค่าใช้จ่ายทั้ง 3 ประเภทข้างต้นสูงที่สุด ส่วนกลุ่มปลูกพืชเชิงเดี่ยวและกลุ่มปลูกพืชผสมผสานมีค่าใช้จ่ายใกล้เคียงกัน สำหรับเกษตรกรที่มีเงินออมมีค่าเฉลี่ยจำนวนเงินออมประมาณ 4,027 บาท ในกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชผสมผสานมีจำนวนเงินออมเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาเป็นกลุ่มปลูกพืชเชิงเดี่ยวและปลูกพืชหมุนเวียน ตามลำดับ รายได้ รายจ่าย และเงินออมของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างแสดงได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 รายได้ รายจ่าย และเงินออมของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

(หน่วย: บาท)

ลักษณะของตัวอย่าง	พืชเชิงเดี่ยว	พืชผสมผสาน	พืชหมุนเวียน	รวม
รายได้				
รายได้รวมเฉลี่ย	59,071	74,910	81,044	70,705
รายได้จากการทำเกษตรของตนเองเฉลี่ย	42,737	56,042	72,995	56,609
รายได้เสริมนอกเหนือจากการทำเกษตรของตนเองเฉลี่ย	29,557	25,158	15,624	23,913
ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนและเงินออม				
ออม				
ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย	59,722	60,220	77,428	65,998
ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพเฉลี่ย	15,316	15,340	24,348	18,459
ค่าใช้จ่ายรวมเฉลี่ย	75,038	75,559	101,777	84,458
เงินออมเฉลี่ย	3,592	8,675	1,129	4,027

ที่มา: จากการสำรวจ

1.2 หนี้สินและแหล่งกู้ยืมเงินของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

หนี้สินของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 87.37 มีหนี้สิน โดยมีหนี้สินเฉลี่ยประมาณ 58,222 บาท กลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชผสมผสานมีหนี้สินเฉลี่ยมากที่สุด 64,611 บาท รองลงมาเป็นกลุ่มปลูกพืชหมุนเวียนและกลุ่มปลูกพืชเชิงเดี่ยวมีจำนวนหนี้สินเฉลี่ยเท่ากับ 63,611 บาท และ 50,844 บาท ตามลำดับ แหล่งกู้ยืมเงินที่เกษตรกรกู้ยืมเงินมากที่สุด คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรคิดเป็นร้อยละ 73.68 รองลงมาเป็นกองทุนหมู่บ้าน ญาติ สหกรณ์ออมทรัพย์ และพ่อค้า/บริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 41.05, 18.95, 8.42 และ 4.21 ตามลำดับ หนี้สินและแหล่งกู้ยืมของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างแสดงได้ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 หนี้สินและแหล่งกู้ยืมเงินของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของตัวอย่าง	พืชเชิงเดี่ยว คน (ร้อยละ)	พืชผสมผสาน คน (ร้อยละ)	พืชหมุนเวียน คน (ร้อยละ)	รวม คน (ร้อยละ)
หนี้สิน				
ไม่มี	2 (5.26)	6 (25.00)	4 (12.12)	12 (12.63)
มี	36 (94.74)	18 (75.00)	29 (87.88)	83 (87.37)
จำนวนหนี้สินเฉลี่ย (บาท)	50,844	64,611	63,414	58,222
แหล่งกู้ยืมเงิน				
ธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร	25 (65.79)	20 (83.33)	25 (75.76)	70 (73.68)
สหกรณ์ออมทรัพย์	5 (13.16)	3 (12.50)	- -	8 (8.42)
กองทุนหมู่บ้าน	17 (44.74)	8 (33.33)	14 (42.42)	39 (41.05)
ญาติ	9 (23.68)	3 (12.50)	6 (18.18)	18 (18.95)
พ่อค้า/บริษัทเอกชน	1 (2.63)	2 (8.33)	1 (3.03)	4 (4.21)

ที่มา: จากการสำรวจ

1.3 การทำสัญญาล่วงหน้าและการมีอาชีพเสริมของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

การทำสัญญาล่วงหน้าขายผลผลิตกับบริษัท ในการเพาะปลูกพืชกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีการทำสัญญาล่วงหน้ากับบริษัทคิดเป็นร้อยละ 68.42 กลุ่มตัวอย่างที่มีสัญญาคิดเป็นร้อยละ 31.58 ซึ่งตัวอย่างที่มีการทำสัญญาล่วงหน้ากับบริษัทเป็นตัวอย่างในกลุ่มที่ปลูกพืชหมุนเวียนและกลุ่มปลูกพืชผสมผสาน โดยกลุ่มปลูกพืชหมุนเวียนส่วนใหญ่มีการทำสัญญาล่วงหน้าคิดเป็นร้อยละ 81.82 และไม่ทำสัญญาล่วงหน้าคิดเป็นร้อยละ 18.18 ส่วนกลุ่มปลูกพืชผสมผสานส่วนใหญ่ไม่มีการทำสัญญาล่วงหน้าคิดเป็นร้อยละ 87.50 และทำสัญญาล่วงหน้าคิดเป็นร้อยละ 12.50 ในส่วนของการมีอาชีพเสริมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพเสริมคิดเป็นร้อยละ 58.95 และไม่มีอาชีพเสริมคิดเป็นร้อยละ 41.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวและปลูกพืชหมุนเวียนมีจำนวนตัวอย่างที่มีอาชีพเสริมสูงกว่าตัวอย่างที่ไม่มีอาชีพเสริมเล็กน้อย แต่ในกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกผสมผสานมีจำนวนตัวอย่างที่มีอาชีพเสริมเป็น 3 เท่าของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีอาชีพเสริม การทำสัญญาล่วงหน้าและการมีอาชีพเสริมของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างแสดงได้ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การทำสัญญาล่องหน้าและการมีอาชีพเสริมของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของตัวอย่าง	พืชเชิงเดี่ยว	พืชผสมผสาน	พืชหมุนเวียน	รวม
	คน (ร้อยละ)	คน (ร้อยละ)	คน (ร้อยละ)	คน (ร้อยละ)
สัญญาล่องหน้า				
ไม่มีสัญญา	38 (100)	21 (87.50)	6 (18.18)	65 (68.42)
มีสัญญา	- -	3 (12.50)	27 (81.82)	30 (31.58)
อาชีพเสริม				
ไม่มีอาชีพเสริม	17 (44.74)	6 (25.00)	16 (48.48)	39 (41.05)
มีอาชีพเสริม	21 (55.26)	18 (75.00)	17 (51.52)	56 (58.95)

ที่มา: จากการสำรวจ

1.4 การใช้สารเคมีและแนวโน้มนำการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

การใช้สารเคมีทางการเกษตร กลุ่มตัวอย่างที่มีการฉีดพ่นสารเคมีมีจำนวนครั้งในการฉีดพ่นเฉลี่ยประมาณ 12.55 ครั้ง ในกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชหมุนเวียนมีการฉีดพ่นสารเคมีมากที่สุดคือ 19 ครั้ง รองลงมาเป็นกลุ่มปลูกพืชผสมผสานมีการฉีดพ่นสารเคมีเฉลี่ยประมาณ 9 ครั้ง และกลุ่มปลูกพืชเชิงเดี่ยวมีการฉีดพ่นสารเคมีเฉลี่ยประมาณ 3 ครั้ง กลุ่มตัวอย่างที่มีการใช้สารเคมีทางการเกษตรมีปริมาณของการใช้สารฆ่าวัชพืชเฉลี่ยประมาณ 1.33 ลิตร ในส่วนของสารฆ่าแมลงมีการใช้เฉลี่ยประมาณ 2.24 ลิตร สำหรับสารควบคุมและกำจัดโรคพืชมีการใช้เฉลี่ยประมาณ 2 ลิตร โดยในกลุ่มปลูกพืชหมุนเวียนมีการใช้สารฆ่าแมลงและสารควบคุมและกำจัดโรคพืชปริมาณเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาเป็นกลุ่มปลูกพืชผสมผสาน ในกลุ่มปลูกพืชเชิงเดี่ยวมีการใช้สารฆ่าแมลงน้อยที่สุดและไม่มีการใช้สารควบคุมและกำจัดโรคพืช ในส่วนของแนวโน้มนำการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเกษตรกรที่ใช้สารเคมีส่วนใหญ่เห็นว่าแนวโน้มความจำเป็นในการใช้สารเคมียังคงเท่าเดิมคิดเป็นร้อยละ 49.35 รองลงมาเห็นว่าแนวโน้มความจำเป็นในการใช้สารเคมีเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 38.96 และเห็นว่าแนวโน้มความจำเป็นต้องใช้ลดลงคิดเป็นร้อยละ 11.69 โดยในกลุ่มปลูกพืชหมุนเวียนส่วนใหญ่เห็นว่าจำเป็นต้องใช้เพิ่มขึ้น ในกลุ่มปลูกพืชเชิงเดี่ยวและกลุ่มปลูกพืชผสมผสานส่วนใหญ่เห็นจำเป็นต้องใช้เท่าเดิม การใช้สารเคมีและแนวโน้มนำการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างแสดงได้ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 การใช้สารเคมีและแนวโน้มการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของตัวอย่าง	พืชเชิงเดี่ยว	พืชผสมผสาน	พืชหมุนเวียน	รวม
	คน (ร้อยละ)	คน (ร้อยละ)	คน (ร้อยละ)	คน (ร้อยละ)
สารเคมีทางการเกษตร				
จำนวนครั้งที่ฉีดพ่นเฉลี่ย (ครั้ง)	3	9	19	12.55
การใช้สารฆ่าวัชพืชเฉลี่ย (ลิตร)	1.5	1	0	1.33
การใช้สารฆ่าแมลงเฉลี่ย (ลิตร)	0.85	2.16	2.86	2.24
การใช้สารควบคุมและกำจัดโรคพืชเฉลี่ย (ลิตร)	0	1.5	2.25	2
แนวโน้มการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช				
เพิ่มขึ้น	5 (25.00)	9 (37.50)	16 (48.48)	30 (38.96)
เท่าเดิม	13 (65.00)	11 (45.83)	14 (42.42)	38 (49.35)
ลดลง	2 (10.00)	4 (16.67)	3 (9.09)	9 (11.69)

ที่มา: จากการสำรวจ

2. สภาพสังคมของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลสภาพสังคมของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างในการศึกษารุ่นนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) ข้อมูลการรู้จักกันในชุมชน ความไว้วางใจกันในการให้ขบขี้มิ่งของกันของคนในหมู่บ้าน และความสามารถในการติดต่อกับผู้อื่นในยามฉุกเฉินของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง 2) ข้อมูลปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด และความปลอดภัยในชุมชนของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง และ 3) ข้อมูลความรู้สึกรู้สึกมีความสุขและความรู้สึกใจเย็นหรือสงบของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การเป็นที่รู้จัก ความไว้วางใจ และความสามารถในการพึ่งพิงของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

การเป็นที่รู้จัก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รู้จักกันในชุมชนของตนเองเป็นอย่างดีคิดเป็นร้อยละ 90.53 และมีที่พอรู้จักบ้างคิดเป็นร้อยละ 9.47 ในส่วนของความไว้วางใจในการให้ขบขี้มิ่ง

สิ่งของกันของคนในหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าสามารถหยิบยืมกันได้อย่างสะดวกคิดเป็นร้อยละ 89.47 และเห็นว่าหยิบยืมได้เป็นครั้งคราวร้อยละ 10.53 สำหรับความสามารถในการพึ่งพิงกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นขามฉุกเฉินมากคิดเป็นร้อยละ 61.05 มีความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นขามฉุกเฉินปานกลางคิดเป็นร้อยละ 35.79 และมีความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นขามฉุกเฉินน้อยคิดเป็นร้อยละ 3.16 การเป็นที่รู้จัก ความไว้นื้อเชื่อใจ และความสามารถในการพึ่งพิงของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง แสดงดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 การเป็นที่รู้จัก ความไว้นื้อเชื่อใจ และความสามารถในการพึ่งพิงของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของตัวอย่าง	พืชเชิงเดี่ยว		พืชผสมผสาน		พืชหมุนเวียน		รวม	
	คน	(ร้อยละ)	คน	(ร้อยละ)	คน	(ร้อยละ)	คน	(ร้อยละ)
การรู้จักคนในชุมชน								
พอรู้จักบ้าง	5	(13.16)	3	(12.50)	1	(3.03)	9	(9.47)
รู้จักเป็นอย่างดี	33	(86.84)	21	(87.50)	32	(96.97)	86	(90.53)
ความไว้นื้อเชื่อใจกันในการให้หยิบยืม								
สิ่งของกันของคนในหมู่บ้าน								
หยิบยืมกันได้เป็นครั้งคราว	3	(7.89)	4	(16.67)	3	(9.09)	10	(10.53)
หยิบยืมกันได้สะดวก	35	(92.11)	20	(83.33)	30	(90.91)	85	(89.47)
ความสามารถในการติดต่อกับผู้อื่นในขาม								
ฉุกเฉิน								
มีความสามารถน้อย	1	(2.63)	-	-	2	(6.06)	3	(3.16)
มีความสามารถปานกลาง	18	(47.37)	8	(33.33)	8	(24.24)	34	(35.79)
มีความสามารถมาก	19	(50.00)	16	(66.67)	23	(69.70)	58	(61.05)

ที่มา: จากการสำรวจ

2.2 ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด และความปลอดภัยในชุมชนของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

เรื่องของการเกิดปัญหาอาชญากรรมในชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 49.47 เห็นว่ามีปัญหาบ้างคิดเป็นร้อยละ 46.32 และเห็นว่ามีปัญหาเป็นประจำคิดเป็นร้อยละ 4.21 ในส่วนของปัญหายาเสพติดในชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าในชุมชนของตนเองมีปัญหาเสพติดรุนแรงปานกลางคิดเป็นร้อยละ 47.37 เห็นว่ามีปัญหาเสพติดรุนแรงมากคิดเป็นร้อยละ 34.74 และเห็นว่ามีปัญหาเสพติดรุนแรงน้อยคิดเป็นร้อยละ 17.89 สำหรับความปลอดภัยในชุมชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่ามีความปลอดภัยมากคิดเป็นร้อยละ 62.11 มีความปลอดภัยปานกลางคิดเป็นร้อยละ 36.84 และมีความปลอดภัยน้อยคิดเป็นร้อยละ 1.05 ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด และความปลอดภัยในชุมชนของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างแสดงดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด และความปลอดภัยในชุมชนของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของตัวอย่าง	พืชเชิงเดี่ยว		พืชผสมผสาน		พืชหมุนเวียน		รวม	
	คน (ร้อยละ)		คน (ร้อยละ)		คน (ร้อยละ)		คน (ร้อยละ)	
การเกิดปัญหาอาชญากรรมในชุมชน								
ไม่มี	20	(52.63)	11	(45.83)	16	(48.48)	47	(49.47)
มีบ้าง	17	(44.74)	12	(50.00)	15	(45.45)	44	(46.32)
มีเป็นประจำ	1	(2.63)	1	(4.17)	2	(6.06)	4	(4.21)
ปัญหายาเสพติดในชุมชน								
มีความรุนแรงมาก	13	(34.21)	6	(25.00)	14	(42.42)	33	(34.74)
มีความรุนแรงปานกลาง	19	(50.00)	14	(58.33)	12	(36.36)	45	(47.37)
มีความรุนแรงน้อย	6	(15.79)	4	(16.67)	7	(21.21)	17	(17.89)
ความปลอดภัยในชุมชน								
น้อย	-	-	1	(4.17)	-	-	1	(1.05)
ปานกลาง	16	(42.11)	7	(29.17)	12	(36.36)	35	(36.84)
มาก	22	(57.89)	16	(66.67)	21	(63.64)	59	(62.11)

ที่มา: จากการสำรวจ

2.3 ความรู้สึกด้านความสุขและความใจเย็นหรือสงบของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ในส่วนของความรู้สึกในช่วงเวลาที่ผ่านมาจำนวนตัวอย่างที่มีความรู้สึกมีความสุขเป็นประจำคิดเป็นร้อยละ 68.42 มีความสุขเป็นบางครั้งร้อยละ 30.53 และมีความสุขนานๆ ครั้งร้อยละ 1.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชหมุนเวียนมีจำนวนตัวอย่างที่มีความรู้สึกมีความสุขเป็นประจำสูงถึงร้อยละ 81.82 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชผสมผสานและกลุ่มปลูกพืชเชิงเดี่ยวมีความรู้สึกมีความสุขเป็นประจำคิดเป็นร้อยละ 62.50 และ 60.53 ตามลำดับ สำหรับความรู้สึกใจเย็นหรือสงบ ตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าตัวเองรู้สึกใจเย็นหรือสงบเป็นประจำคิดร้อยละ 61.05 มีความรู้สึกใจเย็นหรือสงบบางครั้งร้อยละ 34.74 และมีความรู้สึกใจเย็นหรือสงบนานๆ ครั้งร้อยละ 4.21 ความรู้สึกด้านความสุขและความใจเย็นหรือสงบของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างแสดงดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ความรู้สึกด้านความสุขและความใจเย็นหรือสงบของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของตัวอย่าง	พืชเชิงเดี่ยว		พืชผสมผสาน		พืชหมุนเวียน		รวม	
	คน	(ร้อยละ)	คน	(ร้อยละ)	คน	(ร้อยละ)	คน	(ร้อยละ)
ความรู้สึกมีความสุข								
นานๆ ครั้ง	1	(2.63)	-	-	-	-	1	(1.05)
บางครั้ง	14	(36.84)	9	(37.50)	6	(18.18)	29	(30.53)
เป็นประจำ	23	(60.53)	15	(62.50)	27	(81.82)	65	(68.42)
ความรู้สึกใจเย็น/สงบ								
นานๆ ครั้ง	1	(2.63)	2	(8.33)	1	(3.03)	4	(4.21)
บางครั้ง	13	(34.21)	7	(29.17)	13	(39.39)	33	(34.74)
เป็นประจำ	24	(63.16)	15	(62.50)	19	(57.58)	58	(61.05)

ที่มา: จากการสำรวจ

การให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

การให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 95 ตัวอย่าง ทำโดยการให้กลุ่มตัวอย่างเรียงลำดับความสำคัญของคุณภาพชีวิต 5 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านเศรษฐกิจ ด้านชีวิตครอบครัว ด้านการพัฒนาความรู้ และด้านสิทธิและการ

เป็นที่ยอมรับ ซึ่งคุณภาพชีวิตในด้านที่มีความสำคัญเป็นอันดับ 1 หรือสำคัญมากที่สุดมีคะแนนเท่ากับ 5 คะแนน คุณภาพชีวิตในด้านที่มีความสำคัญรองลงมาให้คะแนนเท่ากับ 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ จากนั้นนำค่าคะแนนของลำดับความสำคัญที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย เพื่อนำค่าที่ได้มาจัดลำดับความสำคัญ ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวเป็นด้านที่มีคะแนนความสำคัญสูงสุดเท่ากับ 4.33 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญด้านชีวิตครอบครัวเป็นอันดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 47.37 ให้ความสำคัญด้านชีวิตครอบครัวเป็นอันดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 44.21 ให้ความสำคัญด้านชีวิตครอบครัวเป็นอันดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 5.26 และให้ความสำคัญด้านชีวิตครอบครัวเป็นอันดับ 4 คิดเป็นร้อยละ 3.16

คุณภาพชีวิตในด้านที่มีความสำคัญรองจากชีวิตครอบครัว คือ คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยมีคะแนนความสำคัญเท่ากับ 4.02 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับด้านสุขภาพอนามัยเป็นอันดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 44.21 ให้ความสำคัญด้านสุขภาพอนามัยเป็นอันดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 31.58 ให้ความสำคัญด้านสุขภาพอนามัยเป็นอันดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 18.95 และให้ความสำคัญด้านสุขภาพอนามัยเป็นอันดับ 4 คิดเป็นร้อยละ 5.26 สำหรับคุณภาพชีวิตในด้านที่มีคะแนนความสำคัญเป็นอันดับ 3 คือ ด้านการพัฒนาความรู้มีคะแนนความสำคัญเท่ากับ 2.67 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญด้านการพัฒนาความรู้เป็นอันดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 31.58 ให้ความสำคัญด้านการพัฒนาความรู้เป็นอันดับ 5 คิดเป็นร้อยละ 23.16 ให้ความสำคัญด้านการพัฒนาความรู้เป็นอันดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 20 ให้ความสำคัญด้านการพัฒนาความรู้เป็นอันดับ 4 คิดเป็นร้อยละ 18.95 และให้ความสำคัญด้านการพัฒนาความรู้เป็นอันดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 6.32

สำหรับคุณภาพชีวิตในด้านที่มีคะแนนสำคัญเป็นอันดับ 4 คือ ด้านเศรษฐกิจมีคะแนนความสำคัญเท่ากับ 2.37 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับด้านเศรษฐกิจเป็นอันดับ 4 คิดเป็นร้อยละ 41.05 ให้ความสำคัญด้านเศรษฐกิจเป็นอันดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 23.16 ให้ความสำคัญกับด้านเศรษฐกิจเป็นอันดับ 5 คิดเป็นร้อยละ 21.05 ให้ความสำคัญด้านเศรษฐกิจเป็นอันดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 9.47 และให้ความสำคัญด้านเศรษฐกิจเป็นอันดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 5.26 สำหรับคุณภาพชีวิตในด้านที่มีคะแนนความสำคัญน้อยที่สุด คือ ด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับมีคะแนนความสำคัญเท่ากับ 1.61 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับในอันดับ 5 คิดเป็นร้อยละ 55.79 ให้ความสำคัญด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับเป็นอันดับ 4 คิดเป็นร้อยละ 31.58 และให้ความสำคัญด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับเป็นอันดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 8.42 และให้ความสำคัญด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับเป็นอันดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 4.21 ผลจากการศึกษาทำให้

คุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวเป็นด้านที่มีความสำคัญมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านสุขภาพอนามัย ด้านการพัฒนาความรู้ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับ ตามลำดับ รายละเอียดของการให้ความสำคัญของคุณภาพชีวิตแสดงดังในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 การให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน

คุณภาพชีวิต	อันดับ 1	อันดับ 2	อันดับ 3	อันดับ 4	อันดับ 5	คะแนนเฉลี่ย
	คน (ร้อยละ)					
สุขภาพอนามัย	42 (44.21)	18 (18.95)	30 (31.58)	5 (5.26)	--	4.02
เศรษฐกิจ	5 (5.26)	9 (9.47)	22 (23.16)	39 (41.05)	20 (21.05)	2.37
ชีวิตครอบครัว	42 (44.21)	45 (47.37)	5 (5.26)	3 (3.16)	--	4.33
การพัฒนาความรู้	6 (6.32)	19 (20.00)	30 (31.58)	18 (18.95)	22 (23.16)	2.67
สิทธิและการเป็นที่ยอมรับ	--	4 (4.21)	8 (8.42)	30 (31.58)	53 (55.79)	1.61
รวม	95 (100)	95 (100)	95 (100)	95 (100)	95 (100)	

ที่มา: จากข้อมูลการสำรวจ

บทที่ 6

ผลการศึกษา

การศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ชลประทานน้ำอูนครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตพืชที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต โดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาด้วยการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตระหว่างกลุ่ม และการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน ซึ่งรายละเอียดของผลการศึกษาแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน คือ คุณภาพชีวิตของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตพืชกับคะแนนคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง เป็นการสำรวจคุณภาพชีวิตจากนั้นนำคะแนนดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านมาวิเคราะห์ว่ากลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตแต่ละด้านอยู่ในระดับใด ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้แบ่งระดับคุณภาพชีวิตออกเป็น 5 ระดับ ตามเกณฑ์ของคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตเฉลี่ยที่ได้กำหนดไว้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนประกอบของการนำเสนอคุณภาพชีวิตของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 6 ส่วน คือ 1) คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง 2) คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง 3) คุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง 4) คุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง 5) คุณภาพชีวิตด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง และ 6) ระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด คือ การบริโภคอาหารอย่างเพียงพอและมีการเลือกอาหารที่ดีต่อสุขภาพ การไม่สูบบุหรี่และดื่มสุรา เวลาว่างและการนอนหลับพักผ่อน และการตรวจสุขภาพ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชแบบหมุนเวียนมี

คะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยสูงสุด มีค่าเท่ากับ 80.56 คะแนน ซึ่งเป็นคุณภาพชีวิตระดับดี ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกผสมผสานเป็นกลุ่มที่มีคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยรองลงมา มีคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยเท่ากับ 79.69 คะแนน ซึ่งเป็นคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวมีคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยต่ำสุด มีคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยเท่ากับ 76.43 คะแนน ซึ่งเป็นคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มีคะแนนตัวชี้วัดการไม่สูบบุหรี่และดื่มสุรามีค่าสูงสุด รองลงมาเป็นตัวชี้วัดเวลาว่างและการนอนหลับพักผ่อน การบริโภคอาหารอย่างเพียงพอและมีการเลือกอาหารที่ดีต่อสุขภาพ และการตรวจสุขภาพ ตามลำดับ ตัวชี้วัดการตรวจสุขภาพมีคะแนนต่ำสุด โดยกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชแบบหมุนเวียนมีคะแนนตัวชี้วัดการตรวจสุขภาพเท่ากับ 18.43 รองลงมาเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชผสมผสานมีคะแนนตัวชี้วัดการตรวจสุขภาพเท่ากับ 18.06 และกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวมีคะแนนตัวชี้วัดการตรวจสุขภาพเท่ากับ 15.57 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการปลูกพืชเชิงเดี่ยวมีความสม่ำเสมอในการตรวจสุขภาพน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชแบบหมุนเวียนและผสมผสาน คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างแสดงได้ดังตารางที่ 13 และตารางที่ 18

ตารางที่ 13 คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย	พืชเชิงเดี่ยว	พืชผสมผสาน	พืชหมุนเวียน	รวม
	คะแนน	คะแนน	คะแนน	คะแนน
	เฉลี่ย	เฉลี่ย	เฉลี่ย	เฉลี่ย
การบริโภคอาหารอย่างเพียงพอและมีการเลือกอาหารที่ดีต่อสุขภาพ	19.41	19.27	19.70	19.47
การไม่สูบบุหรี่และดื่มสุรา	21.93	21.35	21.46	21.62
เวลาว่างและการนอนหลับพักผ่อน	19.52	21.01	20.96	20.39
การตรวจสุขภาพ	15.57	18.06	18.43	17.19
คะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ	76.43	79.69	80.56	78.68

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

2. คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด คือ ความสามารถในการทำงานหารรายได้ ความเพียงพอของรายได้ ความมั่นคงของรายได้ การมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และการมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง โดยกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชแบบหมุนเวียนมีคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจสูงสุด มีค่าเท่ากับ 80.61 คะแนน ซึ่งเป็นคุณภาพชีวิตระดับดี ตัวชี้วัดที่มีคะแนนสูงสุดของกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชแบบหมุนเวียน คือ การมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และการมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง รองลงมาเป็นความสามารถในการทำงานหารรายได้ ความเพียงพอของรายได้ และความมั่นคงของรายได้ ตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชผสมผสานมีคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจรองจากกลุ่มปลูกพืชแบบหมุนเวียน มีคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจเท่ากับ 79.03 คะแนน ซึ่งเป็นคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง ตัวชี้วัดที่มีคะแนนสูงสุดของกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชผสมผสาน คือ การมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง รองลงมาเป็นการมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ความสามารถในการทำงานหารรายได้ ความเพียงพอของรายได้ และความมั่นคงของรายได้ ตามลำดับ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว มีคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจต่ำสุด มีค่าเท่ากับ 78.07 คะแนน ซึ่งเป็นคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง ตัวชี้วัดที่มีคะแนนสูงสุดของกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว คือ การมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง รองลงมาเป็นการมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ความสามารถในการทำงานหารรายได้ ความเพียงพอของรายได้ และความมั่นคงของรายได้ ตามลำดับ นอกจากนี้ ตัวชี้วัดความเพียงพอของรายได้และตัวชี้วัดความมั่นคงของรายได้มีคะแนนตัวชี้วัดเฉลี่ยต่ำกว่าตัวชี้วัดอื่นๆ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ส่วนตัวชี้วัดความมั่นคงของรายได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความมั่นคงของรายได้อยู่ในระดับปานกลางและระดับน้อย คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างแสดงดังในตารางที่ 14 และตารางที่ 18

3. คุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

คุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด คือ ครอบครัวอาศัยอยู่ร่วมกันหรือส่งข่าวหากันเมื่ออยู่ห่างไกล การมีคนในครอบครัวที่สามารถปรับทุกข์ การมีโอกาสเลี้ยงดูและสั่งสอนลูกหลาน การมีผู้ให้การดูแลเมื่อเจ็บป่วย และการทำกิจกรรมในครอบครัวร่วมกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชแบบหมุนเวียนมีคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวสูงสุด มีค่าเท่ากับ 87.68 คะแนน ซึ่งเป็นคุณภาพชีวิตระดับดี ตัวชี้วัดที่มีคะแนนสูงสุด

ของกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชแบบหมุนเวียน คือ การมีคนในครอบครัวที่สามารถปรับทุกข์ รองลงมาเป็นการมีผู้ให้การดูแลเมื่อเจ็บป่วย การทำกิจกรรมในครอบครัวร่วมกัน การมีโอกาสเลี้ยงดูและสั่งสอนลูกหลาน และครอบครัวอาศัยอยู่ร่วมกันหรือส่งข่าวหากันเมื่ออยู่ห่างไกล ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชผสมผสานมีคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวรองจากกลุ่มปลูกพืชแบบหมุนเวียน มีคะแนนเท่ากับ 84.17 คะแนน ซึ่งเป็นคุณภาพชีวิตระดับดี ตัวชี้วัดที่มีคะแนนสูงสุดของกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชผสมผสาน คือ การมีคนในครอบครัวที่สามารถปรับทุกข์ รองลงมาเป็นการมีผู้ให้การดูแลเมื่อเจ็บป่วย ครอบครัวอาศัยอยู่ร่วมกันหรือส่งข่าวหากันเมื่ออยู่ห่างไกล การทำกิจกรรมในครอบครัวร่วมกัน และการมีโอกาสเลี้ยงดูและสั่งสอนลูกหลาน สำหรับกลุ่มปลูกพืชเชิงเดี่ยวมีคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวต่ำสุด มีค่าเท่ากับ 80.53 คะแนน ซึ่งเป็นคุณภาพชีวิตระดับดี ตัวชี้วัดที่มีคะแนนสูงสุดของกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว คือ การมีคนในครอบครัวที่สามารถปรับทุกข์ รองลงมาเป็นการมีผู้ให้การดูแลเมื่อเจ็บป่วย การมีโอกาสเลี้ยงดูและสั่งสอนลูกหลาน ครอบครัวอาศัยอยู่ร่วมกันหรือส่งข่าวหากันเมื่ออยู่ห่างไกล และการทำกิจกรรมในครอบครัวร่วมกัน คุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างแสดงดังในตารางที่ 15 และตารางที่ 18

ตารางที่ 14 คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ	พืชเชิงเดี่ยว	พืชผสมผสาน	พืชหมุนเวียน	รวม
	คะแนนเฉลี่ย	คะแนนเฉลี่ย	คะแนนเฉลี่ย	
ความสามารถในการทำงานหารายได้	14.04	15.28	15.56	14.88
ความเพียงพอของรายได้	12.89	12.50	12.73	12.74
ความมั่นคงของรายได้	11.93	11.67	12.32	12
การมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง	19.47	20	20	19.79
การมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง	19.74	19.58	20	19.79
คะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ	78.07	79.03	80.61	79.19

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

4. คุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

คุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด คือ การเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานภาครัฐหรือบริษัทเอกชน ความถี่ในการได้รับข่าวสารจากเสียงตามสาย ความถี่ในการได้รับข่าวสารจากวิทยุ และความถี่ในการได้รับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชแบบหมุนเวียนมีคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาความรู้สูงสุด มีค่าเท่ากับ 71.46 คะแนน ซึ่งเป็นคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวมีคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาความรู้รองลงมา มีค่าเท่ากับ 70.07 คะแนน ซึ่งเป็นคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง ในส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชผสมผสานมีคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาความรู้ต่ำสุด มีค่าเท่ากับ 68.92 คะแนน ซึ่งเป็นคุณภาพชีวิตระดับค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มีคะแนนตัวชี้วัดความถี่ในการได้รับข่าวสารจากเสียงตามสายสูงสุด รองลงมาเป็นตัวชี้วัดความถี่ในการได้รับข่าวสารจากวิทยุ การเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานภาครัฐหรือบริษัทเอกชน และความถี่ในการได้รับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ ตามลำดับ คะแนนตัวชี้วัดความถี่ในการได้รับข่าวสารจากเสียงตามสายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการได้รับข้อมูลข่าวสารจากเสียงตามสายของหมู่บ้านเป็นประจำ ส่วนคะแนนตัวชี้วัดความถี่ในการได้รับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับข้อมูลข่าวสารผ่านทางหนังสือพิมพ์น้อย ในส่วนของตัวชี้วัดการเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานภาครัฐหรือบริษัทเอกชน กลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชผสมผสานและปลูกพืชแบบหมุนเวียนมีการเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานภาครัฐหรือบริษัทเอกชนที่สูงกว่ากลุ่มปลูกพืชเชิงเดี่ยว คุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างแสดงดังในตารางที่ 16 และตารางที่ 18

5. คุณภาพชีวิตด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

คุณภาพชีวิตด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด คือ การได้รับสิทธิและการรักษาที่เท่าเทียม การมีสิทธิและไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง การได้แสดงความคิดเห็นและเป็นที่ยอมรับ และการเข้าร่วมเป็นคณะทำงานหรือสมาชิกของกลุ่ม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวมีคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับสูงสุด มีค่าเท่ากับ 87.17 คะแนน ซึ่งเป็นคุณภาพชีวิตระดับดี ตัวชี้วัดที่มีคะแนนสูงสุดของกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว คือ การมีสิทธิและไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง รองลงมาเป็นการได้รับสิทธิและการรักษาที่เท่าเทียม การได้แสดงความคิดเห็นและเป็นที่ยอมรับ และการเข้าร่วมเป็นคณะทำงานหรือสมาชิก

ของกลุ่ม ตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชผสมผสานมีคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับรองจากกลุ่มปลูกพืชเชิงเดี่ยว มีคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับเท่ากับ 83.85 คะแนน ซึ่งเป็นคุณภาพชีวิตระดับดี ตัวชี้วัดที่มีคะแนนสูงสุดของกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชผสมผสาน คือ การมีสิทธิ์และไปใช้สิทธิ์ในการเลือกตั้ง และการได้รับสิทธิ์และการรักษาที่เท่าเทียม รองลงมาเป็นการเข้าร่วมเป็นคณะทำงานหรือสมาชิกของกลุ่ม และการได้แสดงความคิดเห็นและเป็นที่ยอมรับ ตามลำดับ ในส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชแบบหมุนเวียนมีคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับต่ำสุด มีค่าเท่ากับ 83.08 คะแนน ซึ่งเป็นคุณภาพชีวิตระดับดี ตัวชี้วัดที่มีคะแนนสูงสุดของกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชแบบหมุนเวียน คือ การมีสิทธิ์และไปใช้สิทธิ์ในการเลือกตั้ง รองลงมาเป็นการได้รับสิทธิ์และการรักษาที่เท่าเทียม การเข้าร่วมเป็นคณะทำงานหรือสมาชิกของกลุ่ม และการได้แสดงความคิดเห็นและเป็นที่ยอมรับ ตามลำดับ คุณภาพชีวิตด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างแสดงดังในตารางที่ 17 และตารางที่ 18

6. ระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชแบบหมุนเวียนเป็นกลุ่มที่มีคะแนนคุณภาพชีวิตโดยรวมสูงสุด มีค่าเท่ากับ 82.16 คะแนน ซึ่งเป็นคุณภาพชีวิตระดับดี กลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชแบบหมุนเวียนมีคุณภาพชีวิตทุกด้านอยู่ในระดับดียกเว้นคุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาความรู้ที่อยู่ในระดับปานกลาง โดยคะแนนคุณภาพชีวิตในด้านชีวิตครอบครัวมีค่าสูงสุด รองลงมาเป็นด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับ เศรษฐกิจ สุขภาพอนามัย และการพัฒนาความรู้ ตามลำดับ ในส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชผสมผสานมีคะแนนคุณภาพชีวิตโดยรวมรองจากกลุ่มปลูกแบบหมุนเวียน มีคะแนนคุณภาพชีวิตโดยรวมเท่ากับ 79.06 คะแนน ซึ่งเป็นคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชผสมผสานมีคุณภาพชีวิตระดับดี 2 ด้าน คือ ชีวิตครอบครัวและสิทธิและการเป็นที่ยอมรับ มีคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ สุขภาพอนามัย และเศรษฐกิจ และมีคุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาความรู้ในระดับค่อนข้างต่ำ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวมีคะแนนคุณภาพชีวิตโดยรวมต่ำสุด มีค่าเท่ากับ 77.87 คะแนน ซึ่งเป็นคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวมีคุณภาพชีวิตระดับดี 2 ด้าน คือ สิทธิและการเป็นที่ยอมรับและชีวิตครอบครัว และมีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจสุขภาพอนามัย และการพัฒนาความรู้ คะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตและระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างแสดงได้ดังตารางที่ 18

ตารางที่ 15 คุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว	พืชเชิงเดี่ยว คะแนนเฉลี่ย	พืชผสมผสาน คะแนนเฉลี่ย	พืชหมุนเวียน คะแนนเฉลี่ย	รวม คะแนนเฉลี่ย
ครอบครัวอาศัยอยู่ร่วมกัน หรือส่งข่าวหากันเมื่ออยู่ห่างไกล	15.61	16.94	16.97	16.42
การมีคนในครอบครัวที่สามารถปรับทุกข์	16.67	17.50	18.18	17.40
การมีโอกาสเลี้ยงดูและสั่งสอนลูกหลาน	16.14	16.11	17.17	16.49
การมีผู้ให้การดูแลเมื่อเจ็บป่วย	16.32	17.22	17.78	17.05
การทำกิจกรรมในครอบครัวร่วมกัน	15.79	16.39	17.58	16.56
คะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว	80.53	84.17	87.68	83.93

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

ตารางที่ 16 คุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาความรู้	พืชเชิงเดี่ยว คะแนนเฉลี่ย	พืชผสมผสาน คะแนนเฉลี่ย	พืชหมุนเวียน คะแนนเฉลี่ย	รวม คะแนนเฉลี่ย
การเข้ารับอบรมจากหน่วยงานภาครัฐหรือบริษัทเอกชน	14.80	16.15	15.91	15.53
ความถี่ในการได้รับข่าวสารจากเสียงตามสาย	23.46	23.61	23.99	23.68
ความถี่ในการได้รับข่าวสารจากวิทยุ	20.39	18.75	20.20	19.91
ความถี่ในการได้รับข่าวสารหนังสือพิมพ์	11.40	10.43	11.36	11.14
คะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาความรู้	70.07	68.92	71.46	70.26

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

ตารางที่ 17 คุณภาพชีวิตด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับ	พืชเชิงเดี่ยว		พืชผสมผสาน		พืชหมุนเวียน		รวม	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับ	คะแนนเฉลี่ย	ระดับ	คะแนนเฉลี่ย	ระดับ	คะแนนเฉลี่ย	ระดับ
การได้รับสิทธิ์และการรักษาที่เท่าเทียม	24.78		25		24.24		24.65	
การมีสิทธิ์และไปใช้สิทธิ์ในการเลือกตั้ง	25		25		25		25	
การได้แสดงความคิดเห็นและเป็นที่ยอมรับ	19.30		16.67		16.41		17.63	
การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการหรือสมาชิกของกลุ่ม	18.09		17.19		17.42		17.63	
คะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับ	87.17		83.85		83.08		84.91	

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

ตารางที่ 18 คะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตและระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

คุณภาพชีวิต	พืชเชิงเดี่ยว		พืชผสมผสาน		พืชหมุนเวียน		รวม	
	คะแนน	ระดับ	คะแนน	ระดับ	คะแนน	ระดับ	คะแนน	ระดับ
สุขภาพอนามัย	76.43	ปานกลาง	79.69	ปานกลาง	80.56	ดี	78.68	ปานกลาง
เศรษฐกิจ	78.07	ปานกลาง	79.03	ปานกลาง	80.61	ดี	79.19	ปานกลาง
ชีวิตครอบครัว	80.53	ดี	84.17	ดี	87.68	ดี	83.93	ดี
การพัฒนาความรู้	70.07	ปานกลาง	68.92	ค่อนข้างต่ำ	71.46	ปานกลาง	70.26	ปานกลาง
สิทธิและการเป็นที่ยอมรับ	87.17	ดี	83.85	ดี	83.08	ดี	84.91	ดี
คุณภาพชีวิตโดยรวม	77.87	ปานกลาง	79.06	ปานกลาง	82.16	ดี	79.66	ปานกลาง

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

การวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตพืชที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต

การวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตพืชที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยวิเคราะห์ 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตพืชที่แตกต่างกัน และการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนเพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตพืชที่มีผลต่อคะแนนคุณภาพชีวิต โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตพืชแตกต่างกัน

การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตพืชแตกต่างกัน เป็นการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มโดยสถิติทดสอบเอฟ (F-test Statistic) ในปัจจัยที่เป็นลักษณะของกลุ่มตัวอย่างซึ่งแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม และใช้สถิติทดสอบที (T-test Statistic) ในปัจจัยที่เป็นลักษณะของกลุ่มตัวอย่างซึ่งแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม โดยนำสถิติทั้ง 2 มาทดสอบสมมติฐานเพื่อให้ทราบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตพืชที่แตกต่างกันมีคะแนนคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันหรือไม่ การศึกษาครั้งนี้ใช้สถิติทดสอบเอฟกับปัจจัย 5 ปัจจัย คือ อายุ รายได้ ความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉิน แบบแผนการผลิตพืช และความรู้สึกใจเย็นหรือสงบ และใช้สถิติทดสอบทีกับปัจจัย 3 ปัจจัย คือ การศึกษา ความปลอดภัยในชุมชน และความรู้สึกมีความสุข

การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี กลุ่มที่มีอายุ 41-60 ปี และกลุ่มที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตของทั้ง 3 กลุ่ม มีค่า F สถิติเท่ากับ 2.640 มีระดับนัยสำคัญของสถิติที่ 0.077 หรือความแตกต่างดังกล่าวมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 ส่วนการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้แตกต่างกัน เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท/ปี กลุ่มที่มีรายได้ 50,001-100,000 บาท/ปี และกลุ่มที่มีรายได้มากกว่า 100,000

บาทต่อปี ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มีค่า F สถิติเท่ากับ 3.643 มีระดับนัยสำคัญของสถิติที่ 0.030 หรือความแตกต่างดังกล่าวมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 สำหรับการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นขยวมฉุกเฉินแตกต่างกัน เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นขยวมฉุกเฉินระดับน้อย ระดับปานกลาง และระดับมาก ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มีค่า F สถิติเท่ากับ 18.818 มีระดับนัยสำคัญของสถิติที่ 0.000 หรือความแตกต่างดังกล่าวมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

ในส่วนของการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีแบบแผนการผลิตพืชแตกต่างกัน เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปลูกพืชเชิงเดี่ยว กลุ่มปลูกพืชผสมผสาน และกลุ่มปลูกพืชหมุนเวียน ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตระหว่างกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มีค่า F สถิติเท่ากับ 3.819 มีระดับนัยสำคัญของสถิติที่ 0.020 หรือความแตกต่างดังกล่าวมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ส่วนการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้สึกใจเย็นหรือสงบแตกต่างกัน เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ มีความรู้สึกใจเย็นหรือสงบแบบนานๆ ครั้ง แบบบางครั้ง และแบบเป็นประจำ ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มีค่า F สถิติเท่ากับ 4.014 มีระดับนัยสำคัญของสถิติที่ 0.021 หรือความแตกต่างดังกล่าวมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ข้อมูลผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ รายได้ ความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นขยวมฉุกเฉิน แบบแผนการผลิตพืช และความรู้สึกใจเย็นหรือสงบแตกต่างกันแสดงได้ดังตารางที่ 19

สำหรับการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 88.42 เป็นผู้ที่มิ่จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา 6 ปีหรือจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปลาย และมีกลุ่มตัวอย่างที่จบการศึกษาระดับอื่นๆ จำนวนน้อย ในการศึกษาครั้งนี้จึงใช้การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย และกลุ่มที่จบการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษาตอนปลาย ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม มีค่า T สถิติเท่ากับ -2.983 มีระดับนัยสำคัญของสถิติที่ 0.009 หรือ

ความแตกต่างดังกล่าวมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ส่วนการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีความปลอดภัยในชุมชนแตกต่างกัน เนื่องจากมีกลุ่มตัวอย่างที่มีความปลอดภัยในชุมชนระดับน้อยจำนวน 1 คน ระดับปานกลางจำนวน 35 คน และระดับมากจำนวน 59 คน การศึกษาครั้งนี้จึงเลือกทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความปลอดภัยในชุมชนระดับปานกลาง และกลุ่มที่มีความปลอดภัยในชุมชนระดับมาก ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิต 2 กลุ่ม มีค่า T สถิติเท่ากับ -4.464 มีระดับนัยสำคัญของสถิติที่ 0.000 หรือความแตกต่างดังกล่าวมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ รายได้ ความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉิน แบบแผนการผลิตพืช และความรู้สึกใจเย็นหรือสงบแตกต่างกัน

ปัจจัย	กลุ่ม	F	P-value
อายุ	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี	2.640	0.077
	41-60 ปี		
	มากกว่า 60 ปี		
รายได้	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท/ปี	3.643	0.030
	50,001-100,000 บาท/ปี		
	มากกว่า 100,000 บาท/ปี		
ความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉิน	น้อย	18.818	0.000
	ปานกลาง		
	มาก		
แบบแผนการผลิตพืช	พืชเชิงเดี่ยว	3.819	0.026
	พืชผสมผสาน		
	พืชหมุนเวียน		
ความรู้สึกใจเย็น/สงบ	นานๆ ครั้ง	4.014	0.021
	บางครั้ง		
	เป็นประจำ		

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ

ในส่วนของการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้สึกมีความสุขแตกต่างกัน เนื่องจากมีกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้สึกมีความสุขแบบนานๆ ครั้ง จำนวน 1 คน มีความรู้สึกมีความสุขแบบบางครั้งจำนวน 29 คน และมีความมีความสุขแบบเป็นประจำจำนวน 65 คน การศึกษาครั้งนี้จึงเลือกทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความรู้สึกมีความสุขแบบบางครั้ง และกลุ่มที่มีความรู้สึกมีความสุขแบบเป็นประจำ ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้สึกมีความสุขแบบบางครั้งกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้สึกมีความสุขแบบเป็นประจำมีค่า T สถิติเท่ากับ -4.125 มีระดับนัยสำคัญของสถิติที่ 0.000 หรือความแตกต่างดังกล่าวมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ข้อมูลผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษา ความปลอดภัยในชุมชน และความรู้สึกมีความสุขแตกต่างกัน แสดงได้ดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษา ความปลอดภัยในชุมชน และความรู้สึกมีความสุขแตกต่างกัน

ปัจจัย	กลุ่ม	T	P-value
การศึกษา	ประถมศึกษาตอนปลาย (6 ปี)	-2.982	0.009
	สูงกว่าประถมศึกษา (มากกว่า 6 ปี)		
ความปลอดภัยในชุมชน	ปานกลาง	-4.464	0.000
	มาก		
ความรู้สึกมีความสุข	บางครั้ง	-4.125	0.000
	เป็นประจำ		

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ

2. การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนเพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตพืชที่มีผลต่อคะแนนคุณภาพชีวิต

การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนเพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตพืชที่มีผลต่อคะแนนคุณภาพชีวิตในการศึกษาครั้งนี้ ใช้การนำตัวแปรอิสระเข้าสู่สมการครั้งละ 1 ตัว และเลือกเฉพาะตัวแปรที่เมื่อนำมาใส่ในสมการแล้วทำให้ค่าความสามารถในการอธิบายที่ปรับจากจำนวนตัวอย่างกับจำนวนตัวแปรให้เหมาะสม (Adjusted R-squared) เพิ่มขึ้น

ในการสร้างสมการถดถอยเชิงซ้อนครั้งนี้มีตัวแปรอิสระที่นำมาใส่ในสมการแล้วทำให้ค่า Adjusted R-squared เพิ่มขึ้นมีจำนวน 6 ตัวแปร คือ รายได้ ความปลอดภัยในชุมชน ความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉิน ความรู้สึกมีความสุข ความรู้สึกใจเย็นหรือสงบ และตัวแปรหุ่นการปลูกพืชหมุนเวียน ส่วนตัวแปรที่เมื่อนำมาใส่ในสมการแล้วไม่ทำให้ค่า Adjusted R-squared เพิ่มขึ้น คือ อายุ การศึกษา ตัวแปรหุ่นการปลูกพืชเชิงเดี่ยว และตัวแปรหุ่นการปลูกพืชผสมผสาน ในแบบจำลองสมการถดถอยที่ได้จากการวิเคราะห์ในครั้งนี้ ตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัวที่นำมาใช้สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของคะแนนคุณภาพชีวิตได้ประมาณร้อยละ 52.8 และมีค่า F-statistic เท่ากับ 16.383 แสดงว่า กลุ่มตัวแปรอิสระนี้สามารถอธิบายถึงคะแนนคุณภาพชีวิตได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

ผลจากการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน พบว่า ปัจจัยที่นำมาใช้เป็นตัวแปรมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรในสมการที่ประมาณได้มีเครื่องหมายเป็นบวกแสดงถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรและคะแนนคุณภาพชีวิตเป็นไปในทิศทางเดียวกันมี 5 ตัวแปร คือ รายได้ ความปลอดภัยในชุมชน ความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉิน ความรู้สึกมีความสุข และตัวแปรหุ่นการปลูกพืชหมุนเวียน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95, 99, 99, 95 และ 90 ตามลำดับ ซึ่งกล่าวได้ว่าเมื่อมีรายได้จำนวนมากขึ้น มีความปลอดภัยในชุมชนดีขึ้น มีความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉินเพิ่มขึ้น มีความรู้สึกมีความสุขสม่ำเสมอมากขึ้น และมีการเปลี่ยนแบบแผนการผลิตพืชมาเป็นการปลูกพืชแบบหมุนเวียน จะมีผลทำให้มีคะแนนคุณภาพชีวิตเพิ่มมากขึ้น สำหรับค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรในสมการที่ได้ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 คือ ความรู้สึกใจเย็นหรือสงบ ซึ่งรายละเอียดของผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนของปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตแสดงดังตารางที่ 21

การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ถดถอยบางส่วนมาตรฐาน (Standardized partial regression coefficient) หรือสัมประสิทธิ์เบต้า (Beta coefficient) เป็นการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบว่าตัวแปรอิสระตัวใดทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของค่าคะแนนคุณภาพชีวิตได้มากกว่ากัน ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ถดถอยบางส่วนมาตรฐาน พบว่า ความปลอดภัยในชุมชนมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยบางส่วนมาตรฐานเท่ากับ 0.3326 ความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉินมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยบางส่วนมาตรฐานเท่ากับ 0.3054 รายได้มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยบางส่วนมาตรฐานเท่ากับ 0.1772 และความรู้สึกมีความสุขมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยบางส่วนมาตรฐานเท่ากับ

0.1769 ดังนั้น ความปลอดภัยในชุมชนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อคะแนนคุณภาพชีวิตมากที่สุด รองลงมา เป็นความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉิน รายได้ และความรู้สึกมีความสุข ตามลำดับ

ตารางที่ 21 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนของปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตพืชที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์
รายได้	2.564E-05 (2.326)**
ความปลอดภัยในชุมชน	4.440 (4.217)***
ความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉิน	3.744 (3.823)***
ความรู้สึกมีความสุข	2.448 (2.011)**
ความรู้สึกใจเย็นหรือสงบ	1.397 (1.479)
ตัวแปรหุ่นการปลูกพืชหมุนเวียน	2.420 (2.213)*
ค่าคงที่	45.624 (12.038)***
R-squared	0.528
Adjusted R-squared	0.495
F-statistic	16.383***
N	95

หมายเหตุ: ให้ตัวอย่างที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวและตัวอย่างที่ปลูกพืชผสมผสานเป็นฐาน

ค่าในวงเล็บ คือ ค่า t-Statistic

*** แสดงนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

** แสดงนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

* แสดงนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90

บทที่ 7

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษาข้อมูลของเกษตรกรที่ทำการเกษตรในพื้นที่ชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน โดยใช้เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการศึกษาราย 95 ราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร และวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตพืชที่มีผลต่อคะแนนคุณภาพชีวิต เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ศึกษา และอาจนำไปปรับใช้สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและพื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทยต่อไปได้ในอนาคต โดยคุณภาพชีวิตที่นำมาใช้ในการศึกษานี้มีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านเศรษฐกิจ ด้านชีวิตครอบครัว ด้านการพัฒนาความรู้ และด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับ การวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตพืชที่มีผลต่อคะแนนคุณภาพชีวิตใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มด้วยสถิติทดสอบเอฟ (F-test Statistic) และสถิติทดสอบที (T-test Statistic) และใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple regression analysis)

จากการสำรวจสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นคู่สมรสที่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน มีอายุเฉลี่ยประมาณ 49 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย ในส่วนของรายได้กลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 70,705 บาทต่อปี มีรายจ่ายที่เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัวเฉลี่ยประมาณ 65,988 บาทต่อปี มีค่าใช้จ่ายในการลงทุนประกอบอาชีพประมาณ 17,893 บาทต่อปี ในส่วนของหนี้สินกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีหนี้สิน และส่วนใหญ่เป็นลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ โดยกลุ่มตัวอย่างมีหนี้สินเฉลี่ยประมาณ 58,222 บาท ในด้านการทำการเกษตรกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเกษตรกรผู้ปลูกพืชเชิงเดี่ยวจำนวน 38 ราย ปลูกพืชผสมผสานจำนวน 24 ราย และปลูกพืชหมุนเวียนจำนวน 33 ราย ในเรื่องของสภาพสังคมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าในชุมชนไม่มีปัญหาอาชญากรรมในชุมชน ส่วนความปลอดภัยในชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่ามีความปลอดภัยอยู่ใน

ระดับมาก สำหรับความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉินส่วนใหญ่เห็นว่าตนเองมีความสามารถในระดับมาก ในส่วนของปัญหาสุขภาพจิตในชุมชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าตนเองอาศัยอยู่ในชุมชนที่มีปัญหาสุขภาพจิตรุนแรงปานกลาง สำหรับปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับความสุขกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้สึกมีความสุขและมีความรู้สึกใจเย็นหรือสงบอยู่เป็นประจำ ในเรื่องของ การให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวมากเป็นอันดับ 1 รองลงมาเป็นด้านสุขภาพอนามัย ด้านการพัฒนาความรู้ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับ ตามลำดับ ในส่วนของผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์สามารถสรุปได้ดังนี้

การศึกษาคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดี 2 ด้าน คือ ด้านชีวิตครอบครัว และด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับ ส่วนคุณภาพชีวิตในด้านสุขภาพอนามัย ด้านเศรษฐกิจ และด้านการพัฒนาความรู้ มีคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง โดยตัวชี้วัดของคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ตัวชี้วัดการตรวจสุขภาพ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความสม่ำเสมอในการตรวจสุขภาพน้อย โดยเฉพาะในกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวมีความสม่ำเสมอของการตรวจสุขภาพน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ ตัวชี้วัดที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำ คือ ความเพียงพอของรายได้ และความมั่นคงของรายได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย รวมถึงมีความมั่นคงของรายได้น้อย ในส่วนของคุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาความรู้ ตัวชี้วัดที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำ คือ ความถี่ในการได้รับข่าวสารหนังสือพิมพ์ และการเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านหนังสือพิมพ์น้อย รวมถึงได้รับการส่งเสริมความรู้ผ่านการเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนน้อย

การวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการผลิตพืชที่มีผลต่อคะแนนคุณภาพชีวิต ในการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มด้วยสถิติทดสอบเอฟ (F-test Statistic) และสถิติทดสอบที (T-test Statistic) พบว่า ปัจจัยที่มีผลทำให้กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน คือ อายุ การศึกษา รายได้ ความปลอดภัยในชุมชน ความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉิน ความรู้สึกมีความสุข ความรู้สึกใจเย็นหรือสงบ และแบบแผนการผลิตพืช ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตด้วยสมการถดถอยเชิงซ้อน ทำให้ทราบได้ว่า เมื่อมีรายได้จำนวนมากขึ้น มีความปลอดภัยในชุมชนดีขึ้น มีความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉินเพิ่มขึ้น มีความรู้สึกมีความสุขสม่ำเสมอมากขึ้น และมีการเปลี่ยนแบบแผนการผลิตพืช

มาเป็นการปลูกพืชแบบหมุนเวียน จะมีผลทำให้มีคะแนนคุณภาพชีวิตเพิ่มมากขึ้นหรือมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สำหรับการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ถดถอยบางส่วนมาตรฐานจากสมการถดถอยเชิงซ้อนที่ได้ ทำให้ทราบว่า ปัจจัยทางสังคม คือ ความปลอดภัยในชุมชน และความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉินเป็นปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตมากกว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจ คือ รายได้ และปัจจัยด้านจิตใจ คือ ความรู้สึกมีความสุข เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตน้อยกว่าปัจจัยทางสังคม และปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ชลประทานน้ำอูนในครั้งนี้ ได้นำไปสู่ข้อเสนอแนะบางประการที่อาจก่อให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจในการศึกษาที่ต้องการศึกษาในครั้งต่อไป โดยแบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

1.1 การส่งเสริมทางการเกษตรของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรให้เกษตรกรปลูกพืชหมุนเวียน ซึ่งเป็นแนวทางการทำเกษตรที่สามารถทำให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ จึงควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายมากขึ้น แต่ในปัจจุบันกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกพืชแบบหมุนเวียนมีการใช้สารเคมีมากกว่ากลุ่มที่ปลูกพืชแบบอื่นๆ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรมีการปรับปรุงการผลิตให้มีการใช้สารเคมีน้อยลงก่อนการนำมาส่งเสริมให้เกษตรกรปฏิบัติเพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

1.2 เรื่องของปัจจัยทางด้านสังคม ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในชุมชน และความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉินเป็นปัจจัยด้านที่มีความสำคัญกว่าปัจจัยด้านอื่นๆ ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงควรมีการพัฒนาปัจจัยด้านสังคมเป็นอันดับแรก โดยหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชนควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนให้ช่วยเหลือป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในชุมชน มีการพัฒนาความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในชุมชน ควรส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรที่มีหน้าที่ช่วยเหลือและดูแลความ

ปลอดภัยของชุมชน และมีการพัฒนาสาธารณูปโภคด้านการติดต่อสื่อสารให้ประชาชนในชุมชนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและใช้งานได้อย่างสะดวก

1.3 เรื่องของปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตในภาพรวมที่ดีขึ้น ดังนั้น เกษตรกรควรมีการแสวงหาแนวทางในการทำงานที่นำมาสู่การเพิ่มรายได้เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัว ในส่วนของภาครัฐควรมีการส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มผลตอบแทนจากการทำเกษตร เพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

1.4 เรื่องของปัจจัยด้านจิตใจ หน่วยงานด้านสาธารณสุขควรมีการส่งเสริมองค์ความรู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการควบคุมอารมณ์ความรู้สึกเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพจิตที่ดี สามารถปรับจิตใจและอารมณ์ความรู้สึกของตนเองได้อย่างเหมาะสม โดยสุขภาพจิตที่ดีมีความสงบและมีความสุขอยู่อย่างสม่ำเสมอมีผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้นได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตและปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่อง เพราะสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างรวดเร็วกว่าในอดีต การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นย่อมมีผลต่อองค์ประกอบต่างๆ ของคุณภาพชีวิต และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ดังนั้น การศึกษารั้งต่อไปในพื้นที่ควรมีการเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตและปัจจัยที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ควบคู่กับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2.2 ควรมีการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตในครั้งต่อไปในพื้นที่อื่นๆ เนื่องจากประชาชนในแต่ละชุมชนหรือท้องถิ่นมีลักษณะการดำรงชีวิตและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันทำให้ปัจจัยที่มีผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีจึงแตกต่างกัน แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีจำเป็นต้องเกิดจากการศึกษาคุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชนนั้นๆ ดังนั้น การศึกษาคุณภาพชีวิตและปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องควรมีการศึกษาในพื้นที่อื่นๆ เพื่อให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ของประเทศเพื่อเป็นองค์ความรู้สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนโดยรวม

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. 2549. รายงานคุณภาพชีวิตคนไทย จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2549. กรุงเทพมหานคร: บริษัท บีทีเอสเพรส จำกัด.
- _____. 2550. รายงานคุณภาพชีวิตคนไทย จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2550. กรุงเทพมหานคร: บริษัท บีทีเอสเพรส จำกัด.
- กรมชลประทาน. 2553. รายงานข้อมูลสารสนเทศโครงการชลประทาน ปีงบประมาณ 2552 (Online). http://www.rid.go.th/2009/_data/docs/stat52.pdf., 12 สิงหาคม 2553.
- เกื้อ วงศ์บุญสิน. 2538. ประชากรกับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน. 2553. หน้าที่รับผิดชอบโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน (Online). <http://www.namoon.go.th/>., 12 สิงหาคม 2553.
- ขจรธรรม ไผ่ตาแก้ว. 2553. ผู้ใหญ่บ้าน บ้าน โลกเลาะ หมู่ที่ 4 ตำบลขมิ้น. สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2553.
- ชนินทร์ จารุจันทร์. 2540. คุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดิน. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานวิจัยการปฏิรูปที่ดิน กองวิชาการและแผนงานสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- คุษฎี อายุวัฒน์. 2548. “มาตรวัดคุณภาพชีวิต: ศึกษากรณีประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย.” วารสารประชากรศาสตร์ ปีที่ 21 (1): 41-62.
- เทเวศร์ พิริยะพจนท์ และคณะ. 2553. สุขภาพดีถ้วนหน้า (Online). www.swu.ac.th/royal/book6., 12 สิงหาคม 2553.

ธงชัย เจริญชัยชนะ. 2546. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานของประชากรไทย
ในชนบท. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปรารภนา เรื่องสวัสดิ์. 2553. ผู้ใหญ่บ้าน บ้านไร่ หมู่ที่ 15 ตำบลไร่. สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2553.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2531. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน

วรทัศน์ อินทร์คัมพร. 2546. การส่งเสริมการเกษตรกับการพัฒนาชนบท. เชียงใหม่: ภาควิชา
ส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2534. การบริหารการพัฒนาชนบทเปรียบเทียบ: การบริหารการพัฒนาชนบท
ตามแนวทางแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ความจำเป็นพื้นฐานและโครงการอีสานเขียว.
กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์

เสกสิน ศรีวัฒนานุกุลกิจ และคณะ. 2552. รายงานการวิจัยดัชนีความสุขในครอบครัวและชุมชน
ของประเทศไทย. เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สนธยา พลศรี. 2545. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โอ
เดียนสโตร์

สมพร แก้วทงศ์. 2540. งานวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนาและ
หมู่บ้านทั่วไป จังหวัดนราธิวาส. สงขลา: ฝ่ายวางแผนและวิจัย ศูนย์การศึกษานอก
โรงเรียนภาคใต้ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ.

สสุระ เสียงสนั่น. 2550. ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรหุบกะพง.
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สัตยา ลีทอง. 2553. ผู้ใหญ่บ้าน บ้านด่านพัฒนา หมู่ที่ 10 ตำบลแร่. สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2553.

สาตินี เทพสุวรรณ. 2550. **ดัชนีความอยู่ดีมีสุขมวลรวมของคนไทย: ความสำคัญของภาคประชาชน.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยประชากรและสังคม, มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุภางค์ จันทวานิช และวิศนี ศิลตระกูล. 2539. “การพัฒนาแนวคิดและเครื่องชี้วัดสังคมและคุณภาพชีวิตในต่างประเทศ” ใน อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ่ำ. (บรรณาธิการ). **การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 41-117.

สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ. 2540. **เปรียบเทียบแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ชุด 100 ตัวชี้วัด และ 26 ตัวชี้วัด.** เชียงใหม่: โรงพยาบาลสวนปรุง จ.เชียงใหม่ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2553. **ดัชนีความอยู่ดีมีสุข** (Online). <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=107>., 12 สิงหาคม 2553.

สำนักงานจังหวัดสกลนคร. 2554. **ข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดสกลนคร** (Online). <http://www.sakonkakhon.go.th/tour/index.html>., 1 มกราคม 2554.

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร. 2551. **รายงานคุณภาพชีวิตประชาชนจังหวัดสกลนคร จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ประจำปี 2551.** สกลนคร: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2553. **ข้อมูลพื้นฐานเศรษฐกิจการเกษตรปี 2552** (Online). http://www.oae.go.th/main.php?filename=journal_all., 12 สิงหาคม 2553.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2553. **ดัชนีความผาสุกของเกษตรกรปี 2553** (Online). http://www.oae.go.th/main.php?filename=journal_all., 10 ธันวาคม 2553.

สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2548. รายงานผลการศึกษาโครงการ
กำหนดดัชนีคุณภาพชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงการ
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2541. รายงานวิจัย คุณภาพชีวิตของคน
กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: ทิพนตร์การพิมพ์.

_____. 2541. รายงานวิจัย คุณภาพชีวิตของคนไทยในเขตเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
กรุงเทพมหานคร: ทิพนตร์การพิมพ์.

_____. 2541. รายงานวิจัย คุณภาพชีวิตของคนไทยในเขตเมืองภาคเหนือ. กรุงเทพมหานคร:
ทิพนตร์การพิมพ์.

_____. 2541. รายงานวิจัย คุณภาพชีวิตของคนไทยในเขตเมืองภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: ทิพ
นตร์การพิมพ์.

_____. 2542. รายงานวิจัย คุณภาพชีวิตของคนไทยในเขตเมืองภาคกลาง. กรุงเทพมหานคร:
ทิพนตร์การพิมพ์.

_____. 2545. รายงานวิจัย คุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานครในยุคเศรษฐกิจถดถอย.
กรุงเทพมหานคร: ทิพนตร์การพิมพ์.

_____. 2551. รายงานวิจัย คุณภาพชีวิตของคนไทย ปี 2551 (Online).
www.swu.ac.th/royal/book6., 30 สิงหาคม 2553.

สำนักส่งเสริมส่งเสริมสุขภาพ. 2553. มิติของคุณภาพชีวิต WHO (Online). <http://203.157.64.26/ewtadmin/ewt/hp/download/elderly/PPT%20%2029-30%20มค.51/อ.พงษ์ศิริ/ดัชนีชีวิต.pt.>,
12 สิงหาคม 2553.

หัตถ์ สัพโส. 2553. ผู้ใหญ่บ้าน บ้านเปือย หมู่ที่ 2 ตำบลวังยาง. สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2553.

อัจฉรา นวจินดา. 2553. **ทฤษฎีคุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง** (Online).

www.thaipopulation.org/Stable/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=71&Itemid=59., 30 สิงหาคม 2553.

Hopkins. M. and Van Der Hoeven, Ralph. 1983. **Basic Needs in Development Planning**. Great Britain: Biddles Ltd. อ้างใน เกื้อ วงศ์บุญสิน. 2538. **ประชากรกับการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The WHO Group, 1994. **The Development of The World Health Organization Quality of Life Assessment Instrument**. In J. Orley, & W. Kuyken (eds.) *Quality of Life Assessment: International Perspective* (pp. 41-57), New York : Springer-Verlag. อ้างใน สุวัฒน์ มหัตถ์นิรันดร์กุล และคณะ. 2540. **เปรียบเทียบแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุด 100 ตัวชี้วัด และ 26 ตัวชี้วัด**. เชียงใหม่: โรงพยาบาลสวนปรุง จ.เชียงใหม่ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.

UNESCO. 1993. **Quality of Life Improvement Programmes**. Bangkok: UNESCO Regional Office. อ้างใน สุภางค์ จันทวานิช และวิศนี ศิลตระกุล. 2539. “การพัฒนาแนวคิดและเครื่องชี้วัดสังคมและคุณภาพชีวิตในต่างประเทศ” ใน อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ่ำ. (บรรณาธิการ). **การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 41-117.

United Nations. 1990. **Study on the Development of Quality of Life Indicators in Asia and the Pacific**. UN. อ้างใน สุภางค์ จันทวานิช และวิศนี ศิลตระกุล. 2539. “การพัฒนาแนวคิดและเครื่องชี้วัดสังคมและคุณภาพชีวิตในต่างประเทศ” ใน อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ่ำ. (บรรณาธิการ). **การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 41-117.

ตารางผนวกที่ 1 การคำนวณค่าคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิต

ดัชนี	ตัวชี้วัด	ข้อคำถาม
สุขภาพอนามัย $H = I_1 + I_2 + I_3 + I_4$	การบริโภคอาหารอย่าง เพียงพอและมีการเลือก อาหารที่ดีต่อสุขภาพ	1. ท่านคิดว่าท่านบริโภคอาหารอย่างมีความสุข และ พอเพียงกับความต้องการมากน้อยเพียงใด มาก = 3 คะแนน ปานกลาง = 2 คะแนน น้อย = 1 คะแนน
		2. ท่านเลือกรับประทานอาหารที่ดีต่อสุขภาพมาก น้อยเพียงใด มาก = 3 คะแนน ปานกลาง = 2 คะแนน น้อย = 1 คะแนน
		3. โดยปกติท่านสูบบุหรี่หรือไม่ ไม่เคยสูบบุหรี่หรือเคยสูบแต่เลิกแล้ว = 3 คะแนน สูบ นานๆ ครั้ง = 2 คะแนน สูบเป็นประจำ = 1 คะแนน
		4. โดยปกติท่านดื่มสุราหรือไม่ ไม่เคยดื่มหรือเคยดื่มแต่เลิกแล้ว = 3 คะแนน ดื่ม นานๆ ครั้ง = 2 คะแนน ดื่มเป็นประจำ = 1 คะแนน
	การไม่สูบบุหรี่และดื่มสุรา	
	$I_1 = \left(\left(\frac{\text{คะแนนข้อ 1}}{3} + \frac{\text{คะแนนข้อ 2}}{3} \right) / 2 \right) \times 25$	
	$I_2 = \left(\left(\frac{\text{คะแนนข้อ 3}}{3} + \frac{\text{คะแนนข้อ 4}}{3} \right) / 2 \right) \times 25$	
	เวลาว่างและการนอนหลับ พักผ่อน	5. ท่านคิดว่าท่านพักผ่อน นอนหลับอย่างเพียงพอ มากน้อยเพียงใด มาก = 3 คะแนน ปานกลาง = 2 คะแนน น้อย = 1 คะแนน
	$I_3 = \left(\left(\frac{\text{คะแนนข้อ 5}}{3} + \frac{\text{คะแนนข้อ 6}}{3} \right) / 2 \right) \times 25$	
	ความสม่ำเสมอในการตรวจ สุขภาพ	6. ท่านมีเวลาว่างเพื่อพักผ่อนหรือทำกิจกรรมมาก น้อยเพียงใด มาก = 3 คะแนน ปานกลาง = 2 คะแนน น้อย = 1 คะแนน
	$I_4 = \frac{\text{คะแนนข้อ 7}}{3} \times 25$	
		7. ท่านได้รับการตรวจสุขภาพทั่วไป ตรวจปีสภาวะ หรือตรวจปริมาณสารเคมีตกค้างในเลือด บ่อยเท่าไร มากกว่า 1 ครั้งต่อปี = 3 คะแนน ปีละครั้ง = 2 คะแนน น้อยกว่าปีละครั้ง = 1 คะแนน

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ดัชนี	ตัวชี้วัด	ข้อคำถาม
เศรษฐกิจ $E = I_5 + I_6 + I_7 + I_8 + I_9$	ความสามารถในการทำงาน หารายได้ $I_5 = \frac{\text{คะแนนข้อ 8}}{3} \times 20$	8. ท่านคิดว่าท่านมีความสามารถในการทำงานหา รายได้มากน้อยเพียงใด มาก = 3 คะแนน ปานกลาง = 2 คะแนน น้อย = 1 คะแนน
	ความเพียงพอของรายได้ $I_6 = \frac{\text{คะแนนข้อ 9}}{2} \times 20$	9. ท่านคิดว่ารายได้ทั้งหมดที่ได้รับเพียงพอต่อการดำรง ชีพหรือไม่ เพียงพอ = 2 คะแนน ไม่เพียงพอ = 1 คะแนน
	ความมั่นคงของรายได้ $I_7 = \frac{\text{คะแนนข้อ 10}}{3} \times 20$	10. ท่านคิดว่าท่านมีรายได้ที่มั่นคงมากน้อยเพียงใด มาก = 3 คะแนน ปานกลาง = 2 คะแนน น้อย = 1 คะแนน
	การมีที่อยู่อาศัยเป็นของ ตนเอง $I_8 = \frac{\text{คะแนนข้อ 11}}{2} \times 20$	11. ท่านอาศัยอยู่ใน บ้านของตนเอง = 2 คะแนน บ้านพักหรือบ้านเช่า = 1 คะแนน
	การมีที่ดินทำกินเป็นของ ตนเอง $I_9 = \frac{\text{คะแนนข้อ 12}}{2} \times 20$	12. ท่านมีที่ดินทำกินเป็นของตนเองหรือไม่ มี = 2 คะแนน ไม่มี = 1 คะแนน
ชีวิตครอบครัว $F = I_{10} + I_{11} + I_{12} + I_{13} + I_{14}$	ครอบครัวอาศัยอยู่ด้วยกัน หรือส่งข่าวหากันเมื่ออยู่ ห่างไกล $I_{10} = \frac{\text{คะแนนข้อ 13}}{2} \times 20$	13. ท่านมีสมาชิกในครอบครัวอาศัยอยู่ด้วยกัน หรือส่ง ข่าวหากันเมื่ออยู่ห่างไกลมากน้อยเพียงใด มาก = 3 คะแนน ปานกลาง = 2 คะแนน น้อย = 1 คะแนน
	การมีคนในครอบครัวที่ สามารถปรับทุกข์ $I_{11} = \frac{\text{คะแนนข้อ 14}}{3} \times 20$	14. ท่านคิดว่าท่านมีคนในครอบครัวที่สามารถปรับ ทุกข์ด้วยได้มากน้อยเพียงใด มาก = 3 คะแนน ปานกลาง = 2 คะแนน น้อย = 1 คะแนน
	การมีโอกาสเลี้ยงดูและสั่ง สอนลูกหลาน $I_{12} = \frac{\text{คะแนนข้อ 15}}{3} \times 20$	15. ท่านคิดว่าท่านมีโอกาเลี้ยงดูและสั่งสอนลูกหลาน มากน้อยเพียงใด มาก = 3 คะแนน ปานกลาง = 2 คะแนน น้อย = 1 คะแนน

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ดัชนี	ตัวชี้วัด	ข้อคำถาม
ชีวิตครอบครัว (ต่อ) $F = I_{10} + I_{11} + I_{12} + I_{13} + I_{14}$	การมีผู้ให้การดูแลเมื่อเจ็บป่วย	16. ท่านมีผู้ให้การดูแลเมื่อเจ็บป่วยมากน้อยเพียงใด
	$I_{13} = \frac{\text{คะแนนข้อ 16}}{3} \times 20$	มาก = 3 คะแนน ปานกลาง = 2 คะแนน น้อย = 1 คะแนน
ชีวิตครอบครัว (ต่อ) $F = I_{10} + I_{11} + I_{12} + I_{13} + I_{14}$	การทำกิจกรรมในครอบครัวร่วมกัน	17. ท่านมีการทำกิจกรรมในครอบครัวร่วมกันมากน้อยเพียงใด
	$I_{14} = \frac{\text{คะแนนข้อ 17}}{3} \times 20$	มาก = 3 คะแนน ปานกลาง = 2 คะแนน น้อย = 1 คะแนน
การพัฒนาคำถาม $S = I_{15} + I_{16} + I_{17} + I_{18}$	การเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานภาครัฐหรือบริษัทเอกชน	18. ท่านเคยเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานภาครัฐหรือบริษัทเอกชนหรือไม่ เคย = 2 คะแนน ไม่เคย = 1 คะแนน
	$I_{15} = \frac{\text{คะแนนข้อ 18}}{2} \times 25$	
การพัฒนาคำถาม $S = I_{15} + I_{16} + I_{17} + I_{18}$	ความถี่ในการได้รับข่าวสารจากเสียงตามสาย	19. ความถี่ในการได้รับข่าวสารจากเสียงตามสายในหมู่บ้าน/ชุมชนมีมากน้อยเพียงใด
	$I_{16} = \frac{\text{คะแนนข้อ 19}}{3} \times 25$	มาก = 3 คะแนน ปานกลาง = 2 คะแนน น้อย = 1 คะแนน
การพัฒนาคำถาม $S = I_{15} + I_{16} + I_{17} + I_{18}$	ความถี่ในการได้รับข่าวสารจากวิทยุ	20. ความถี่ในการได้รับข่าวสารจากวิทยุมีมากน้อยเพียงใด
	$I_{17} = \frac{\text{คะแนนข้อ 20}}{3} \times 25$	มาก = 3 คะแนน ปานกลาง = 2 คะแนน น้อย = 1 คะแนน
การพัฒนาคำถาม $S = I_{15} + I_{16} + I_{17} + I_{18}$	ความถี่ในการได้รับข่าวสารหนังสือพิมพ์	21. ความถี่ในการได้รับข่าวสารหนังสือพิมพ์มีมากน้อยเพียงใด
	$I_{18} = \frac{\text{คะแนนข้อ 21}}{3} \times 25$	มาก = 3 คะแนน ปานกลาง = 2 คะแนน น้อย = 1 คะแนน

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ดัชนี	ตัวชี้วัด	ข้อความ
สิทธิและการเป็นที่ ยอมรับ $R = I_{19} + I_{20} + I_{21} + I_{22}$	การได้รับสิทธิ์และการรักษา ที่เท่าเทียม $I_{19} = \frac{\text{คะแนนข้อ 22}}{3} \times 25$	22. การบริการด้านสาธารณสุขตามสิทธิ์ที่ท่าน ได้รับเทียบกับผู้ที่มีสิทธิ์ในการรักษาแบบอื่นๆ นั้นเป็นอย่างไร มีสิทธิ์ได้รับเท่าเทียม = 3 คะแนน มีสิทธิ์ได้รับ ไม่เท่าเทียม = 2 คะแนน ไม่มีสิทธิ์ = 1 คะแนน
	การมีสิทธิ์และไปใช้สิทธิ์ใน การเลือกตั้ง $I_{20} = \frac{\text{คะแนนข้อ 23}}{2} \times 25$	23. ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นครั้งสุดท้ายท่าน มีสิทธิ์และไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งหรือไม่ มีสิทธิ์และไปใช้สิทธิ์ = 2 คะแนน มีสิทธิ์แต่ไม่ ไปใช้สิทธิ์ = 1 คะแนน
	การได้แสดงความคิดเห็นและ เป็นที่ยอมรับ $I_{21} = \frac{\text{คะแนนข้อ 24}}{3} \times 25$	24. ท่านมีส่วนในการแสดงความคิดเห็นเพื่อ ประโยชน์ของชุมชนหรือไม่ มีและเป็นที่ยอมรับ = 3 คะแนน มีแต่ไม่ได้รับ การยอมรับ = 2 คะแนน ไม่มี = 1 คะแนน
	การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ หรือสมาชิกของกลุ่ม $I_{22} = \frac{\text{คะแนนข้อ 25}}{2} \times 25$	25. ท่านเป็นสมาชิกของกลุ่ม ชมรม หรือสถาบัน ใดหรือไม่ เป็น = 2 คะแนน ไม่เป็น = 1 คะแนน
ที่มา: จากการกำหนดของผู้ศึกษา		

ตารางผนวกที่ 2 รายละเอียดคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ	พืชเชิงเดี่ยว คน (ร้อยละ)	พืชผสมผสาน คน (ร้อยละ)	พืชหมุนเวียน คน (ร้อยละ)	รวม คน (ร้อยละ)
การบริโภคอาหารอย่างเพียงพอ				
และมีการเลือกอาหารที่ดีต่อ				
สุขภาพ				
การบริโภคอาหารอย่างมี				
ความสุขและพอเพียง				
น้อย	2 (5.26)	3 (12.50)	3 (9.09)	8 (8.42)
ปานกลาง	20 (52.63)	15 (62.50)	16 (48.48)	51 (53.68)
มาก	16 (42.11)	6 (25.00)	14 (42.42)	36 (37.89)
การเลือกรับประทานอาหารที่ดี				
ต่อสุขภาพ				
น้อย	2 (5.26)	2 (8.33)	1 (3.03)	5 (5.26)
ปานกลาง	23 (60.53)	8 (33.33)	18 (54.55)	49 (51.58)
มาก	13 (34.21)	14 (58.33)	14 (42.42)	41 (43.16)
คะแนนตัวชี้วัดการบริโภคอาหาร				
อย่างเพียงพอและมีการเลือก	19.41	19.27	19.70	19.47
อาหารที่ดีต่อสุขภาพ				
การไม่สูบบุหรี่และดื่มสุรา				
การสูบบุหรี่				
เป็นประจำ	5 (13.16)	5 (20.83)	5 (15.15)	15 (15.79)
นานๆ ครั้ง	1 (2.63)	1 (4.17)	2 (6.06)	4 (4.21)
ไม่เคยสูบและเลิกสูบแล้ว	32 (84.21)	18 (75.00)	26 (78.79)	76 (80.00)
การดื่มสุรา				
เป็นประจำ	2 (5.26)	-	3 (9.09)	5 (5.26)
นานๆ ครั้ง	13 (34.21)	10 (41.67)	10 (30.30)	33 (34.74)
ไม่เคยดื่มและเลิกดื่มแล้ว	23 (60.53)	14 (58.33)	20 (60.61)	57 (60.00)
คะแนนตัวชี้วัดการไม่สูบบุหรี่				
และดื่มสุรา	21.93	21.35	21.46	21.62

ตารางผนวกที่ 2 (ต่อ)

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ	พืชเชิงเดี่ยว คน (ร้อยละ)	พืชผสมผสาน คน (ร้อยละ)	พืชหมุนเวียน คน (ร้อยละ)	รวม คน (ร้อยละ)
เวลาว่างและการนอนหลับ				
พักผ่อน				
การพักผ่อนนอนหลับอย่าง				
เพียงพอ				
น้อย	4 (10.53)	2 (8.33)	2 (6.06)	8 (8.42)
ปานกลาง	16 (42.11)	4 (16.67)	12 (36.36)	32 (33.68)
มาก	18 (47.37)	18 (75.00)	19 (57.58)	55 (57.89)
การมีเวลาว่างเพื่อพักผ่อนหรือ				
ทำกิจกรรม				
น้อย	5 (13.16)	3 (12.50)	3 (9.09)	11 (11.58)
ปานกลาง	16 (42.11)	9 (37.50)	10 (30.30)	35 (36.84)
มาก	17 (44.74)	12 (50.00)	20 (60.61)	49 (51.58)
คะแนนตัวชี้วัดเวลาว่างและการ นอนหลับพักผ่อน	19.52	21.01	20.96	20.39
ความสม่ำเสมอในการตรวจ				
สุขภาพ				
น้อยกว่าปีละครั้ง	10 (26.32)	5 (20.83)	3 (9.09)	18 (18.95)
ปีละครั้ง	23 (60.53)	10 (41.67)	20 (60.61)	53 (55.79)
มากกว่า 1 ครั้งต่อปี	5 (13.16)	9 (37.50)	10 (30.30)	24 (25.26)
คะแนนตัวชี้วัดความสม่ำเสมอใน การตรวจสุขภาพ	15.57	18.06	18.43	17.19
ที่มา: จากการสำรวจ				

ตารางผนวกที่ 3 รายละเอียดคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ	พืชเชิงเดี่ยว คน (ร้อยละ)	พืชผสมผสาน คน (ร้อยละ)	พืชหมุนเวียน คน (ร้อยละ)	รวม คน (ร้อยละ)
ความสามารถในการทำงานหารายได้				
น้อย	7 (18.42)	2 (8.33)	3 (9.09)	12 (12.63)
ปานกลาง	20 (52.63)	13 (54.17)	16 (48.48)	49 (51.58)
มาก	11 (28.95)	9 (37.50)	14 (42.42)	34 (35.79)
คะแนนตัวชี้วัดความสามารถในการ ทำงานหารายได้	14.04	15.28	15.56	14.88
ความเพียงพอของรายได้				
เพียงพอ	11 (28.95)	6 (25.00)	9 (27.27)	26 (27.37)
ไม่เพียงพอ	27 (71.05)	18 (75.00)	24 (72.73)	69 (72.63)
คะแนนตัวชี้วัดความเพียงพอของ รายได้	12.89	12.50	12.73	12.74
ความมั่นคงของรายได้				
น้อย	12 (31.58)	8 (33.33)	9 (27.27)	29 (30.53)
ปานกลาง	22 (57.89)	14 (58.33)	20 (60.61)	56 (58.95)
มาก	4 (10.53)	2 (8.33)	4 (12.12)	10 (10.53)
คะแนนตัวชี้วัดความมั่นคงของรายได้	11.93	11.67	12.32	12
การมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง				
บ้านพักหรือบ้านเช่า	2 (5.26)	- -	- -	2 (2.11)
บ้านของตนเอง	36 (94.74)	24 (100)	33 (100)	93 (97.89)
คะแนนตัวชี้วัดการมีที่อยู่อาศัยเป็น ของตนเอง	19.47	20	20	19.79
การมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง				
ไม่มี	1 (2.63)	1 (4.17)	- -	2 (2.11)
มี	37 (97.37)	23 (95.83)	33 (100)	93 (97.89)
คะแนนตัวชี้วัดการมีที่ดินทำกินเป็น ของตนเอง	19.74	19.58	20	19.79

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 4 รายละเอียดคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

คุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว	พืชเชิงเดี่ยว คน (ร้อยละ)	พืชผสมผสาน คน (ร้อยละ)	พืชหมุนเวียน คน (ร้อยละ)	รวม คน (ร้อยละ)
ครอบครัวอาศัยอยู่ด้วยกัน หรือส่ง ข้าวหากันเมื่ออยู่ห่างไกล				
น้อย	2 (5.26)	2 (8.33)	2 (6.06)	6 (6.32)
ปานกลาง	21 (55.26)	7 (29.17)	11 (33.33)	39 (41.05)
มาก	15 (39.47)	15 (62.50)	20 (60.61)	50 (52.63)
คะแนนตัวชี้วัดครอบครัวอาศัยอยู่ ร่วมกัน หรือส่งข้าวหากันเมื่ออยู่กัน ไกล	15.61	16.94	16.97	16.42
การมีคนในครอบครัวที่สามารถปรับ ทุกข์				
น้อย	1 (2.63)	1 (4.17)	- -	2 (2.11)
ปานกลาง	17 (44.74)	7 (29.17)	9 (27.27)	33 (34.74)
มาก	20 (52.63)	16 (66.67)	24 (72.73)	60 (63.16)
คะแนนตัวชี้วัดการมีคนในครอบครัว ที่สามารถปรับทุกข์	16.67	17.50	18.18	17.40
การมีโอกาสเลี้ยงดูและสั่งสอน				
ลูกหลาน				
น้อย	2 (5.26)	4 (16.67)	1 (3.03)	7 (7.37)
ปานกลาง	18 (47.37)	6 (25.00)	12 (36.36)	36 (37.89)
มาก	18 (47.37)	14 (58.33)	20 (60.61)	52 (54.74)
คะแนนตัวชี้วัดการมีโอกาสเลี้ยงดู และสั่งสอนลูกหลาน	16.14	16.11	17.17	16.49
การมีผู้ให้การดูแลเมื่อเจ็บป่วย				
น้อย	5 (13.16)	1 (4.17)	1 (3.03)	7 (7.37)
ปานกลาง	11 (28.95)	8 (33.33)	9 (27.27)	28 (29.47)
มาก	22 (57.89)	15 (62.50)	23 (69.70)	60 (63.16)
คะแนนตัวชี้วัดการมีผู้ให้การดูแลเมื่อ เจ็บป่วย	16.32	17.22	17.78	17.05

ตารางผนวกที่ 4 (ต่อ)

คุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว	พืชเชิงเดี่ยว คน (ร้อยละ)	พืชผสมผสาน คน (ร้อยละ)	พืชหมุนเวียน คน (ร้อยละ)	รวม คน (ร้อยละ)
การทำกิจกรรมในครอบครัวร่วมกัน				
น้อย	4 (10.53)	3 (12.50)	1 (3.03)	8 (8.42)
ปานกลาง	16 (42.11)	7 (29.17)	10 (30.30)	33 (34.74)
มาก	18 (47.37)	14 (58.33)	22 (66.67)	54 (56.84)
คะแนนตัวชี้วัดการทำกิจกรรมใน ครอบครัวร่วมกัน	15.79	16.39	17.58	16.56

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 5 รายละเอียดคุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

คุณภาพชีวิตด้านการพัฒนา ความรู้	พืชเชิงเดี่ยว คน (ร้อยละ)	พืชผสมผสาน คน (ร้อยละ)	พืชหมุนเวียน คน (ร้อยละ)	รวม คน (ร้อยละ)
การเข้ารับการอบรมจากหน่วย งานภาครัฐหรือบริษัทเอกชน				
ไม่เคย	31 (81.58)	17 (70.83)	24 (72.73)	72 (75.79)
เคย	7 (18.42)	7 (29.17)	9 (27.27)	23 (24.21)
คะแนนตัวชี้วัดการเข้ารับการ อบรมจากหน่วยงานภาครัฐหรือ บริษัทเอกชน	14.80	16.15	15.91	15.53
ความถี่ในการได้รับข่าวสารจาก เสียงตามสาย				
น้อย	1 (2.63)	1 (4.17)	1 (3.03)	3 (3.16)
ปานกลาง	5 (13.16)	2 (8.33)	2 (6.06)	9 (9.47)
มาก	32 (84.21)	21 (87.50)	30 (90.91)	83 (87.37)
คะแนนตัวชี้วัดความถี่ในการ ได้รับข่าวสารจากเสียงตามสาย	23.46	23.61	23.99	23.68

ตารางผนวกที่ 5 (ต่อ)

คุณภาพชีวิตด้านการพัฒนา ความรู้	พืชเชิงเดี่ยว คน (ร้อยละ)	พืชผสมผสาน คน (ร้อยละ)	พืชหมุนเวียน คน (ร้อยละ)	รวม คน (ร้อยละ)
ความถี่ในการได้รับข่าวสารจาก				
วิทยุ				
น้อย	5 (13.16)	4 (16.67)	6 (18.18)	15 (15.79)
ปานกลาง	11 (28.95)	10 (41.67)	7 (21.21)	28 (29.47)
มาก	22 (57.89)	10 (41.67)	20 (60.61)	52 (54.74)
คะแนนตัวชี้วัดความถี่ในการ ได้รับข่าวสารจากวิทยุ	20.39	18.75	20.20	19.91
ความถี่ในการได้รับข่าวสาร				
หนังสือพิมพ์				
น้อย	28 (73.68)	19 (79.17)	24 (72.73)	71 (74.74)
ปานกลาง	6 (15.79)	4 (16.67)	6 (18.18)	16 (16.84)
มาก	4 (10.53)	1 (4.17)	3 (9.09)	8 (8.42)
คะแนนตัวชี้วัดความถี่ในการ ได้รับข่าวสารหนังสือพิมพ์	11.40	10.43	11.36	11.14
ที่มา: จากการสำรวจ				

ตารางผนวกที่ 6 รายละเอียดคุณภาพชีวิตด้านสิทธิและการเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรกลุ่ม
ตัวอย่าง

คุณภาพชีวิตด้านสิทธิและการเป็นที่ ยอมรับ	พืชเชิงเดี่ยว คน (ร้อยละ)	พืชผสมผสาน คน (ร้อยละ)	พืชหมุนเวียน คน (ร้อยละ)	รวม คน (ร้อยละ)
การได้รับสิทธิและการรักษาที่เท่าเทียม				
ไม่มีสิทธิ	- -	- -	1 (3.03)	1 (1.05)
มีสิทธิแต่ได้รับไม่เท่าเทียม	1 (2.63)	- -	1 (3.03)	2 (2.11)
มีสิทธิและได้รับเท่าเทียม	37 (97.37)	24 (100)	31 (93.94)	92 (96.84)
คะแนนตัวชี้วัดการได้รับสิทธิและการ รักษาที่เท่าเทียม	24.78	25	24.24	24.65

ตารางผนวกที่ 6 (ต่อ)

คุณภาพชีวิตด้านสิทธิและการเป็นที่ ยอมรับ	พืชเชิงเดี่ยว คน (ร้อยละ)	พืชผสมผสาน คน (ร้อยละ)	พืชหมุนเวียน คน (ร้อยละ)	รวม คน (ร้อยละ)
การมีสิทธิและไปใช้สิทธิในการ เลือกตั้ง				
มีสิทธิแต่ไม่ไปใช้สิทธิ	-	-	-	-
มีสิทธิและไปใช้สิทธิ	38 (100)	24 (100)	33 (100)	95 (100)
คะแนนตัวชี้วัดการมีสิทธิและไปใช้ สิทธิในการเลือกตั้ง	25	25	25	25
การได้แสดงความคิดเห็นและเป็นที่ ยอมรับ				
ไม่มี	12 (31.58)	12 (50.00)	16 (48.48)	40 (42.11)
มีแต่ไม่ได้รับการยอมรับ	2 (5.26)	-	2 (6.06)	4 (4.21)
มีและเป็นที่ยอมรับ	24 (63.16)	12 (50.00)	15 (45.45)	51 (53.68)
คะแนนตัวชี้วัดการได้แสดงความ ความคิดเห็นและเป็นที่ยอมรับ	19.30	16.67	16.41	17.63
การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการหรือ สมาชิกของกลุ่ม				
ไม่เป็น	21 (55.26)	15 (62.50)	20 (60.61)	56 (58.95)
เป็น	17 (44.74)	9 (37.50)	13 (39.39)	39 (41.05)
คะแนนตัวชี้วัดการเข้าร่วมเป็น คณะกรรมการหรือสมาชิกของกลุ่ม	18.09	17.19	17.42	17.63

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 7 การทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน

Groups	Count	Average	Variance	F	P-value
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี	28	79.94	44.27	2.640	0.077
41-60 ปี	53	80.44	42.44		
มากกว่า 60 ปี	14	76.13	43.08		
รวม	95	79.66	46.62		

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 8 การทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาแตกต่างกัน

Groups	Count	Average	Variance	t	P-value
ประถมศึกษาตอนปลาย (6 ปี)	84	79.18	48.21	-2.982	0.009
สูงกว่าประถมศึกษา (มากกว่า 6 ปี)	10	83.92	48.21		
รวม	94	79.68	47.07		

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 9 การทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้แตกต่างกัน

Groups	Count	Average	Variance	F	P-value
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท/ปี	40	78.13	50.18	3.643	0.030
50,001-100,000 บาท/ปี	38	79.63	46.77		
มากกว่า 100,000 บาท/ปี	17	83.32	23.35		
รวม	95	79.66	46.62		

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 10 การทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีความปลอดภัยในชุมชนแตกต่างกัน

Groups	Count	Average	Variance	t	P-value
ปานกลาง	35	76.01	45.83	-4.464	0.000
มาก	59	82.07	31.23		
รวม	94	79.81	44.88		

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 11 การทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉินแตกต่างกัน

Groups	Count	Average	Variance	F	P-value
น้อย	3	75.96	52.64	18.818	0.000
ปานกลาง	34	75.00	34.87		
มาก	58	82.58	32.53		
รวม	95	79.66	46.62		

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 12 การทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีแบบแผนการผลิตพืชแตกต่างกัน

Groups	Count	Average	Variance	F	P-value
พืชเชิงเดี่ยว	38	77.87	47.87	3.819	0.026
พืชผสมผสาน	24	79.06	44.72		
พืชหมุนเวียน	33	82.16	38.96		
รวม	95	79.66	46.62		

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 13 การทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้สึกรู้สึกมีความสุขแตกต่างกัน

Groups	Count	Average	Variance	t	P-value
บางครั้ง	29	75.55	51.06	-4.125	0.000
เป็นประจำ	65	81.72	30.79		
รวม	94	79.82	44.76		

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 14 การทดสอบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้สึกรู้สึกใจเย็นหรือสงบแตกต่างกัน

Groups	Count	Average	Variance	F	P-value
นานๆ ครั้ง	4	72.31	64.56	4.014	0.021
บางครั้ง	33	78.42	42.88		
เป็นประจำ	58	80.87	43.24		
รวม	95	79.66	46.62		

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ

ภาคผนวก
ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน

ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน

การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนของปัจจัยที่มีต่อคะแนนคุณภาพชีวิตในการศึกษาครั้งนี้ใช้สัญลักษณ์เพื่อนำมาใช้เป็นตัวแทนของตัวแปรต่างๆ สำหรับการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนด้วยโปรแกรม Eviews ดังนี้

ตัวแปรตาม

QOL คือ คะแนนคุณภาพชีวิต

LNQOL คือ natural log ของคะแนนคุณภาพชีวิต

ตัวแปรอิสระ

INCOME คือ รายได้ (บาท)

LNINCOME คือ natural log ของรายได้

PRE คือ ความปลอดภัยในชุมชน (คะแนน)

LNPRE คือ natural log ของความปลอดภัยในชุมชน

EME คือ ความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉิน (คะแนน)

LNEME คือ natural log ของความสามารถในการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นยามฉุกเฉิน

HAPPY คือ ความรู้สึกมีความสุข (คะแนน)

LNHAPPY คือ natural log ของความรู้สึกมีความสุข

PEA คือ ความรู้สึกใจเย็นหรือสงบ (คะแนน)

LNPEA คือ natural log ของความรู้สึกใจเย็นหรือสงบ

PLANT_MO_MU คือ ตัวแปรหุ่นการปลูกพืชเชิงเดี่ยว โดยให้ 1 = ปลูกพืชเชิงเดี่ยว

0 = ปลูกพืชแบบอื่นๆ

PLANT_MU คือ ตัวแปรหุ่นการปลูกพืชผสมผสาน โดยให้ 1 = ปลูกพืชผสมผสาน

0 = ปลูกพืชแบบอื่นๆ

PLANT_R_MU คือ ตัวแปรหุ่นการปลูกพืชหมุนเวียน โดยให้ 1 = ปลูกพืชหมุนเวียน

0 = ปลูกพืชแบบอื่นๆ

แบบจำลองที่ 1 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนของปัจจัยที่มีต่อคะแนนคุณภาพชีวิตแบบ

Linear regression equation

Dependent Variable:

QOL

Method: Least

Squares

Sample: 1 95

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
INCOME	2.564E-05	0.0000	2.326	0.0223
PRE	4.441	1.0531	4.217	0.0001
EME	3.744	0.9795	3.829	0.0002
HAPPY	2.448	1.2174	2.011	0.0474
PEA	1.397	0.9508	1.470	0.1452
PLANT_R_MU	2.420	1.0939	2.213	0.0525
C	45.624	3.7900	11.512	0.0000
R-squared	0.528	Mean dependent var	79.6593	
Adjusted R-squared	0.4954	S.D. dependent var	6.8279	
S.E. of regression	4.8501	Akaike info criterion	6.0876	
Sum squared resid	2069.6552	Schwarz criterion	6.3026	
Log likelihood	-281.1590	F-statistic	16.3829	
Durbin-Watson stat	1.3282	Prob(F-statistic)	0.0000	

แบบจำลองที่ 2 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนของปัจจัยที่มีต่อคะแนนคุณภาพชีวิตแบบ

Double log linear

Dependent Variable:

LNQOL

Method: Least

Squares

Sample: 1 95

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
LNINCOME	0.015	0.009	1.609	0.111
LNPRE	0.146	0.032	4.612	0.000
LNEME	0.103	0.027	3.813	0.000
LNHAPPY	0.076	0.037	2.061	0.042
LNPEA	0.042	0.027	1.579	0.118
PLANT_R_MU	0.033	0.017	1.954	0.054
C	3.852	0.110	35.151	0.000
R-squared	0.523	Mean dependent var	4.374	
Adjusted R-squared	0.485	S.D. dependent var	0.087	
S.E. of regression	0.063	Akaike info criterion	-2.619	
Sum squared resid	0.343	Schwarz criterion	-2.404	
Log likelihood	132.393	F-statistic	13.643	
Durbin-Watson stat	1.287	Prob(F-statistic)	0.000	

แบบจำลองที่ 3 ผลการวิเคราะห์สัมพรรคถดถอยเชิงซ้อนของปัจจัยที่มีต่อคะแนนคุณภาพชีวิตแบบ
Semi-log linear ตัวแปรตามเป็นค่า log

Dependent Variable:

LNQOL

Method: Least

Squares

Sample: 1 95

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
INCOME	3.317E-07	0.0000	2.3429	0.0214
PRE	0.0576	0.0134	4.2874	0.0000
EME	0.0471	0.0126	3.7454	0.0003
HAPPY	0.0340	0.0155	2.1868	0.0314
PEA	0.0175	0.0122	1.4410	0.1532
PLANT_R_MU	0.0311	0.0169	1.8390	0.0693
C				
R-squared	0.5363	Mean dependent var	4.3740	
Adjusted R-squared	0.4990	S.D. dependent var	0.0874	
S.E. of regression	0.0619	Akaike info criterion	-2.6464	
Sum squared resid	0.3333	Schwarz criterion	-2.4314	
Log likelihood	133.7048	F-statistic	14.3737	
Durbin-Watson stat	1.3628	Prob(F-statistic)	0.0000	

แบบจำลองที่ 4 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนของปัจจัยที่มีต่อคะแนนคุณภาพชีวิตแบบ
Semi-log linear ตัวแปรอิสระเป็นค่า log

Dependent Variable:

QOL

Method: Least

Squares

Sample: 1 95

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
LNINCOME	1.1533	0.7477	1.5424	0.1266
LNPRE	11.2289	2.5012	4.4893	0.0000
LNEME	8.2382	2.1384	3.8526	0.0002
LNHAPPY	5.4717	2.9285	1.8685	0.0651
LNPEA	3.3137	2.1027	1.5760	0.1187
PLANT_R_MU	2.7002	1.3501	2.0001	0.0486
C	39.6888	8.6595	4.5832	0.0000
R-squared	0.5118	Mean dependent var	79.6593	
Adjusted R-squared	0.4725	S.D. dependent var	6.8279	
S.E. of regression	4.9589	Akaike info criterion	6.1207	
Sum squared resid	2139.3506	Schwarz criterion	6.3357	
Log likelihood	-282.7322	F-statistic	13.0308	
Durbin-Watson stat	1.2562	Prob(F-statistic)	0.0000	

แบบจำลองที่ 5 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนของปัจจัยที่มีต่อคะแนนคุณภาพชีวิตแบบ
Linear regression equation มีตัวแปรอายุ (AGE)

Dependent Variable:

QOL

Method: Least

Squares

Sample: 1 95

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
INCOME	2.583E-05	0.0000	2.3007	0.0238
PRE	4.4344	1.0693	4.1471	0.0001
EME	3.7548	1.0004	3.7533	0.0003
HAPPY	2.4652	1.2494	1.9731	0.0517
PEA	1.3862	0.9653	1.4360	0.1546
PLANT_R_MU	2.5284	1.3489	1.8745	0.0643
AGE	0.0030	0.0491	0.0603	0.9521
C	45.3379	4.6749	9.6982	0.0000
R-squared	0.5278	Mean dependent var	79.6593	
Adjusted R-squared	0.4838	S.D. dependent var	6.8279	
S.E. of regression	4.9056	Akaike info criterion	6.1086	
Sum squared resid	2069.5678	Schwarz criterion	6.3505	
Log likelihood	-281.1570	F-statistic	12.0134	
Durbin-Watson stat	1.3311	Prob(F-statistic)	0.0000	

แบบจำลองที่ 6 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนของปัจจัยที่มีต่อคะแนนคุณภาพชีวิตแบบ
Linear regression equation มีตัวแปรระดับการศึกษา (EDU)

Dependent Variable:

QOL

Method: Least

Squares

Sample: 1 95

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
INCOME	2.540E-05	0.0000	2.2107	0.0297
PRE	4.4350	1.0655	4.1625	0.0001
EME	3.7312	1.0124	3.6855	0.0004
HAPPY	2.4401	1.2341	1.9772	0.0512
PEA	1.4021	0.9700	1.4455	0.1519
PLANT_R_MU	2.5226	1.3409	1.8813	0.0633
EDU	0.0469	0.2896	0.1620	0.8717
C	45.2891	4.1558	10.8977	0.0000
R-squared	0.5279	Mean dependent var	79.6593	
Adjusted R-squared	0.4840	S.D. dependent var	6.8279	
S.E. of regression	4.9049	Akaike info criterion	6.1083	
Sum squared resid	2069.0235	Schwarz criterion	6.3503	
Log likelihood	-281.1445	F-statistic	12.0194	
Durbin-Watson stat	1.3306	Prob(F-statistic)	0.0000	

แบบจำลองที่ 7 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนของปัจจัยที่มีต่อคะแนนคุณภาพชีวิตแบบ
Linear regression equation มีตัวแปรหุ่นการปลูกพืชเชิงเดี่ยว (PLANT_MO_MU)

Dependent Variable:

QOL

Method: Least

Squares

Sample: 1 95

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
INCOME	2.581E-05	0.0000	2.313	0.0231
PRE	4.440	1.0590	4.193	0.0001
EME	3.759	0.9917	3.791	0.0003
HAPPY	2.453	1.2248	2.002	0.0483
PEA	1.387	0.9598	1.445	0.1522
PLANT_MO_MU	0.171	1.2965	0.132	0.8955
PLANT_R_MU	2.520	1.3332	1.890	0.0621
C	45.486	3.9514	11.512	0.0000
R-squared	0.528	Mean dependent var	79.6593	
Adjusted R-squared	0.4897	S.D. dependent var	6.8279	
S.E. of regression	4.8774	Akaike info criterion	6.0876	
Sum squared resid	2069.6552	Schwarz criterion	6.3026	
Log likelihood	-281.1590	F-statistic	13.8881	
Durbin-Watson stat	1.3282	Prob(F-statistic)	0.0000	

แบบจำลองที่ 8 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนของปัจจัยที่มีต่อคะแนนคุณภาพชีวิตแบบ
Linear regression equation มีตัวแปรหุ่นการปลูกพืชผสมผสาน (PLANT_MU)

Dependent Variable:

QOL

Method: Least

Squares

Sample: 1 95

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
INCOME	2.581E-05	0.0000	2.313	0.0231
PRE	4.440	1.0590	4.193	0.0001
EME	3.759	0.9917	3.791	0.0003
HAPPY	2.453	1.2248	2.002	0.0483
PEA	1.387	0.9598	1.445	0.1522
PLANT_R_MU	2.349	1.3332	1.915	0.0588
PLANT_MU	-0.171	1.2965	-0.132	0.8955
C	45.657	1.2965	11.953	0.0000
R-squared	0.528	Mean dependent var	79.6693	
Adjusted R-squared	0.4897	S.D. dependent var	6.8279	
S.E. of regression	4.8774	Akaike info criterion	6.0876	
Sum squared resid	2069.6553	Schwarz criterion	6.3026	
Log likelihood	-281.1591	F-statistic	13.8881	
Durbin-Watson stat	1.3382	Prob(F-statistic)	0.0000	

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ-นามสกุล

นายวรพัฒน์ สายสิญจน์

วัน เดือน ปี ที่เกิด

วันที่ 14 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2529

สถานที่เกิด

จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประวัติการศึกษา

วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร)

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

